

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему Удосконалення структури кредитного портфелю комерційного банку в умовах нестабільного зовнішнього середовища

Виконав: студент 2 курсу, групи ФБС - 18 - мз
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування»

Фащевська А.В.

освітньої програми фінанси, банківська справа та
(код і назва освітньої програми)

страхування

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

_____
(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування, доцент, к.е.н. Фатюха В.В.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування, доцент, к.е.н. . Шапуров О.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ ІНСТИТУТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)
Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування
(код та назва)
Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., проф.
Метеленко Н.Г.

«___» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Фащевській Анастасії Віталіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Удосконалення структури кредитного портфелю комерційного банку в умовах нестабільного зовнішнього середовища

керівник роботи Фатюха В.В., к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «10» вересня 2019 року № 1539-с

2. Строк подання студентом роботи 16.01.2020 р.

3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність банку, що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Теоретична частина. Теоретичні та методичні основи оптимізації структури кредитного портфелю комерційного банку в умовах нестабільного зовнішнього середовища

Аналітична частина. Дослідження кредитного портфелю та аналіз кредитної діяльності АТ КБ «КредіАгрікобанк»

Проектна частина. Оптимізація структури кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікобанк» в умовах нестабільного зовнішнього середовища

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Рис. 1.2. Ключові завдання формування кредитного портфеля комерційного банку; Рис.1.3. Етапи управління кредитним портфелем комерційного банку; Табл.1.3 Основні показники банківської системи України за 2012-2018 р.р.; Табл.2.1 Аналіз основних показників фінансового стану АТ «КредіАгрікобанк» за 2016-2018 роки; Рис.2.24. Динаміка показників кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікобанк» за 2016-2018 р.р.; Рис.2.25. Структура кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікобанк» за сферами економічної діяльності станом на 31.12.2016р.; Рис. 2.26.

Структура кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за сферами економічної діяльності станом на 31.12.2018р.; Табл.2.14. Динаміка показників прибутковості кредитної діяльності АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 рр.; Табл. 2.15. Аналіз ефективності управління кредитним портфелем; Рис.2.27. Динаміка коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем банку АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 р.р. Рис.3.1. Пропонована оптимальна структура кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 2019 р; Табл.3.1 Модель оцінювання кредитного ризику АТ КБ «КредіАгрікольбанк»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Фатюха В.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування</i>	18.09	18.10
2	<i>Фатюха В.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування.</i>	18.10	19.11
3	<i>Фатюха В.В., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування</i>	19.11	12.12

7. Дата видачі завдання 10.09.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Дослідження теоретичного аспекту оптимізації структури кредитного портфелю комерційного банку в умовах нестабільного зовнішнього середовища</i>	25.09.2019	
2	<i>Огляд літературних джерел з управління кредитним портфелем комерційного банку</i>	01.10.2019	
3	<i>Збір даних та дослідження звітної документації АТ КБ «КредіАгрікольбанк»</i>	08.10.2019	
4	<i>Аналіз фінансової діяльності та кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк»</i>	18.10.2019	
5	<i>Розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення структури кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк» в умовах нестабільного зовнішнього середовища</i>	19.11.2019	

Студент _____
(підпис)

Фацевська А.В.
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____
(підпис)

Фатюха В.В.
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

Шапуров О.О.
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Фащевська А.В. Удосконалення структури кредитного портфелю комерційного банку в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник В.В.Фатюха, Інженерний інститут ЗНУ, Факультет економіки та менеджменту, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, 2020 р.

В кваліфікаційній роботі узагальнено теоретичні та методичні основи оптимізації структури кредитного портфелю комерційного банку в умовах нестабільного зовнішнього середовища; досліджено кредитний портфель та проведено аналіз кредитної діяльності АТ КБ «КредіАгрікольбанк»; запропоновано заходи оптимізації структури кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк» в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

АКТИВИ, БАНК, КРЕДИТ, КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ,
ОПТИМІЗАЦІЯ, ПРИБУТКОВІСТЬ, РИЗИК

ABSTRACT

Fashevskya A.V. Improvement of commercial bank`s loan portfolio structure in unstable environment

Qualifying work for obtaining a master`s degree in higher education by specialty – 072 finance, banking and insurance, scientific supervisor V.V.Fatyuha Institute of Engineering ZNU. Faculty of Economics and Management, Department of finance, banking and insurance, 2020.

The qualification work summarizes the theoretical and methodological bases for optimizing the structure of a commercial bank's loan portfolio in an unstable environment; the loan portfolio was investigated and the credit activity of CB "CreditAgricolbank" was analyzed; measures to optimize the structure of the loan

portfolio of CB "CreditAgricolbank" in the conditions of unstable environment are proposed.

ASSETS, BANK, CREDIT, LOAN PORTFOLIO, OPTIMIZATON, PROFIT, RISK

АННОТАЦИЯ

Фащевская А.В. Усовершенствование структуры кредитного портфеля коммерческого банка в условиях нестабильной внешней среды.

Квалификационная работа для получения степени высшего образования магистра по специальности 072 - Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель В.В.Фатюха, Инженерный институт ЗНУ. Факультет экономики и менеджмента, кафедра финансов, банковского дела и страхования, 2020.

В квалификационной работе обобщены теоретические и методические основы оптимизации структуры кредитного портфеля коммерческого банка в условиях нестабильной внешней среды; исследован кредитный портфель и проведен анализ кредитной деятельности АО КБ «КредиАгрикольбанк»; предложены мероприятия по оптимизации структуры кредитного портфеля АО КБ «КредиАгрикольбанк» в условиях нестабильной внешней среды.

АКТИВИ, БАНК, КРЕДИТ, КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ОПТИМИЗАЦИЯ, ПРИБЫЛЬНОСТЬ, РИСК

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	12
1.1. Економічна сутність та структура кредитного портфелю комерційного банку	12
1.2. Методичні підходи до управління кредитним портфелем банку та до аналізу кредитної діяльності	20
1.3. Сучасний стан, проблеми та перспективи здійснення кредитних операцій комерційними банками в Україні	38
Висновки до розділу 1	46
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «КРЕДІАГРІКОЛЬБАНК»	48
2.1. Організаційно – економічна характеристика АТ КБ «КредіАгрікольбанк»	48
2.2. Дослідження фінансово-господарської діяльності АТ КБ «КредіАгрікольбанк»	54
2.3. Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікольбанк»	74
Висновки до розділу 2	86
РОЗДІЛ 3 ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ АТ КБ «КРЕДІАГРІКОЛЬБАНК» В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	88
3.1. Моделювання оптимальної структури кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікольбанк»	88
3.2. Вдосконалення моделі оцінювання ризику кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк»	98
3.3 Напрямки удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем	108
Висновки до розділу 3	117

ВИСНОВКИ	118
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	122
ДОДАТКИ	127

ВСТУП

Актуальність теми. Значущість повного і своєчасного забезпечення потреб різних клієнтів, як суб'єктів господарювання, так і фізичних осіб, в кредитних ресурсах, підвищення фінансової стійкості та ефективності функціонування банківських установ зумовлює необхідність оптимізації кредитного процесу в комерційних банках. Банківська криза останніх п'яти років продемонструвала повну неготовність банківського сектору до зовнішніх викликів та до роботи в умовах підвищених банківських, головною мірою, кредитних ризиків. В докризовий період кредити були найприбутковішим банківським активом, створюючи, як правило, більшу частину доходів банку. Дохідність, прибутковість і рентабельність кредитних операцій це запорука задовільного фінансового стану банку. В умовах кризи, банки стикнулися із загальним погіршенням якості кредитного портфелю та зростанням кредитних ризиків. Кожен третій кредит був проблемним. Банки банкрутували із різних причин, але однією із головних проблем стали сформовані резерви під кредитну заборгованість клієнтів. Кредити із найдохідніших активів перетворилися на найзбитковіші. Наразі, коли банківська криза вже позаду, банкам необхідно пристосовуватися до нових умов ведення бізнесу та враховувати минулий досвід для запобігання проблем у майбутньому, принаймні у сфері управління кредитною діяльністю.

Багатоаспектні проблеми управління кредитною діяльністю та кредитним портфелем комерційного банку досліджувались як у зарубіжній, так і вітчизняній літературі. Теоретичні, методологічні й методичні аспекти управління кредитним портфелем відображені в роботах провідних вітчизняних вчених у галузі банківської справи, теорії кредиту, банківського менеджменту, аналізу кредитного ризику та кредитного портфеля, теорії економічного ризику: І.А. Бланка, А.М. Герасимовича, В.М. Голуба, О.В. Дзюблюка, Г.Т. Карчевої, І.М. Лазепка, О.М. Левченко, А.М. Мороза, С.В. Мочерного, І.М. Парасій - Вергуленко, А.А. Пересади, О.В. Пернарівського, Л.О. Примостки,

М.І. Савлука, В.М. Суторміної, та ін. Серед відомих західних авторів, які займалися проблемами сучасної портфельної теорії, банківського менеджменту, економетрії необхідно відзначити Л. Гітмана, Б. Едварда, Г. Марковіца, Дж. Маршалла, П. Роуза, Дж. Сінкі, Ф. Фабоцці, У. Шарпа та багато інших.

Відзначаючи безсумнівну цінність та значимість проведених наукових досліджень, потрібно вказати, що у більшості праць розглядаються окремі питання організації кредитних взаємин банків із індивідуальними позичальниками, тоді як важливо розглянути ті аспекти позичкових операцій, які стосуються формування концептуальних засад управління кредитним портфелем банку загалом. Це пов'язано із тим, що підхід до оцінки кредитних вкладень банку, при якому кожна позичкова операція розглядається окремо, без зв'язку із іншими кредитами, що входять до портфеля, часто призводить до невиправданих ризиків та проблем із платоспроможністю банківських установ. Саме тому фундаментальну, системну розробку механізму управління кредитним портфелем комерційного банку та його вдосконалення слід вважати важливим завданням для сучасної теорії банківської справи як наукової бази практичних перетворень. Також необхідно відзначити, теоретичні досягнення і прикладні розробки наведених дослідників, не повною мірою відповідають специфічним умовам української економіки, а тому існує нагальна потреба у подальших розробках, зокрема розробках щодо оптимізації кредитного портфеля банків з метою мінімізації кредитних ризиків.

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад організації кредитних відносин банку з клієнтами та визначення шляхів оптимізації процесу формування кредитного портфеля комерційного банку в умовах нестабільної економіки.

Відповідно до поставленої мети основними задачами дослідницької роботи є:

- узагальнити теоретичні та методичні основи оптимізації структури кредитного портфелю комерційного банку в умовах нестабільного зовнішнього середовища;

- дослідити кредитний портфель та провести аналіз кредитної діяльності АТ КБ «КредіАгрікольбанк»;

- запропонувати заходи оптимізації структури кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк» в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Об'єктом роботи є оптимізація структури кредитного портфелю банку.

Предметом дослідження виступає кредитний портфель банку.

Методи дослідження. У процесі магістерського дослідження були використані загальнонаукові прийоми і методи наукового пізнання. Серед них: метод групування, порівняння та узагальнення економічних показників для дослідження тенденцій і закономірностей організації кредитних операцій комерційних банків; метод системної оцінки для з'ясування базових теоретичних аспектів кредитних відносин банків з позичальниками; метод причинно-наслідкового зв'язку для обґрунтування особливостей дії факторів впливу на структуру і якість кредитного портфеля банку; абстрактно-логічний метод для визначення шляхів удосконалення механізму управління кредитним портфелем комерційного банку.

Інформаційну базу дослідження складають наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів з теорії і практики банківської справи і основ кредитування, законодавчі та нормативні акти, які регулюють діяльність комерційних банків, офіційні статистичні дані, інструктивні матеріали Національного банку України, фінансова звітність АТ КБ «КредіАгрікольбанк».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні сукупності теоретичних підходів до організації діяльності комерційного банку, пов'язаної із формуванням і управлінням кредитним портфелем в умовах нестабільного середовища. У процесі дослідження були отримані такі найбільш суттєві наукові результати:

удосконалено:

- методичні підходи до розробки оптимальної моделі кредитного портфеля банку на основі застосування нейро-нечітких моделей, яка на відміну від інших дозволяє побудувати компромісний кредитний портфель, коли

одночасно мінімізується ризик та максимізується очікувана прибутковість. Розробка цієї моделі для АТ КБ «КредіАгрікольбанк» сприятиме підвищенню якості кредитного портфелю банку, дозволить ефективно оптимізувати його структуру.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Результатом вирішення комплексу поставлених у магістерському дослідженні завдань є розробка сукупності пропозицій та рекомендацій практичного характеру стосовно удосконалення кредитної діяльності кредитного портфеля банку, практичні рекомендації стосовно моделювання оптимальної структури кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк», та комплексне врахування галузевих особливостей позичальника у процесі банківського кредитування АТ КБ «КредіАгрікольбанк».

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. На основі матеріалів магістерського дослідження було опубліковано тези доповідей на Міжнародній науково – практичній конференції «Вплив цифрової освіти на розвиток людського капіталу» обсягом 0.1 др.арк.

Структура і обсяг роботи. Відповідно до мети, завдань та логіки дослідження визначена структура роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи становить 126 сторінок і містить 34 рисунки, 19 таблиць. Список використаних джерел налічує 48 найменувань, в роботі 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1 Економічна сутність та структура кредитного портфелю комерційного банку

У сучасних умовах господарювання банк є фінансовим посередником, який здійснює на підставі ліцензій регулюючих органів діяльність з приводу акумулювання тимчасово вільних коштів, їх розміщення на свій розсуд та ризик, а також розрахунково-касове обслуговування економічних суб'єктів з метою отримання прибутку [3, с. 11]. У зв'язку з цим його основними функціями є: фінансове посередництво, трансформаційні, емісійні та консультаційні функції. Найважливішу роль у межах трансформаційної функції виконує функція кредитного посередництва, основними елементами якої виділено акумулювання тимчасово вільних коштів економічних агентів через кошти на поточних і депозитних рахунках, запозичення на міжбанківському кредитному ринку, випуск боргових цінних паперів, а також надання кредитів економічним агентам, яким бракує коштів на споживчі та виробничі цілі.

Результати аналізу активів кредитних інститутів України свідчать про те, що на даному етапі банкам належить близько 80% ринку, а отже, вони є були основними фінансовими посередниками в умовах ринкової трансформації національної економіки і залишаються ними в умовах кризи [20, с.89].

Порівнюючи ринок боргових цінних паперів та ринок банківських кредитів, можна зауважити, що ринок банківських кредитів переважає в вітчизняних умовах нестабільної економіки, через більш високу розвиненість ринку банківських кредитів, більш гнучкий підхід до суб'єктів кредитування, більш доступний і масовий характер ринку банківських кредитів[10, с. 39].

Якісне кредитне забезпечення суб'єктів господарювання є дієвим способом виходу економіки із кризи. Економіка країни перебуває в тому стані, коли її розвиток гальмується відсутністю чітко визначених, пріоритетних програм розвитку підприємництва, у тому числі програм розвитку за допомогою кредиту. Посилення ролі кредитних відносин як засобу стимулювання розвитку виробництва проявляється в різних аспектах. Кредит є обов'язковою умовою розширеного відтворення, важливою складовою діяльності державних, акціонерних та приватних підприємств, надійним інструментом, який опосередковує процес виробництва і реалізації продукції. Кредит сприяє науково-технічному прогресу, є джерелом капітальних вкладень, виступає інструментом стимулювання виробництва [35, с.122].

Кредит сприяє зміцненню господарської діяльності підприємств, оскільки він є необхідною умовою кругообігу виробничих фондів і фондів обігу. В умовах розширеного відтворення кредит надає можливість безперервно здійснювати процес обігу і, отже, сприяє виробництву і реалізації продукції.

Завдяки кредитним відносинам немає потреб обов'язкового накопичення власних коштів і відбувається більш швидке залучення ресурсів у господарський оборот за рахунок економії часу при закупівлі сировини, матеріалів тощо. Таким чином, сприяючи безперервності відтворювального процесу на підприємстві, кредит поряд з тим є фактором його прискорення. Звичайно, кредит не може прямо вплинути на скорочення часу виробництва товарів, він має свої об'єктивні межі, зумовлені факторами неекономічного характеру, зокрема технологією виробництва. Його вплив на прискорення процесу відтворення реалізується за рахунок скорочення часу, що витрачається на зміну функціональних форм продукту, що, в кінцевому випадку, збільшує швидкість обороту фондів [30, с. 211].

Кредит завдяки його стимуляційним характеристикам виступає як фактор прискорення відтворювального процесу. Необхідність повернення взятих у тимчасове користування коштів примушує підприємство вживати заходи до

підвищення ефективності виробництва і, отже, прискорення відтворювального процесу [6, с. 28].

Згідно закону України «Про банки та банківську діяльність» «банківський кредит - будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми» [40]. В спеціалізованій літературі можна також зустріти таке тлумачення «кредит – це економічні відносини власності, які виникають між кредитором та позичальником (юридичними та фізичними особами і державами) з приводу перерозподілу тимчасово вільної вартості (в грошовій чи товарній формі) на умовах повернення та платності» [18, с. 65].

Банк зобов'язаний мати підрозділ, функціями якого є надання кредитів та управління операціями, пов'язаними з кредитуванням. Банкам забороняється прямо чи опосередковано надавати кредити для придбання власних цінних паперів. Використання цінних паперів власної емісії для забезпечення кредитів можливе з дозволу Національного банку України [21, с. 101].

Банк зобов'язаний при наданні кредитів додержуватись основних принципів кредитування, у тому числі перевіряти кредитоспроможність позичальників та наявність забезпечення кредитів, додержуватись встановлених Національним банком України вимог щодо концентрації ризиків.

Банк не може надавати кредити під процент, ставка якого є нижчою від процентної ставки за кредитами, які бере сам банк, і процентної ставки, що виплачується ним по депозитах. Виняток можна робити лише у разі, якщо при здійсненні такої операції банк не матиме збитків [23, с. 204].

Банк має право видавати бланкові кредити за умов додержання економічних нормативів. Надання безпроцентних кредитів забороняється, за винятком передбачених законом випадків.

У разі несвоєчасного погашення кредиту або відсотків за його користування банк має право видавати наказ про примусову оплату боргового зобов'язання, якщо це передбачено угодою [5., с. 28].

Кредитні операції належать до активних операцій банку і в їх структурі традиційно займають питому вагу. Це пов'язано з закономірною властивістю капіталу спрямовуватися у сфери, де найвища норма прибутку. Саме аналіз кредитних операцій з погляду ступеня ризику, забезпеченості та дохідності лежить в основі аналізу якості активів банку. Позикові операції є одним із найефективніших, тобто прибуткових способів розміщення ресурсів банку. Водночас кредитні операції є найбільш ризикованим видом операцій комерційного банку. Кредитні операції банку формують його кредитний портфель [33, с. 246].

Кредитні вкладення, або кредитний портфель, комерційного банку, — це сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання доходу [16, с.84]. Кредитний портфель банку містить агреговану балансову вартість усіх кредитів, у тому числі прострочених, пролонгованих та сумнівних до повернення.

Згідно тлумачень інших дослідників [5, с. 49] кредитний портфель являє собою сукупність виданих позик, які класифікуються на основі різних критеріїв, пов'язаних з різними чинниками кредитного ризику або зі способами захисту від нього. Проте кредитний портфель комерційного банку можна розглядати як в широкому, так і вузькому значеннях. Кредитний портфель банку в широкому значенні – це комплексний інструмент управління (активами і пасивами) банку; у вузькому – набір кредитних інструментів для досягнення таких цілей, як: високий рівень доходу в поточному періоді; високий темп приросту очікуваного доходу в майбутній довгостроковій перспективі; мінімізація рівня ризиків кредитного портфеля; дотримання необхідної ліквідності кредитного портфеля; забезпечення максимального ефекту податкових пільг.

Теорія портфеля пропонує розглядати не кожен окрему позику, а сукупність усіх кредитів з їх взаємовпливом та взаємозалежністю [7, с. 258]. Як вже зазначалось, кредитний портфель — це сукупність усіх позик, наданих банком з метою одержання прибутку [3, с. 65]. Розмір кредитного портфеля оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, у тому числі прострочених, пролонгованих, сумнівних. У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів банку, котра має свій рівень дохідності і відповідний рівень ризику. Дохідність і ризик — основні параметри управління кредитним портфелем банку.

Кредитний портфель банку не включає:

- відсотки нараховані, але не сплачені, непрофінансовані;
- зобов'язання видати кредит;
- кредитні лінії, які ще не використані;
- гарантії та акредитиви;
- оперативний лізинг.

Якість та склад кредитного портфеля істотно залежить від організації кредитної роботи в банку. Організаційна структура кредитної функції в кожному конкретному банку має свої особливості, що визначаються розмірами, можливостями банку, а також потребами клієнтури. Але в будь-якому разі існують загальні принципи та правила, яких має дотримуватися менеджмент кожного банку, формуючи організаційну структуру процесу кредитування. Функцію надання кредитів необхідно відокремити від функції контролю за наданими кредитами. У кредитному відділенні доцільно функцію кредитного аналізу відокремити від власне процесу надання та оформлення позики. Це сприятиме підвищенню рівня об'єктивності оцінки кредиту та обережнішому затвердженню позики. Найзагальнішу організаційно-економічну структуру кредитної функції банку унаочнює рисунок 1.1.

Одним з головних завдань, що постають перед менеджментом банку у сфері кредитування, є розробка кредитної політики банку [8, с. 251].

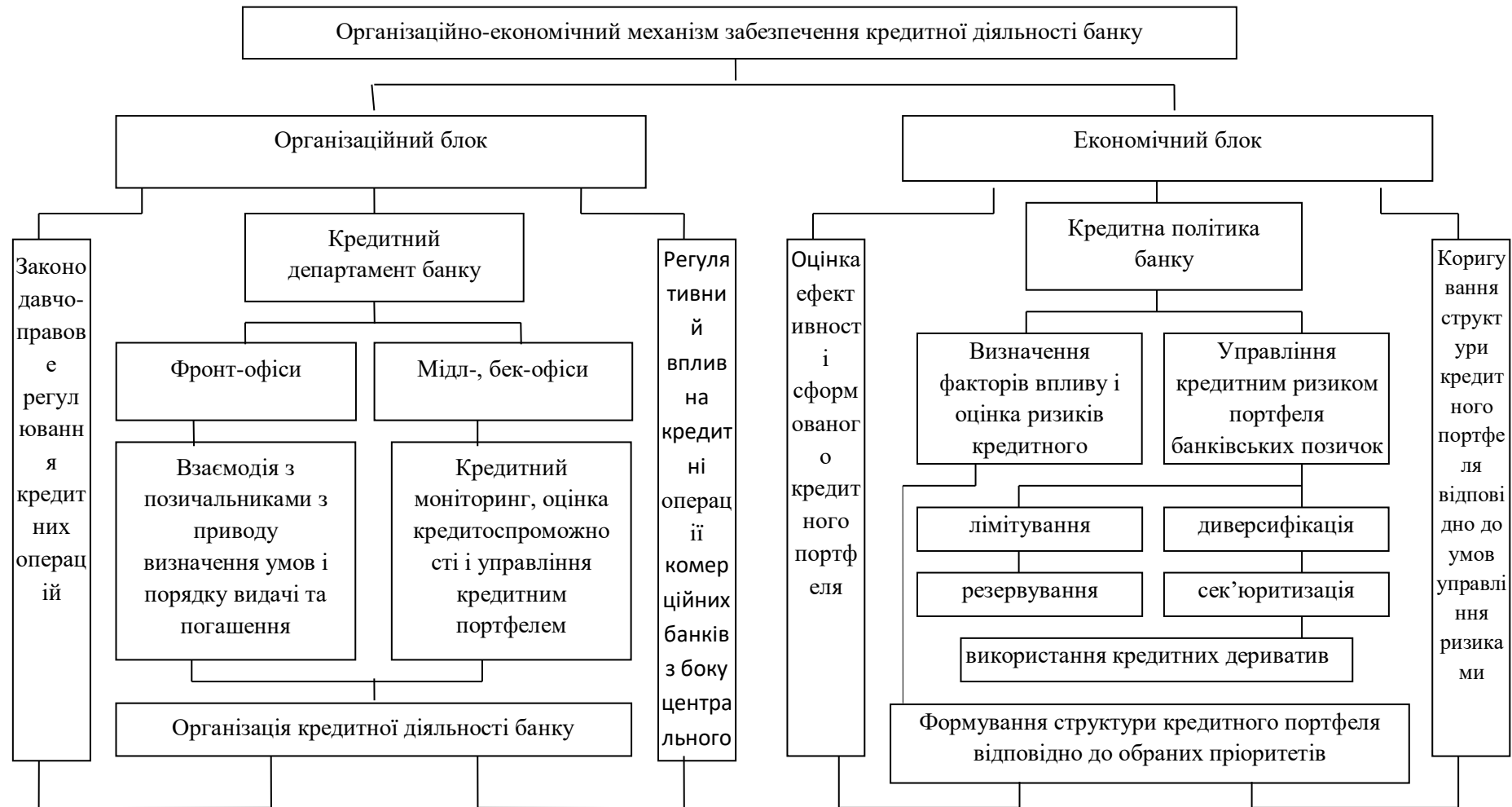

Рис.1.1. Організаційно-економічний механізм забезпечення кредитної діяльності банку

Кредитна політика має охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, які необхідно зафіксувати в письмовому вигляді й затвердити на засіданнях Кредитного комітету та Комітету кредитного нагляду. Кредитна політика банку є основним документом, яким необхідно керуватися при формуванні кредитного портфеля [8, с. 96]. Кожному банку необхідно розробити власну кредитну політику, яка відбивала б напрямки та специфіку його діяльності, можливості цього банку та його клієнтів, рівень допустимого ризику, права та обов'язки кредитних працівників.

Саме цей документ регулює кредитну діяльність кожного банку і встановлює правила формування кредитного портфеля.

Кредитну діяльність банків значною мірою централізовано регулює НБУ, обмежуючи можливості банків щодо формування власної кредитної політики. Нестабільність економічної ситуації також не сприяє відпрацюванню довгострокових планів і перспективних завдань. Тому розробка кредитної політики як офіційного документа є складним та проблематичним завданням для невеликих і новостворених банків [21, с. 39].

Рівень дохідності кредитного портфеля залежить від структури й обсягу портфеля, а також від рівня відсоткових ставок за кредитами. На формування структури кредитного портфеля банку істотно впливає специфіка сектора ринку, який обслуговується цим банком. Для спеціалізованих банків структура кредитного портфеля концентрується в певних галузях економіки.

Обсяг і структура кредитного портфеля банку визначаються такими чинниками: розмір банку (капіталу); правила регулювання банківської діяльності; офіційна кредитна політика банку; досвід і кваліфікація менеджерів; рівень дохідності різних напрямків розміщення коштів [35, с. 201]. Величина капіталу банку значною мірою впливає на загальний обсяг залучених та запозичених коштів, а отже, і на розмір кредитних ресурсів. Максимальний розмір окремої позики теж визначається величиною капіталу.

Капітал банку використовується при встановленні лімітів та обмежень у процесі регулювання кредитної діяльності банків.

Національним банком України встановлено ряд пов'язаних із кредитуванням нормативів, які розраховуються у відношенні до капіталу банку. Отже, розмір капіталу банку визначає обсяг та структуру його кредитного портфеля. Якість кредитного портфеля суттєво впливає на рівень ризиковості та надійності банку, тому саме кредитна діяльність підлягає регулюванню з боку органів нагляду в багатьох країнах [5, с. 115]. Установлені обмеження та нормативи, а також правила регулювання банківської діяльності відіграють значну роль у процесі формування кредитного портфеля. Кредитна політика банку визначає пріоритетні напрямки кредитування, а також перелік кредитів, які не повинні входити до кредитного портфеля. Один і той самий кредит може не відповідати основним вимогам кредитної політики одного банку, але бути цілком прийнятним для іншого [21, с. 46]. Одне з правил кредитного менеджменту полягає в тому, що банк не повинен надавати кредити, які не можуть бути професійно оцінені фахівцями банку. Отже, досвід, кваліфікація та спеціалізація кредитних працівників також впливають на характеристики кредитного портфеля банку. У формуванні структури активів банку вирішальним фактором є рівень дохідності кожного виду активів. Але висока дохідність, як правило, супроводжується високим рівнем ризику, тому менеджменту банку необхідно врахувати обидва фактори. Якщо рівень дохідності різних видів активів приблизно однаковий, то перевага надається найменш ризиковим напрямкам розміщення коштів. У такому разі розмір кредитного портфеля банку може зменшитися на користь портфеля цінних паперів або на користь проведення інших видів активних операцій. Формуючи кредитний портфель, менеджмент банку звичайно керується правилом — видавати ті кредити, які приносять максимальні доходи за інших однакових умов [33, с. 221]. Дохідність кредитної операції визначається рівнем відсоткової ставки за даним кредитом, тривалістю періоду надання

кредиту та прийнятою системою нарахування відсоткових платежів. Для оцінювання прибутковості кредитів банк повинен мати ефективну систему обліку не лише доходів, а й витрат за кожним видом кредитів. На прибутковість кредитних операцій банку впливають як доходи та витрати, так і можливі збитки, що визначаються рівнем кредитного ризику за кожною позицією. Вимірювання, мінімізація та контроль за рівнем кредитного ризику — одне з найскладніших завдань, що стоять перед менеджментом при формуванні кредитного портфеля. Рівень кредитного ризику кожного позичальника безпосередньо впливає на рівень відсоткової ставки за кредитом. Високий рівень ризику пов'язується з високою кредитною ставкою, і навпаки. Але кредитна ставка залежить не тільки від ризику [32, с. 118].

1.2. Методичні підходи до управління кредитним портфелем банку та до аналізу кредитної діяльності

Формування кредитного портфеля виступає одним із ключових моментів у діяльності банку, що дає змогу більш чітко відпрацювати тактику та стратегію розвитку комерційного банку, його можливості кредитування клієнтів і розвитку ділової активності на ринку. Ключові завдання формування кредитного портфеля комерційного банку наведено на рис. 1.2.

Кредитний портфель служить головним джерелом доходів банку й одночасно головним джерелом ризику під час розміщення активів. Від структури й якості кредитного портфеля значною мірою залежать стійкість банку, його репутація, фінансові результати. Оптимальний, якісний кредитний портфель впливає на ліквідність банку та його надійність. Кредитний портфель комерційного банку не може існувати без ефективного управління ним.

Більш детально це представлено у схемі управління процесу кредитування (рис.1.2).

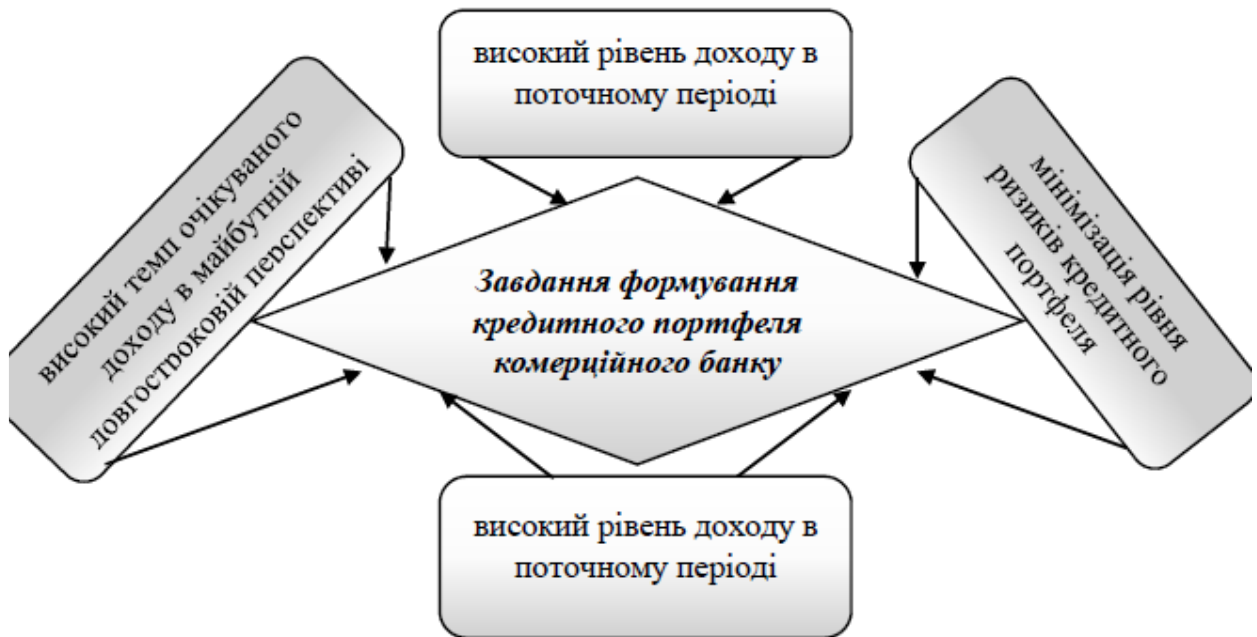

Рис. 1.2. Ключові завдання формування кредитного портфеля комерційного банку

Управління кредитним портфелем доцільно розглядати як процес, що складається із п'яти послідовних етапів: вибору кредитної політики; аналізу ринку кредитів; формування кредитного портфеля; перегляду кредитного портфеля; оцінки ефективності кредитного портфеля. Розв'язання проблеми управління кредитним портфелем комерційного банку значною мірою може бути вирішене завдяки ретельному аналізу кожного етапу процесу управління кредитним портфелем (якщо розглядати управління кредитним портфелем як процес, що складається із певних послідовних етапів) [3, с. 74] (Рис.1.3).

Методи управління кредитним портфелем доцільно досліджувати на трьох ієрархічних рівнях: на рівні банку (економічні показники, авторизація); на рівні кредитного портфеля (диверсифікація, лімітування, створення резервів, страхування, продаж кредитів, сек'юритизація) та на рівні окремої позички (аналіз кредитоспроможності позичальника, аналіз та оцінка кредиту) [8, с. 57].

Рис.1.3. Етапи управління кредитним портфелем комерційного банку

Такий поділ методів управління кредитним портфелем дозволяє як розширити коло самих методів, так і посилити контроль за їх виконанням (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Методи управління кредитним портфелем

№	Рівень	Методи управління
1	На рівні банку	економічні показники, авторизація
2	На рівні кредитного портфеля	диверсифікація, лімітування, створення резервів, страхування, продаж кредитів, сек'юритизація
3	На рівні окремої позички	аналіз кредитоспроможності позичальника, аналіз та оцінка кредиту

Ще декілька років назад традиційний підхід до управління кредитним портфелем банку визначався як підхід, що ґрунтується на неформалізованих філософських методах пізнання (наукової уяви, інтуїції), використовує в розрахунках коефіцієнтний аналіз, функціонує у будь-якому середовищі, є простим, швидким та дешевим у застосуванні; нетрадиційний - як підхід, що ґрунтується на загальнонаукових методах пізнання, використовує в розрахунках теорію ймовірності, статистику, економетрію, функціонує у стабільному ринковому (“ідеальному”) середовищі, є складнішим, повільнішим та дорожчим у застосуванні порівняно з традиційним [7, с. 274].

Але останнім часом пріоритети змінилися і більшість банків в своїй діяльності використовує так званий «нетрадиційний» підхід, який вже набув усі риси загальноприйнятого. В першу чергу це пов'язано зі стрімким впровадженням в діяльність банків нових комп'ютерних програм, що дозволяють за допомогою електронних таблиць все швидше і точніше будувати та перевіряти ефективність імітаційних моделей. Сучасні імітаційні моделі враховують дедалі більше екзогенних і ендогенних факторів, тобто все швидше переходять від ідеального (штучного) до реального середовища [15, с. 124].

Але ми вважаємо, що не варто взагалі у сучасній практиці в прийнятті управлінських рішення щодо кредитного портфеля відмовлятися зовсім від традиційного підходу. Адже він діє в будь-якому середовищі, є простішим, швидшим та дешевшим. А в умовах світової фінансової кризи взагалі та фінансової кризи в Україні зокрема, коли прогнозувати стає складніше та ризиковане, найефективнішим для управління кредитним портфелем комерційного банку буде паралельне застосування традиційного та нетрадиційного підходів [21, с. 214].

Будь-яке управління, в тому числі й управління кредитною діяльністю базується на результатах аналізу. Аналіз діяльності банків — це комплексне вивчення комерційної або іншої діяльності окремих банків, їх угруповань або банківської системи в цілому, яке полягає в пошуку необхідної інформації, її

обробці та економічній інтерпретації отриманих результатів з метою прийняття управлінських рішень [15, с. 125]. Основною метою аналізу діяльності банку є пошук резервів підвищення ефективності роботи банківської установи, максимізація його прибутку за мінімізації ризику. Отже для того, щоб управління було ефективним, управлінські рішення повинні ґрунтуватись на результатах аналізу.

Аналіз кредитної діяльності банку передбачає вирішення таких завдань: визначення ступеня та типу концентрації ризику кредитного портфеля, його відповідності зовнішньому покриттю і достатності створених резервів покриття фактичних і потенційних збитків; оцінка адекватності кредитного ризику сумі очікуваного прибутку; визначення кредитоспроможності позичальників з метою зниження кредитного ризику; визначення ефективності кредитних операцій, що дає змогу вибрати доцільний варіант розміщення ресурсів.

Аналіз кредитних операцій доцільно проводити в такій послідовності:

- оцінюються масштаби кредитної діяльності банку порівняно з попередніми періодами та іншими банками;
- аналізується рух кредитів;
- розраховується оборотність кредитів;
- визначається рівень диверсифікації кредитних вкладень, який дає змогу максимально знизити ризик неповернення позики;
- оцінюється повернення позик;
- проводиться кількісна оцінка структури кредитного портфеля залежно від різних класифікаційних ознак;
- виявляється якість кредитного портфеля з погляду ризику і рівня забезпеченості кредитів;
- аналізується дохідність та ефективність кредитних операцій [15, с.146].

Ми пропонуємо наступний алгоритм проведення аналізу кредитної діяльності банку (рис. 1.4) [35, с. 474].

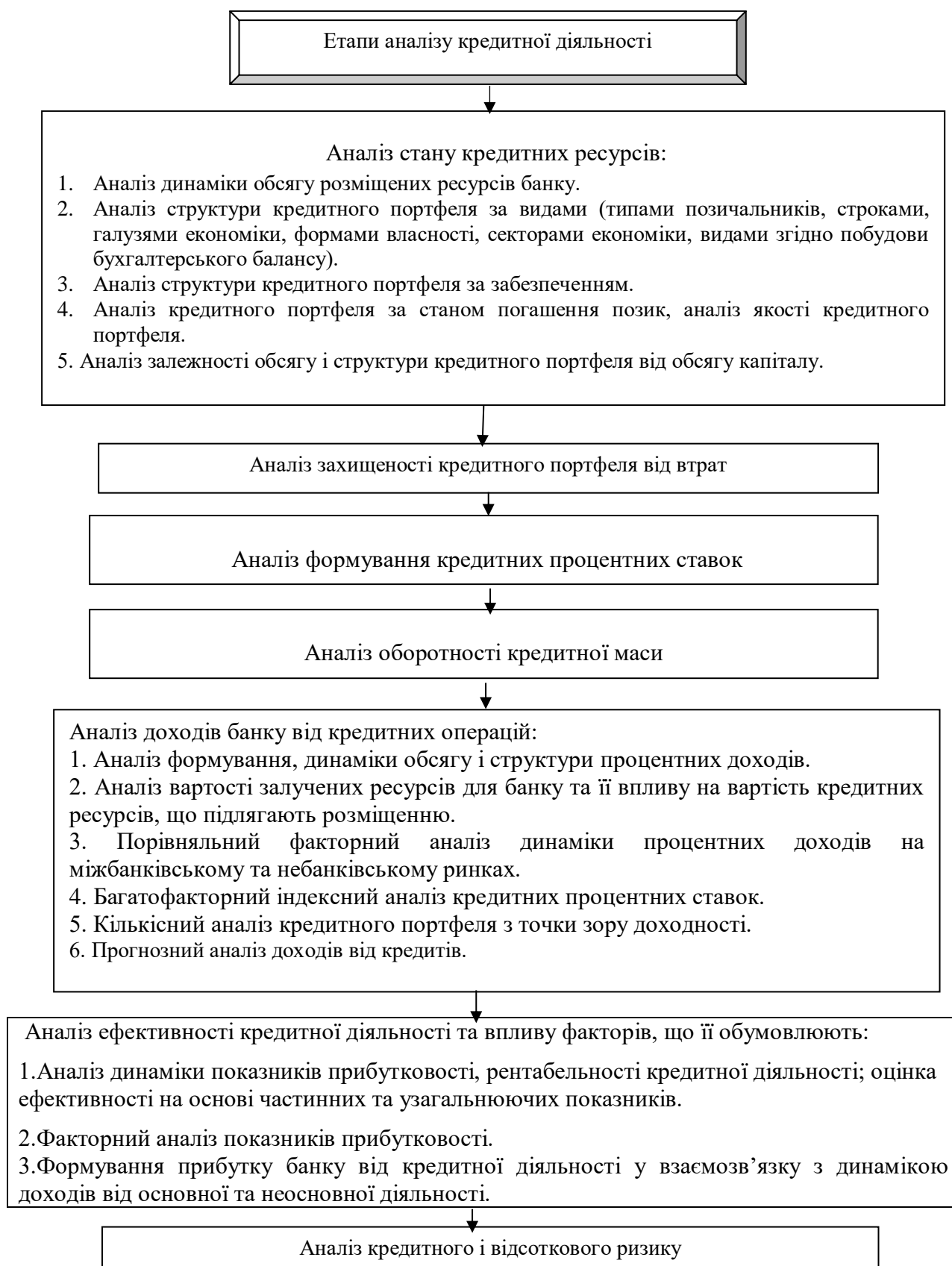

Рис. 1.4. Алгоритм поетапного аналізу кредитної діяльності банку

Аналіз кредитної діяльності банку доцільно починати з визначення місця, яке посідають кредитні операції в загальному обсязі активів банку, тобто необхідно дати узагальнюючу оцінку масштабів кредитної діяльності. Для цього розраховується коефіцієнт питомої ваги кредитів у загальних активах банку. Цей показник може бути розрахований як у цілому за аналізований період, так і на якусь певну дату, тобто на початок, чи кінець періоду. Він показує частку кредитних операцій у загальних активах банку і характеризує кредитну активність банку. Банк, який занадто перевантажений позиками, має високий коефіцієнт питомої ваги позик у загальних активах. Показник понад 65 % вважається високим [48, с. 174].

Ліквідні банки мають нижчий рівень цього коефіцієнта, але більшу частку коштів у короткострокових коштах грошового ринку та в інвестиційних цінних паперах, які, у свою чергу, можуть легко конвертуватися в грошові кошти, які потім можуть бути видані у формі позик.

Наступним етапом аналізу кредитних операцій є визначення темпів зростання та приросту кредитних вкладень. Темп зростання визначається як співвідношення суми кредитних вкладень на кінець звітного періоду та суми на початок періоду:

$$I_{\text{зрост}} = \frac{\text{Кредитні вкладення на кінець періоду}}{\text{Кредитні вкладення на початок періоду}}. \quad (1.1)$$

Темп приросту кредитних вкладень розраховується за формулою:

$$I_{\text{т.прир}} = \frac{\text{Кредити на кінець періоду} - \text{Кредити на початок періоду}}{\text{Кредити на початок періоду}}. \quad (1.2)$$

Аналіз руху кредитів банку передбачає вивчення фінансової звітності, з якої можна визначити питому вагу нових кредитів відносно залишку позикової заборгованості на кінець звітного періоду (коефіцієнт надання), коефіцієнт погашення кредитів за звітний період, співвідношення дебетових та кредитових оборотів, достатність резерву на можливі втрати за позиками, розмір прострочених відсотків [48, с. 201].

Коефіцієнт надання розраховується за формулою:

$$K_{\text{над}} = \frac{\text{Кредити, надані протягом звітного періоду}}{\text{Залишок заборгованості на кінець звітного періоду}}. \quad (1.3)$$

За допомогою цього показника визначають, скільки кредитів залишилося непогашеними з виданих у минулому звітному періоді. Той самий показник можна розрахувати і в розрізі короткострокових та довгострокових позик.

Зазначений показник, навіть у разі несвоєчасного відображення банком фактів простроченої заборгованості, наявності високої питомої ваги пролонгованих позик у кредитному портфелі банку, відбиває, яка сума залишків позикової заборгованості банку не має руху та переходить з кварталу в квартал [35, с. 117] .

У такий самий спосіб можна розрахувати коефіцієнт погашення кредитів ($K_{\text{пог}}$). Цей показник визначається як співвідношення суми погашених у звітному періоді позик до загальної суми залишку позикової заборгованості на початок періоду та суми щойно виданих кредитів:

$$K_{\text{пог}} = \frac{\text{Позики, погашені протягом звітного періоду}}{\text{Залишок кредитної заборгованості на початок періоду} + \text{Щойно видані кредити у звітному періоді}}. \quad (1.4)$$

Другий показник доповнює перший і дає змогу по-новому трактувати отримані результати. Якщо перший показник свідчить про обмеження комерційним банком розміру щойно виданих кредитів, то другий — про низьку питому вагу погашення раніше виданих кредитів до звітного періоду.

Аналіз оборотності кредитів

Аналіз оборотності позик доцільно починати з загальної оцінки дебетових та кредитових оборотів за позиковими рахунками:

$$K_{\text{сп.д/кр}} = \frac{\text{Дебетовий оборот з видачі кредитів}}{\text{Кредитовий оборот з погашення кредитів}}. \quad (1.5)$$

Якщо дебетовий оборот значно перевищує кредитовий, то це свідчить про небезпечну політику банку з нарощування видачі позик за поганого їх повернення. У разі, що така тенденція спостерігається протягом кількох років, — це неминуче приведе банк до значних фінансових труднощів, і політику в галузі кредитної діяльності потрібно докорінно змінювати [21, с. 69].

Аналогічно до загальної методики оборотність позик аналізується за допомогою таких показників:

1. Швидкість обертання позик, або кількість оборотів кредитних коштів:

$$N_0 = \frac{\text{Кредитний оборот}}{\text{Середній залишок позикової заборгованості}}. \quad (1.6)$$

При цьому кредитний оборот являє собою суму погашених позик або дохід від реалізації кредитів.

На зменшення тривалості одного обороту (тобто прискорення оборотності кредитів) впливають зниження сум заборгованості за позиками, а також збільшення сум погашення позик та зміна середньої відсоткової ставки за кредитами [10, с. 42].

Зміна обсягів виданих кредитів залежить від попиту на кредитні ресурси, ефективності управління активами банку, активності депозитної політики банку. Тобто цей показник частково не залежить від зусиль самого банку. Останній же фактор — середня відсоткова ставка за кредит — здебільшого залежить від зовнішніх причин: політика НБУ, співвідношення попиту та пропозиції кредиту на ринку позикових капіталів, конкуренція між банками, стабільність економічної ситуації. Внутрішні фактори (ризик позики, її забезпечення, розмір та термін погашення тощо) менше впливають на зміну середньої відсоткової ставки, але теж мають місце [48, с. 115].

Аналіз погашення виданих позик. Однією з головних проблем кредитної діяльності комерційних банків у сучасних умовах є несвоєчасне погашення наданих позик. У процесі аналізу своєчасності повернення кредитів необхідно: визначити загальну суму простроченої заборгованості за позиками банку і процентів за ними; проаналізувати зміни цієї суми в динаміці; проаналізувати структуру простроченої заборгованості у розподілі клієнтів; проаналізувати давність її виникнення; визначити причини виникнення простроченої заборгованості у кожному випадку; визначити суму і питому вагу прострочених кредитів, які були погашені у звітний період; проаналізувати заходи, які вживає банк для стягнення простроченої заборгованості і процентів[20, с. 223].

Аналіз погашення позик проводиться за обсягом прострочених позик, переоформлених кредитів, резервів на покриття сумнівних боргів за кредитами та за фактами списання безнадійних позик. Структура «кредитного портфеля» банку може вважатись задовільною тоді, коли питома вага кредитів без забезпечення, сумнівних до повернення, прострочених і пролонгованих становить не більше 50 %. У разі вищої питомої ваги «проблемних» кредитів, кредитна діяльність банку оцінюється як «ризикована» [20, с. 225].

Збільшення частки пролонгованих позик у звітному періоді порівняно з питоною вагою прострочених позик може свідчити про приховування фактів

неповернення позик пролонгацією. Тому необхідно докладніше проаналізувати пролонговану кредитну заборгованість. Найбільшу увагу під час аналізу погашення позик слід приділити такій групі кредитів, як «прострочені». Обсяг та тривалість простроченої заборгованості аналізуються залежно від терміну її виникнення та питомої ваги кожної групи прострочених кредитів[5, с. 203].

З метою недопущення виникнення простроченої заборгованості банки повинні проводити оперативний аналіз поточної (непростроченої) заборгованості. Контроль за термінами погашення позик ведеться в розрізі окремих позичальників за їх кредитними угодами.

Далі в процесі аналізу необхідно також вивчити факти списання безнадійних позик за рахунок резерву на покриття втрат від кредитів, підставу для списання та визначити питому вагу списання кредитів у загальному обсязі прострочених позик, частку списаних кредитів у загальному обсязі позик та частку цих кредитів у сумі створеного резерву. Частка списаних позик показує ефективність роботи банку з безнадійними кредитами і впливає на підвищення якості кредитного портфеля банку, звільняючи його від ризиків, зменшує частку прострочених позик, підвищує надійність повернення страхових кредитів[8, с. 462].

Необхідно також проаналізувати залишки заборгованості за поточними позиками (за термінами погашення, що залишилися) та визначити частку позик зі строком погашення до одного місяця, від одного до шести місяців, від шести місяців до одного року, понад рік. Метою такого аналізу є визначення строків надання кредитів для коригування політики банку в цьому напрямку.

Аналіз диверсифікації кредитних вкладень. З метою зниження ризику втрат потрібен більш глибокий аналіз кредитного портфеля з погляду диверсифікації кредитних вкладень. Диверсифікація позик як засіб захисту від кредитного ризику буває портфельною, географічною та галузевою[7, с. 288].

Портфельна диверсифікація являє собою розподіл позикових грошових коштів між різними суб'єктами (юридичними та фізичними особами). Чим більшій кількості позичальників буде надано для тимчасового використання позиковий капітал конкретного банку, за інших рівних умов, тим меншим буде ступінь ризику неповернення боргу, оскільки ймовірність банкрутства багатьох позичальників значно нижча ймовірності банкрутства одного чи кількох позичальників [10, с. 41].

Аналіз портфельної диверсифікації кредитних вкладень здійснюється на основі визначення нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), нормативу великих кредитних ризиків (Н8), питомої ваги великих кредитів у загальній сумі заборгованості, кількості великих кредитів та їх середнього розміру.

Національний банк України пропонує розрахувати норматив максимального кредитного ризику на одного контрагента за такою формулою:

$$H7 = \frac{\text{Сума балансових та позабалансових вимог банку на одного контрагента}}{\text{Капітал банку}}. \quad (1.7)$$

Значення цього показника не повинно перевищувати 25 %. Якщо сума на одного контрагента перевищує 10 % власних коштів банку, то такий кредит вважається «великим». Загальний залишок заборгованості за всіма великими кредитами, виданими банком з урахуванням позабалансових зобов'язань, не повинен перевищувати восьмикратного розміру власних коштів банку. Це співвідношення контролюється за допомогою нормативу великих кредитних ризиків (Н8) за такою формулою:

$$H8 = \frac{\text{Сума великих кредитів}}{\text{Капітал банку}}. \quad (1.8)$$

Якщо сума всіх великих кредитів перевищує восьмикратний розмір власних коштів не більше ніж на 50 %, то вимоги до платоспроможності подвоюються (16 %), а якщо більше ніж на 50 %, то вимоги потроюються (24 %)[48, с. 265].

Аналіз дає змогу зробити такі висновки про рівень диверсифікації кредитних вкладень. Поліпшення диверсифікації характеризується збільшенням кількості великих кредитів за зниження їх питомої ваги в загальній сумі кредитних вкладень і зменшенням середнього розміру великого кредиту. Зниження кількості великих кредитів за незмінної або зростаючої питомої ваги фактичної величини, а також середнього розміру говорить про недостатню роботу банку щодо диверсифікації кредитних вкладень, збільшує ризик неповернення позики і можливості виникнення дефіциту ліквідних коштів. З метою підвищення ліквідності слід дотримуватись відмінного від нормального рівня граничної суми великих кредитів. При цьому треба виходити з того, що заборгованість за великими кредитами не повинна перевищувати 50 % фактичних кредитних вкладень[3, с. 301].

Сама по собі портфельна диверсифікація кредитів за окремими позичальниками не приведе до зниження ризику. Тут важливо суворо дотримуватись галузевої диверсифікації: не надавати кредит кільком підприємствам однієї галузі, оскільки погіршення становища в цілому по галузі посилює ймовірність банкрутства; не надавати кредит підприємствам різних галузей, але пов'язаних технологічним процесом (наприклад, виробництво цукрового буряка, заводи з перероблення цукрового буряка, кондитерська промисловість, реалізація продукції); піддавати детальному аналізу техніко-економічне обґрунтування на кредит (розрахунок окупності кредитних вкладень). Також необхідно для зниження кредитного ризику враховувати вплив географічної диверсифікації, котра являє собою розподіл кредитів у різних географічних зонах. Контроль за дотриманням цих

принципів зниження кредитного ризику здійснюється за допомогою подальшого аналізу структури кредитного портфеля [15, с. 311].

Аналіз структури кредитного портфеля. Структурний аналіз кредитного портфеля передбачає дослідження його структури в розрізі груп ризику, рівня забезпеченості, галузевої структури, форм власності позичальників і т. п., а також вивчення динаміки кожної групи, сегментацію кредитного портфеля. Особливу увагу, як ми вже визначили раніше, приділяють якості кредитного портфеля, захищеності його від кредитного ризику. Комерційні банки зобов'язані створювати резерви для відшкодування можливих витрат за основним боргом (без процентів та комісій) за всіма видами наданих кредитів у національній та іноземній валютах, включаючи надані депозити, кредити іншим банкам, суб'єктам господарювання (овердрафт, ураховані векселі, факторингові операції, фінансовий лізинг), за наданими гарантіями та поручительствами[20, с. 298].

Виходячи з погашення позичальником кредитної заборгованості за основним боргом та відсотків за нею погашення є:

- добрим — якщо заборгованість за кредитом та відсотки за ним сплачуються у встановлені строки, та за кредитом, пролонгованим один раз на строк не більше 90 днів;

- слабким — якщо термін прострочення заборгованості за кредитом та відсотками становить не більше 90 днів, чи заборгованість за кредитом, пролонгованим на строк понад 90 днів, якщо відсотки сплачуються;

- недостатнім — якщо термін прострочення заборгованості за кредитом та відсотками становить понад 90 днів, чи заборгованість за пролонгованим кредитом понад 90 днів та відсотки не сплачуються[32, с. 204].

Відповідно до перелічених критеріїв кредитний портфель банків класифікується за такими групами (табл. 1.2)

На підставі класифікації позик комерційний банк створює резерв щодо кожної групи кредитів[32, с. 248].

Таблиця 1.2

Категорія кредитного портфеля

Фінансовий стан (клас)	Погашення заборгованості		
	Добре	Слабке	Недостатнє
А	стандартний	під контролем	субстандартний
Б	субстандартний	сумнівний	безнадійний
В	сумнівний	безнадійний	безнадійний
Г	безнадійний	безнадійний	безнадійний

Резерв має бути сформований у повному обсязі відповідно до сум фактичної кредитної заборгованості за групами ризику та встановленого рівня резерву з розподілом за видами валют.

Аналіз галузевої структури кредитів дає змогу визначити галузеву диверсифікацію кредитів порівняно з попередньою звітною датою. Для цього розраховується питома вага вкладених в окремі галузі позик у цілому за короткостроковими та довгостроковими позиками, а також у динаміці [18, с. 208].

Структурний аналіз проводиться для визначення надмірної концентрації кредитних операцій в одному сегменті, що підвищує ступінь кредитного ризику. Проте надмірна диверсифікація кредитного портфеля створює певні труднощі в управлінні позиковими операціями і може стати причиною банкрутства банку, тому зарубіжні комерційні банки визначають для себе межі вкладення ресурсів у певний сегмент, у тому числі застосовують метод лімітування. Ці межі враховують у своїй діяльності кредитний комітет та керівники вищого рівня [21, с. 315].

Після вивчення структури кредитних вкладень, їх слід проаналізувати з погляду ступеня кредитного ризику, рівня забезпеченості кредитів та ефективності кредитної діяльності в цілому.

Сукупність усіх наданих банком позичок формує кредитний портфель, який у структурі банківського балансу розглядається як одне ціле і характеризується показниками дохідності та ризику. Спочатку необхідно структурувати аналітичний процес, розподіливши його на три блоки (або етапи): методика аналізу доходів за кредитними операціями; методика оцінки кредитних ризиків; аналіз ефективності управління кредитним портфелем [20, с. 244].

Очевидно, що метою проведення кредитних операцій банку є одержання доходів, а тому саме цей параметр кредитного портфеля аналізується на першому етапі. Дохідність характеризується абсолютними (сума доходів у грошовому виразі) та відносними (середній рівень дохідності кредитних вкладень) показниками. Дохідність кредитного портфеля банку протягом певного періоду загалом залежить від обсягу портфеля та рівня відсоткових ставок за кредитами. Останній є узагальнюючим показником, оскільки через рівень відсоткової ставки опосередковано враховуються й такі чинники, як тривалість користування кредитом (що триваліший термін — то вища ставка), міра ризику, метод нарахування і спосіб сплати відсотків, забезпеченість позички та ін. [15, с. 358]. У цілому дохід за кредитною операцією (у межах року) можна обчислити за формулою:

$$E_i = r_i \cdot V_i \cdot \frac{t_i}{BS} \quad (1.9)$$

де E_i — дохід за i -ю кредитною операцією (у грошовому виразі); — відсоткова ставка за i -м кредитом (річна); V_i — сума i -го кредиту; — період кредитування за i -м кредитом (дні); BS — база розрахунку (360 чи 365 днів).

Доходи кредитного портфеля банку формуються також за рахунок проведення заставних та дисконтних операцій з векселями, за якими порядок

обчислення доходів інший. Дохід за вексельними операціями формується у формі дисконту та обчислюється за формулою:

$$E_i = d_i \cdot V_i \cdot \frac{t_i}{BS} \quad (1.10)$$

де E_i — дохід за 1-ю вексельною операцією (у грошовому виразі); d_i — ставка, за якою обліковується 1-й вексель (річна ставка дисконту); V_i — сума, на яку видано 1-й вексель; t_i — період, який залишився до дати погашення 1-го векселя (дні).

Дохід кредитного портфеля формується за рахунок усіх доходів, одержаних банком від проведення операцій кредитного характеру за певний період:

$$E = \sum_{i=1}^N E_i + \sum_{i=1}^L E_i \quad (1.11)$$

де E — дохід кредитного портфеля; N — кількість кредитів у портфелі; L — кількість інших операцій кредитного характеру.

Узагальнюючим показником є рівень дохідності кредитного портфеля, який розраховується як відношення суми доходів від кредитних операцій до обсягу наданих кредитів:

$$d = \frac{E}{V} \cdot 100 \quad (1.12)$$

де d — дохідність кредитного портфеля (у відсотках); V — обсяг кредитного портфеля банку.

Рівень дохідності кредитного портфеля банку залежить від низки економічних чинників: ринкової ставки відсотка, обсягу та структури кредитного портфеля, умов конкуренції на банківському ринку, власних можливостей банку щодо вибору напрямів та об'єктів кредитування [15, с. 318]. На формування структури кредитного портфеля банку істотно впливає специфіка сектору ринку, що його обслуговує цей банк. Факторний аналіз дохідності кредитного портфеля з'ясовує, які саме чинники істотно вплинули на формування доходів, та виявляє можливі резерви їх підвищення.

На другому етапі аналізують ризик кредитного портфеля. У найзагальнішому розумінні кредитний ризик — це невизначеність стосовно повного та своєчасного виконання позичальником своїх зобов'язань згідно з умовами кредитної угоди. Кажучи про кредитний ризик, слід виокремити два поняття: ризик кожної окремої позички і ризик кредитного портфеля в цілому, оскільки вони різняться за методикою аналізу та методами управління [6, с.180].

Кредитний портфельний ризик – це можливість зменшення вартості частини активів банку або зниження їхньої прибутковості відносно розрахункового запланованого рівня у зв'язку з динамікою структурних елементів кредитного портфеля, що впливає на фінансовий стан банківської установи та її платоспроможність. Сукупний ризик кредитного портфеля залежить від ризикованості кредитних операцій, що входять до його складу. До збільшення сукупного ризику кредитного портфеля банку призводять надмірна концентрація (зосередження кредитів у одному із секторів економіки), недосконала структура портфеля, якщо його сформовано з урахуванням потреб тільки клієнтів, а не самого банку, надмірна диверсифікація, недостатня кваліфікація персоналу банку та ін. Для того щоб оцінити сукупний ризик кредитного портфеля, слід насамперед проаналізувати ризик усіх його складових [32, с. 69]. Використання системи фінансових коефіцієнтів є важливим підходом до оцінки рівня дохідності та прибутковості. Метод коефіцієнтів дозволяє виявити кількісний

взаємозв'язок між різними статтями, розділами або групами статей балансу. Сутність аналізу за методом коефіцієнтів полягає в тому, що приймається до уваги не один фактор, а вплив на ефективність роботи банку кількох факторів одночасно.

Перелічені показники варто проаналізувати в динаміці, з'ясувати їх зміни, причини погіршення. Розрахунок цих коефіцієнтів допомагає виявити тенденції погіршення фінансового стану та визначити способи збільшення економічної ефективності кредитних операцій.

1.3. Сучасний стан, проблеми та перспективи здійснення кредитних операцій комерційними банками в Україні

В останні роки банківський сектор України перебував у глибокій кризі. Економічна криза, девальвація національної валюти, масове виведення банків із ринку здійснюють негативний вплив на діяльність банків. За останні 4 роки істотно змінилась структура банківського сектору. На початку 2014 р. в Україні функціонувало 180 банків, на 1.01.2018р. внаслідок масових банкрутств залишились 77 платоспроможних банки. Концентрація банківського сектору в цілому не змінилася, на найбільші 20 банків припадає 90,7% чистих активів. Державні банки домінують на ринку, їхня частка у чистих активах та депозитах населення становить 55,1% та 63,5% відповідно. Це пояснюється націоналізацію “ПриватБанку” в грудні 2016 р. та здійсненням докапіталізаційних процесів у державних банках. Відбуваються зміни в структурі ресурсної бази банків. Основними тенденціями є, по-перше, те, що вітчизняні банки залучають ресурси з внутрішнього фінансового ринку. Значно скоротилися запозичення банків на зовнішніх фінансових ринках і обсяг зовнішнього боргу банків на фінансових ринках (з 8 до 6 млрд. дол.). У структурі зобов'язань триває зростання частки депозитів фізичних осіб. У першому півріччі 2018 р. кошти населення у банках зросли

на 17,2 млрд грн (+3.6%), депозити юридичних осіб – на 6,4 млрд грн (+1,6%). Понад дві третини нових гривневих депозитів було залучено на термін до 6 місяців. Натомість вклади в іноземній валюті скоротилися на 0,4%, доларизація коштів зменшилася на 2,5 в. п. – до 46,4%. Після сезонного відпливу на початку 2018 р. кошти юридичних осіб поверталися до банків: +0,9% у гривні, +4,2% в іноземній валюті в доларовому еквіваленті протягом 2018 р.

Чисті та загальні активи банківського сектору в I півріччі 2018 р. залишились без змін (+0,3% та +0,7%, відповідно). Головна складова, що скоротилася, – чисті кредити суб'єктам господарювання (на 16,6 млрд грн або -3.8%). Корпоративне кредитування стримують неринкові фактори – слабкий захист прав кредиторів і висока частка непрацюючих кредитів. Кредитування фізичних осіб зростає швидкими темпами (+37,4% р/р за чистим портфелем). Активне нове кредитування сприяло зниженню доларизації роздрібного портфеля та скороченню частки непрацюючих кредитів у портфелях банків в цілому по системі (частка непрацюючих кредитів на кінець 2018 р. становила 55,7% проти 56,4% на початок року). Частка ОВДП в портфелях банків зросла на 1,5%. Лише за I півріччя 2018 року банківський сектор отримав 8,3 млрд грн прибутку, а за рік 12,4 млрд. Такий фінансовий результат пояснюється значним скороченням відрахувань у резерви, що стало результатом покращення фінансового стану позичальників і завершення реструктуризації низки проблемних кредитів. Джерелом операційної прибутковості є роздрібне кредитування та комісійні доходи. Очікується, що банківська система нарощуватиме прибутковість і надалі завдяки покращенню операційного результату та подальшому скороченню відрахувань до резервів.

Отже, переважна частина банків є операційно прибутковою, значна частина кредитного ризику зарезервована, кредитування поступово відновлюється, здійснюється робота з проблемними та непрофільними активами. Однак ключовими системними проблемами в середньостроковому

періоді є домінування на ринку державних банків і висока частка непрацюючих кредитів.

Проаналізуємо сучасний стан банківської системи України. В таблиці 1.3 представлені дані для аналізу.

Таблиця 1.3

Основні показники банківської системи України

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6	7	8
Кількість діючих банків, од.	174	180	145	117	96	82	77
Загальні балансові показники (млрд грн)							
Загальні активи	1 264	1 409	1 477	1 571	1 737	1 848	1 911
у т.ч. в іноземній валюті	503	513	667	800	788	755	779
Чисті активи	1 125	1 278	1 290	1 254	1 256	1 336	1 361
у т.ч. в іноземній валюті	450	470	565	582	519	507	495
Валові кредити суб'єктам господарювання	634	727	820	831	847	870	919
у т.ч. в іноземній валюті	227	252	400	492	437	423	460
Чисті кредити суб'єктам господарювання	553	648	710	614	477	457	472
Валові кредити фізичним особам	184	189	208	176	157	171	197
у т.ч. в іноземній валюті	84	67	101	97	83	68	61
Чисті кредити фізичним особам	133	145	144	96	76	92	114
Кошти суб'єктів господарювання	221	258	283	349	413	427	430
у т.ч. в іноземній валюті	80	81	114	141	177	163	150
Кошти фізичних осіб	368	443	403	402	437	479	509
у т.ч. в іноземній валюті	187	189	214	215	239	243	241
Зміна (р/р, %)							
Загальні активи	4,3%	11,4%	4,8%	6,4%	10,6%	6,4%	3,4%

Продовження табл.1.3

1	2	3	4	5	6	7	8
Чисті активи	6,7%	13,7%	1,0%	-2,8%	0,2%	6,4%	1,8%
Валові кредити суб'єктам господарювання	4,2%	14,7%	12,8%	1,3%	2,0%	2,7%	5,6%
Валові кредити фізичним особам	-6,7%	3,0%	10,3%	-15,7%	-10,4%	8,6%	15,0%
Кошти суб'єктів господарювання	7,9%	16,8%	9,5%	23,5%	18,2%	3,4%	0,8%
Кошти фізичних осіб	18,1%	20,2%	-8,9%	-0,3%	8,7%	9,6%	6,3%
Рівень проникнення (%)							
Валові кредити суб'єктам госп./ВВП	43,4%	47,7%	51,7%	41,8%	35,5%	29,2%	25,9%
Чисті кредити суб'єктам госп./ВВП	37,9%	42,6%	44,7%	30,9%	20,0%	15,3%	13,3%
Валові кредити фізичним особам/ВВП	12,6%	12,4%	13,1%	8,8%	6,6%	5,7%	5,5%
Чисті кредити фізичним особам/ВВП	9,1%	9,5%	9,1%	4,8%	3,2%	3,1%	3,2%
Кошти суб'єктів господарювання/ВВП	15,1%	17,0%	17,8%	17,6%	17,3%	14,3%	12,1%
Кошти фізичних осіб/ВВП	25,2%	29,1%	25,4%	20,2%	18,3%	16,1%	14,3%
Фінансові результати (млрд грн)							
Чисті процентні доходи	49,2	49,1	52,2	39,1	44,2	53,1	22,5
Чисті комісійні доходи	18,1	21,0	23,1	22,6	24,2	27,5	9,6
Відрахування в резерви	22,3	28,0	84,4	114,5	198,3	49,3	3,8
Чистий прибуток/збиток	6,0	1,4	-33,1	-66,6	-159,4	-26,5	10,8

Зобразимо на рисунку 1.3 кількість діючих банків в одиницях.

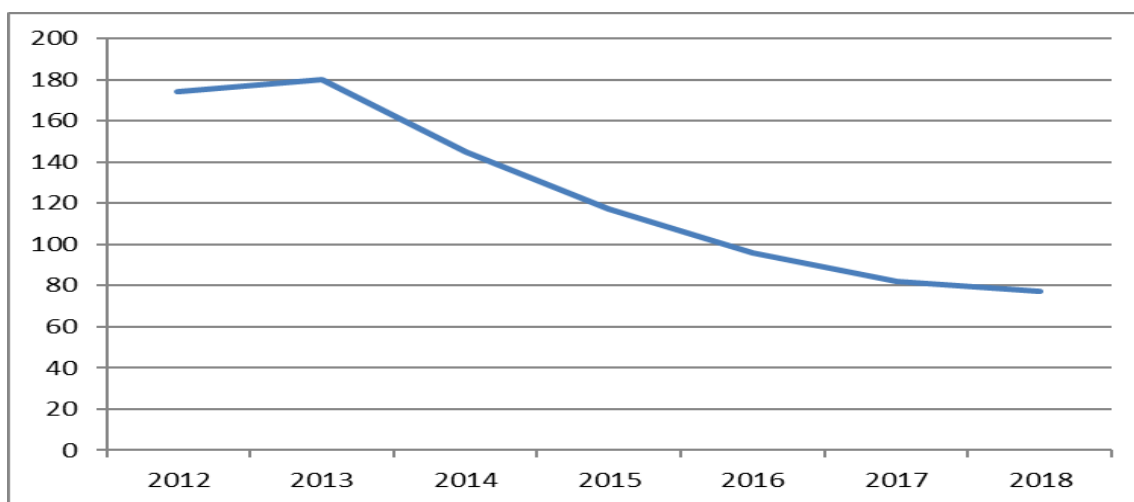

Рис. 1.3 Динаміка діючих банків банківської системи України (од.)

Всього за період кризи в Україні було ліквідовано понад 100 банків.

На рисунку 1.4 зображено динаміку загальних та чистих активів.

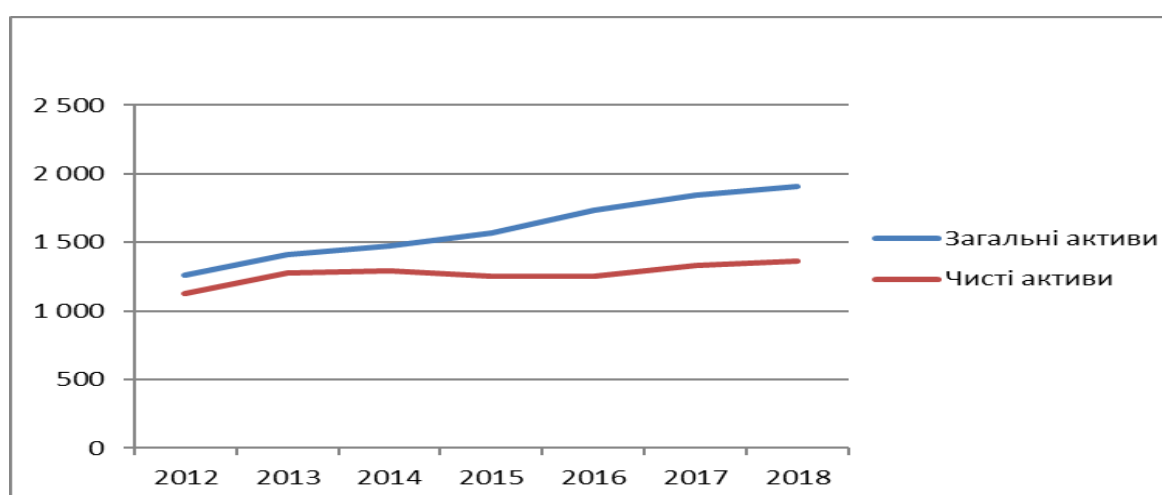

Рис.1.4 Динаміка загальних та чистих активів, (млрд. грн)

Всього загальні активи збільшилися на 47,3%, а чисті активи на 27% починаючи з 2012р.

У грошовому виразі станом на кінець 2012 року загальні активи склали 1 264 млрд. грн, а чисті активи - 1 125 млрд грн.

Станом на кінець 2018 року загальні активи становили 1 911 млрд. грн, а чисті активи - 1 361 млрд. грн.

На рис. 1.5 зображено динаміку валових кредитів суб'єктам господарювання та фізичним особам.

Рис.1.5 Динаміка валових кредитів суб'єктам господарювання та фізичним особам, млрд. грн.

Розглядаючи динаміку валових кредитів суб'єктам господарювання ми бачимо, що найбільший ріст був зафіксований у 2013 році (14,70%), а найменший у 2015 році (1,30%). Валові кредити фізичним особам у 2015 році впали до (-15,70%), а у 2018 році сягнули 15,00%.

Зобразимо на рис. 1.6 динаміку коштів суб'єктів господарювання та фізичних осіб банків БСУ.

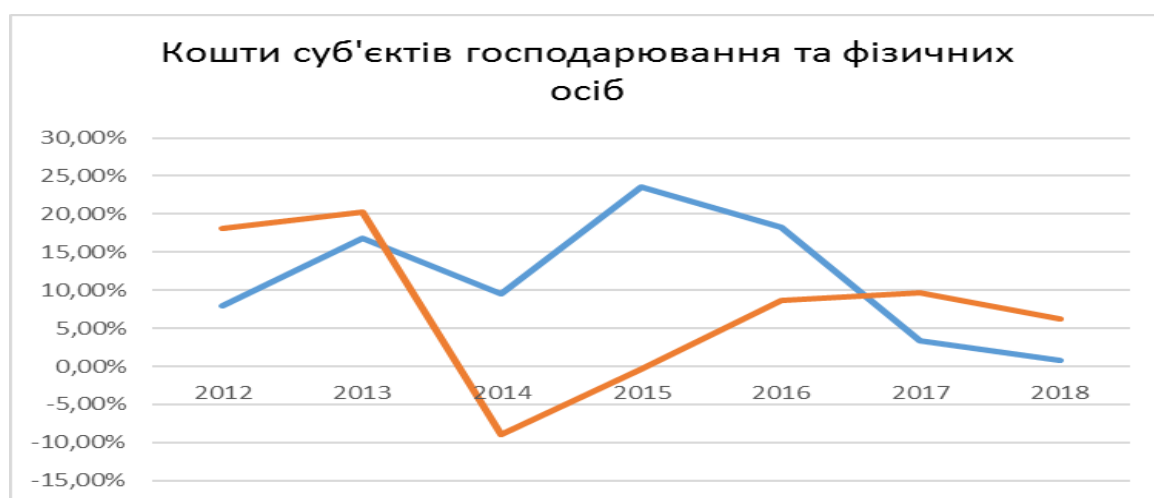

Рис.1.6 Динаміка коштів суб'єктів господарювання та фізичних осіб

На рисунку 1.6 ми бачимо, що динаміка досить нестабільна, кошти суб'єктів господарювання у 2015 році сягнули 23,50%, але потім досить сильно впали, сягнувши у 2018 році 0,80%; динаміка коштів фізичних осіб у 2013 році сягнула найбільшої мітки - 20,20%, але у 2014 досить сильно впали, сягнувши (-8,90%), після цього вони почали зростати, та на 2018 рік склали 6,30%.

На рис. 1.7ображено динаміку чистих процентних та комісійних доходів

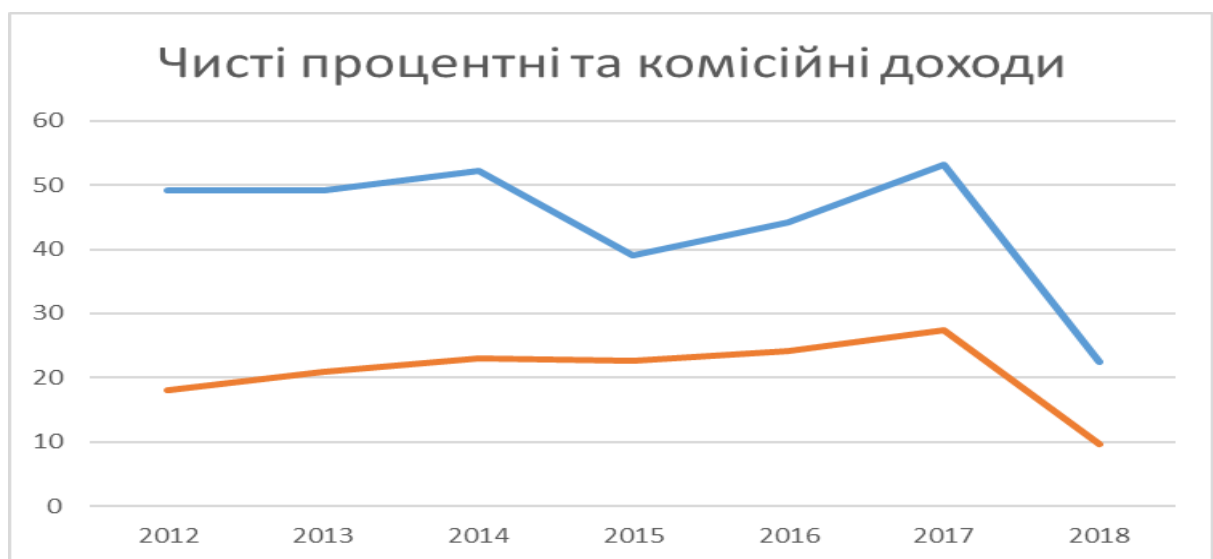

Рис.1.7 Динаміка чистих процентних та комісійних доходів

На рисунку 1.7 ми бачимо, що чисті процентні доходи нестабільні, та постійно коливаються, так у 2014 році вони зросли до 52,2%, але в наступному році впали до 39,1%, після цього зросли у 2017 році, та досягли найбільшої мітки – 53,1%, але у 2018 році знову впали, та сягнули 22,5%; чисті комісійні доходи є більш стабільними, так з 2012 по 2017 роки зросли на 9,1%, та сягнула на 2017 рік 27,5%, але у 2018 році впала на 17,9%, та склала 9,6%.

На рис. 1.8 зображено динаміку відрахування в резерви.

Рис.1.8 Динаміка відрахувань в резерви під знецінення кредитів

На рисунку 1.8. ми бачимо, що в у 2016 році відрахування на резерви сягнули 298,3 млрд. грн., але потім значно впали, сягнувши на 2018 рік усього 3,8 млрд. грн., це свідчить про те, о у 2016 р. був найгірший показник якості сукупного кредитного портфелю БСУ.

На рис. 1.9 зображено динаміку фінансового результату банківської системи України.

Рис.1.9 Динаміка чистого прибутку/збитку банківської системи України

На рисунку 1.9 ми бачимо, що динаміка чистого прибутку/збитку є досить динамічною, так у 2012 и 2013 роках динаміка була досить позитивною та зростала, але з 2014 до 2017 років динаміка була негативною, так в 2016 році збиток склав (-159,4 млрд. грн.), у 2018 році ситуація значно покращилася, та прибуток склав 10,8 млрд. грн.

Висновки до 1 розділу

Кредитний портфель являє собою сукупність кредитів, що має певну структуру, що відповідає цілям і вимогам банку до прибутковості, ризику, ступеня ліквідності та напрямкам кредитування. Запропоновано визначення кредитного портфеля, яке відтворює три ключові взаємопов'язані між собою аспекти банківської діяльності – дохідність, ліквідність і ризик. Оцінка аналізу кредитного портфеля банку передбачає проведення комплексного аналізу, який дає можливість дослідити його з різних аспектів роботи банку. Методична база здійснення аналізу кредитного портфеля банку розвинута на досить високому рівні і вона характеризується як загальновідомими методами та способами, так і новітніми підходами до аналізу. Вважаємо за доцільне використання вертикального, горизонтального та коефіцієнтного аналізу.

Процес оптимізації кредитного портфелю банку проводиться безперервно: як на стадії формування портфелю, так і в процесі управління ним. Систематичний моніторинг стану кредитного процесу необхідно поєднувати із постійним аналізом якості кредитного портфеля. Зусилля банку мають бути спрямовані передусім на оптимізацію рівня ризику кредитного портфеля. Цілком уникнути ризику імовірного несвоєчасного повернення чи неповернення позичок практично неможливо. Адже надмірна обережність та уникнення кредитних операцій в свою чергу веде до ризику невикористаних можливостей і втрати доходів банку. Відтак оптимізація ризику кредитного портфеля не завжди передбачає власне його мінімізацію, так як ризик

безпосередньо пов'язаний із дохідністю і при його мінімізації банк може позбавити себе більшої частини доходів. Тому з позицій обґрунтування шляхів удосконалення методів управління банківським кредитним портфелем мову слід вести не так про мінімізацію, як про ефективне управління ризиком кредитного портфеля банку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «КРЕДІАГРІКОЛЬБАНК»

2.1 Економічно-організаційна характеристика АТ КБ «КредіАгрікольбанк»

Креді Агріколь Банк – це сучасний універсальний банк та найстарший іноземний банк в Україні. Власником банку є одна з найбільших фінансових груп світу – Credit Agricole (Франція).

Креді Агріколь Банк працює на фінансовому ринку України з 1993 року та пропонує повний спектр банківських послуг корпоративним клієнтам та фізичним особам, включаючи преміум-клієнтів.

Згідно з класифікацією Національного банку України, Креді Агріколь Банк належить до групи найбільших банків і займає 9 місце за обсягом активів серед банків України.

Працюючи в 47 країнах, група Креді Агріколь є ключовим партнером, що надає підтримку проектам клієнтів у всіх сферах роздрібного банківського бізнесу та супутніх спеціалізованих бізнес-ліній: щоденні банківські операції, депозити, кредити на житло та споживчі кредити, страхування, private banking, управління активами, лізинг та факторинг, а також корпоративний та інвестиційний банкінг.

Регіональна мережа банку охоплює всі області України і налічує 150 відділень. Власна банкоматна мережа Креді Агріколь Банку налічує понад 300 банкоматів.

Креді Агріколь Банк № 6 серед найприбутковіших банків України за фінансовими результатами 2018 року.

Креді Агріколь Банк належить до найнадійніших та найстабільніших банків в Україні, про що свідчать найвищий можливий національний довгостроковий рейтинг Fitch в Україні – ААА, лідерські позиції в рейтингах

стійкості банків, надійності банківських вкладів, а також відзнаки провідних українських періодичних видань.

Понад 280 000 активних клієнтів-фізичних осіб та близько 18 000 корпоративних клієнтів (серед яких понад 1000 міжнародних корпорацій та великих локальних компаній, більш ніж 1600 середніх компаній та понад 15 000 представників малого та середнього бізнесу) довірили свої фінансові справи Креді Агріколь Банку. Це свідчить про надійність і відмінну ділову репутацію Креді Агріколь Банку.

Банк надає повний спектр послуг бізнесу, приділяючи особливу увагу співробітництву з компаніями агропромислового комплексу. Як стратегічний партнер для агробізнесу, Креді Агріколь Банк пропонує своїм клієнтам поєднання аграрної та фінансової експертизи, а також інноваційні рішення для українського ринку.

Креді Агріколь Банк посідає впевнені позиції на ринку автокредитування. У 2008 році Креді Агріколь став першим банком в Україні, який започаткував партнерські програми з виробниками автомобілів. Сьогодні банк співпрацює з понад 400 автосалонами. Креді Агріколь Банк є єдиним банком в Україні, що має сертифікат відповідності автомобільного кредитування міжнародному стандарту ISO 9001.

Банк пропонує клієнтам широкий спектр цифрових рішень: інтернет- та мобільний банкінг, безконтактні платежі, операції в мережі інтернет. 72% клієнтів банку - зареєстровані користувачі інтернет-банкінгу.

Креді Агріколь Банк є соціально відповідальною компанією. У банку діє програма «We Care!», що складається з трьох напрямів: турбота про співробітників, благодійність та «зелені» ініціативи.

Креді Агріколь Банк увійшов до ТОП-10 українських компаній, що піклуються про природу та інвестують в навколишнє середовище (журнал «Власть Денег» 2016 рік). А вже у 2019 році банк увійшов у ТОП-20 компаній, які інвестують у корпоративну соціальну відповідальність (за результатами рейтингу журналу «Власть Денег»).

У складі потужної команди Креді Агріколь Банку понад 2300 співробітників, які поділяють цінності банку, є справжніми професіоналами та дбають про високу якість обслуговування клієнтів.

Банк впроваджує та регулярно оновлює свої внутрішні процедури відповідно до міжнародних та українських норм та стандартів.

Кодекс Етики Групи Креді Агріколь, опублікований у 2017 році, визначає, що основними цінностями будь-якої установи Групи в світі є орієнтація на клієнтів, відповідальність та солідарність. Цей документ визначає принципи щодо дій та поведінки, яких слід дотримуватися стосовно наших клієнтів та всіх зацікавлених сторін, включаючи працівників, постачальників товарів та послуг, державних представників, асоціацій та недержавних установ, акціонерів та інвесторів.

Банк впроваджує та реалізує процедури Групи, а також безумовно виконує чинне законодавство України, направлене на протидію відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, зокрема Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», Положення про здійснення банками фінансового моніторингу (затверджене постановою НБУ №417) та інші нормативно-правові акти в сфері фінансового моніторингу. Банк приділяє посилену увагу здійсненню коректної ідентифікації, верифікації та вивченню клієнтів (процедура KYC).

Банк має право запросити у своїх клієнтів усю необхідну інформацію для підтвердження законності операцій. Спроба використання клієнтами послуг Банку для заборонених чи незвичних операцій, або відмова клієнта щодо надання на запит Банку необхідної інформації для підтвердження законності операцій, призведе до відмови в проведенні операцій, закриття рахунків та будь-яких інших наслідків відповідно до умов укладених договорів та вимог чинного законодавства України.

Банк є:

- принциповим членом VISA International;
- принциповим членом MasterCard International Incorporated;
- членом Української міжбанківської Асоціації членів платіжних систем «ЕМА»;
- членом Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- учасником ВАТ «Міжрегіональна фондова спілка» (МФС);
- членом Незалежної асоціації банків України (НАБУ);
- членом Американської торгової палати в Україні;
- членом Європейської бізнес-асоціації;
- членом Асоціації «Французьке ділове співтовариство в Україні»;
- членом Британо-Української торгової палати;
- членом Харківського банківського Союзу.

Відповідно до постанов Національного банку України № 162 від 28.12.2018 та № 41 від 22.02.2019, починаючи з 05.08.2019, АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК» забезпечуватиме відкриття та ведення рахунків клієнтів за стандартом IBAN.

IBAN (International Bank Account Number) – це міжнародний номер банківського рахунку, який присвоюється у відповідності до міжнародного стандарту ISO 13616.

Номер рахунку за стандартом IBAN складається з 29 знаків: перші 10 знаків – код країни (UA), контрольне число та код банку; останні 19 знаків – це діючий номер рахунку клієнта, який використовується на даний час.

Завдяки підтримці сильного акціонера Credit Agricole є одним з найбільш ефективних і стабільних банків України.

Головний офіс: вул. Пушкінська, 42/4, 01024 м. Київ [30].

Проведемо аналіз основних економічних показників діяльності АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 роки.

Таблиця 2.1

Аналіз основних показників діяльності АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 роки

Показник	01.01.16	31.12.16	Відхилення	Темп росту	Темп приросту	31.12.17	Відхилення	Темп росту	Темп приросту	31.12.18	Відхилення	Темп росту	Темп приросту
Активи банку	23238516	29895180	6656664	129%	29%	30945030	1049850	104%	4%	32788696	1843666	106%	6%
Дохідні активи	16262421	18757403	2494982	115%	15%	21567562	2810159	115%	15%	23776498	2208936	110%	10%
Високоліквідні активи	6470276	10537519	4067243	163%	63%	8708812	-1828707	83%	-17%	8217346	-491466	94%	-6%
Основні засоби та нематеріальні активи	442507	498935	56428	113%	13%	560222	61287	112%	12%	623606	63384	111%	11%
Власний капітал	2082432	2475634	393202	119%	19%	3264004	788370	132%	32%	4201248	937244	129%	29%
Статутний капітал	1222929	1222929	0	100%	0%	1222929	0	100%	0%	1222929	0	100%	0%
Резервний капітал	289570	312882	23312	108%	8%	794384	481502	254%	154%	1518998	724614	191%	91%
Нерозаподілений прибуток	569933	939823	369890	165%	65%	1246691	306868	133%	33%	1459321	212630	117%	17%
Усього зобов'язань	21156084	27419546	6263462	130%	30%	27681026	261480	101%	1%	28587448	906422	103%	3%
Кошти клієнтів	18813805	25210324	6396519	134%	34%	26064290	853966	103%	3%	27054046	989756	104%	4%
Кошти банків	854992	391669	-463323	46%	-54%	14448	-377221	4%	-96%	6142	-8306	43%	-57%
Процентні доходи	2866490	2851788	-14702	99%	-1%	2861566	9778	100%	0%	3747025	885459	131%	31%
Процентні витрати	837128	989115	151987	118%	18%	914889	-74226	92%	-8%	1417410	502521	155%	55%
Чистий процентний дохід	2029362	1862673	-166689	92%	-8%	1946677	84004	105%	5%	2329615	382938	120%	20%
Комісійний доходи	647130	781781	134651	121%	21%	849540	67759	109%	9%	942566	93026	111%	11%
Комісійні витрати	133944	171520	37576	128%	28%	206745	35225	121%	21%	239214	32469	116%	16%
Чистий комісійний дохід	513186	610261	97075	119%	19%	642795	32534	105%	5%	703352	60557	109%	9%
Прибуток за рік	441361	807786	366425	183%	83%	1109501	301715	137%	37%	1462649	353148	132%	32%

Дані, представлені в таблиці 2.1, свідчать про те, що діяльність банку була найбільш ефективною в 2016 році. Протягом 2017-2018 років спостерігається загальна тенденція уповільнення темпів росту показників.

Розглянемо динаміку змін кожного з основних показників фінансового стану.

Активи АТ КБ «КредіАгрікольбанк» на кінець 2016 року становили 29 895 180 грн. Загалом активи за 2016 рік зросли на 29% або на 6 656 664 грн. В 2017 то 2018 роках відбувалось незначне зростання показників - 1 049 850 грн (4%) та 1 843 666 грн (6%) відповідно.

Показники основних засобів та нематеріальних і дохідних активів мали загальну тенденцію до збільшення протягом аналізованого періоду.

Протягом 2016 року високоліквідні активи збільшились на 63% порівняно з попереднім періодом та склали 10 537 519 грн. А в 2017 та 2018 роках навпаки відбулося зменшення показника на 17% (-1 828 707 грн) та 6% (-491 466 грн) відповідно.

Статутний капітал залишався незмінним (1 222 929 грн) протягом досліджуваного періоду. Власний та резервний капітали мали однакову тенденцію до зростання, а саме те, що найбільше підвищення відбулося в 2017 році.

Також прослідковується уповільнення зростання нерозподіленого прибутку протягом 2016-2018 років.

Загалом зміна показника зобов'язань АТ КБ «КредіАгрікольбанк» відповідає тенденції активів. В 2016 році зобов'язання склали 27 419 546 грн., що на 6 263 462 грн (30%) більше ніж в попередньому періоді. В 2017 та 2018 роках показники зросли на 261 480 грн (1%) та 906 422 грн (3%).

Показники коштів клієнтів збільшувалися, а кошти банків навпаки зменшувались протягом аналізованого періоду.

Отже, АТ КБ «КредіАгрікольбанк» мав прибуток протягом усього досліджуваного періоду, а саме: в 2016 році склав 807 786 грн, в 2017 - 1 109 501 грн, в 2018 - 1 462 649 грн.

2.2. Аналіз фінансових ресурсів та джерел їх формування АТ КБ «КредіАгрікоольбанк»

На першому етапі проведемо вертикальний та горизонтальний аналіз активів та пасивів балансу банку. Аналіз активів АТ КБ «КредіАгрікоольбанк» за 2016 рік відображено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз активів АТ КБ «КредіАгрікоольбанк» за 2016 рік

Показник	Станом на 01.01.16		Станом на 31.12.16		Відхилення, грн	Відхилення, %	Темп росту	Темп приросту
	грн.	%	грн.	%				
Первинні резерви	6470276	27,84	10537519	35,25	4067243	7,41	163%	63%
Вторинні резерви	2437553	10,49	2603671	8,71	166118	-1,78	107%	7%
Кредитний портфель	13823958	59,49	15505337	51,87	1681379	-7,62	112%	12%
Інвестиційний портфель	6316	0,03	654899	2,19	648583	2,16	10369%	10269%
Основні засоби та нематеріальні активи	442507	1,90	498935	1,67	56428	-0,24	113%	13%
Інші активи	57906	0,25	94819	0,32	36913	0,07	164%	64%
Усього активів	23238516	100	29895180	100	6656664		129%	29%

Дані, отримані з таблиці, свідчать про те, що загалом активи АТ КБ «КредіАгрікоольбанк» збільшилися на 6 656 664 тис. грн порівняно з попереднім періодом, а темп приросту склав 29%.

Первинні резерви на початок 2016 становили 6 470 276 тис. грн та протягом року збільшилися на 4 067 243 тис. грн або на 63%.

Найменш суттєво змінився показник вторинних резервів. За 2016 рік вторинні резерви збільшилися на 166 118 тис. грн.

Кредитний портфель АТ КБ «КредіАгрікоольбанк» також збільшився на 1 681 379 тис.грн., темп приросту склав 12%.

Слід зазначити, що найбільш суттєво змінився показник інвестиційного портфелю. На початок року інвестиційний портфель складав 6 316 тис. грн, а наприкінці - 654 899 тис. грн. Отже, протягом року показник збільшився на 10269%.

Проведемо аналіз пасивів досліджуваного комерційного банку за 2016 рік

Таблиця 2.3

Аналіз пасивів АТ КБ «КредіАгрікольтбанк» за 2016 рік

Показник	Станом на 01.01.16		Станом на 31.12.16		Відхилення, грн	Відхилення, %	Темп росту	Темп приросту
	грн.	%	грн.	%				
Статутний капітал	1222929	58,73	1222929	49,40	0	-9,33	100%	0%
Нерозподілений прибуток	569933	27,37	939823	37,96	369890	10,59	165%	65%
Резервний капітал	289570	13,91	312882	12,64	23312	-1,27	108%	8%
Усього власного капіталу	2082432	8,96	2475634	8,28	393202	-0,68	119%	19%
Кошти банків	854992	4,04	391669	1,43	-463323	-2,61	46%	-54%
Кошти клієнтів	1881380 5	88,93	2521032 4	91,94	6396519	3,01	134%	34%
Боргові цінні папери	101	0,00 5	0	0,00	-101	0,00	0%	-100%
Інші зобов'язання	1487186	7,03	1817553	6,63	330367	-0,40	122%	22%
Усього зобов'язань	2115608 4	91,04	2741954 6	91,72	6263462	0,68	130%	30%
Усього пасивів	2323851 6	100	2989518 0	100	6656664		129%	29%

Згідно з даними таблиці, пасиви АТ КБ «КредіАгрікольтбанк» на початок 2016 року становили 23 238 516 тис. грн, а на кінець 2016 року - 29 895 180 тис. грн. Отже, протягом досліджуваного періоду загалом пасиви збільшились на 29%.

Власний капітал банку зріс на 19%, та на кінець 2016 року становив 2 475 634 тис. грн, що на 393 202 тис. грн більше ніж в попередньому періоді.

Значно змінився показник нерозподіленого прибутку, який збільшився на 369 890 тис. грн або на 65%.

На кінець 2016 року зобов'язання становили 27 419 546 тис. грн, що на 6 263 462 тис. грн більше ніж в попередньому періоді. Темп приросту склав 30%.

Значно збільшилися кошти клієнтів. Показник зріс на 6 396 519 тис. грн або 34% за рік.

Показник коштів банку навпаки, мав тенденцію до зниження. На початок 2016 року кошти банків становили 854 992 тис. грн та протягом року зменшились на 54%.

Проведемо аналіз активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2017 рік

Таблиця 2.4

Аналіз активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2017 рік

Показник	Станом на 01.01.17		Станом на 31.12.17		Відхилення, грн	Відхилення, %	Темп росту	Темп приросту
	грн.	%	грн.	%				
Первинні резерви	10537519	35,25	8708812	28,15	-1828707	-7,09	83%	-17%
Вторинні резерви	2603671	8,71	1108974	3,59	-1494697	-5,12	43%	-57%
Кредитний портфель	15505337	51,87	19393162	62,69	3887825	10,83	125%	25%
Інвестиційний портфель	654899	2,19	1071223	3,46	416324	1,27	164%	64%
Основні засоби та нематеріальні активи	498935	1,67	560222	1,81	61287	0,14	112%	12%
Інші активи	94819	0,32	90241	0,29	-4578	-0,03	95%	-5%
Усього активів	29895180	100	30932634	100	1037454		103%	3%

Дані, отримані з таблиці, свідчать про те, що загалом активи АТ КБ «КредіАгрікольбанк» збільшилися на 1 037 454 тис. грн порівняно з попереднім періодом, а темп приросту склав 3%.

Первинні резерви на початок 2017 становили 10 537 519 тис. грн та протягом року зменшилися на 1 828 707 тис. грн або на -7,09%.

Вторинні резерви зменшилися на 1 494 697 тис. грн. порівняно з попереднім періодом.

Кредитний портфель АТ КБ «КредіАгрікольбанк» збільшився на 3 887 825 тис.грн., темп приросту склав 25%.

Найбільш суттєво змінився показник інвестиційного портфелю. На початок року інвестиційний портфель складав 654 899 тис. грн, а на кінець - 1 071 223 тис. грн. Отже, протягом року показник збільшився на 64%.

Проведемо аналіз пасивів досліджуваного комерційного банку за 2017 рік (табл. 2.5.)

Таблиця 2.5

Аналіз пасивів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2017 рік

Показник	Станом на 01.01.17		Станом на 31.12.17		Відхилення, грн	Відхилення, %	Темп росту	Темп приросту
	грн.	%	грн.	%				
Статутний капітал	1222929	49,40	1222929	37,47	0	-11,93	100%	0%
Нерозподілений прибуток	939823	37,96	1246691	38,20	306868	0,23	133%	33%
Резервний капітал	312882	12,64	794384	24,34	481502	11,70	254%	154%
Усього власного капіталу	2475634	8,28	3264004	10,55	788370	2,27	132%	32%
Кошти банків	391669	1,43	14448	0,05	-377221	-1,38	4%	-96%
Кошти клієнтів	25210324	91,94	26064290	94,16	853966	2,22	103%	3%
Боргові цінні папери	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зобов'язання	1817553	6,63	1602288	5,79	-215265	-0,84	88%	-12%
Усього зобов'язань	27419546	91,72	27681026	89,45	261480	-2,27	101%	1%
Усього пасивів	29895180	100	30945030	100	1049850		104%	4%

Згідно з даними таблиці 2.5., пасиви АТ КБ «КредіАгрікольбанк» на початок 2017 року становили 29 895 180 тис. грн, а на кінець 2017 року - 30 945 030 тис. грн. Отже, протягом досліджуваного періоду загалом пасиви збільшились на 4%.

Власний капітал банку зріс на 32%, та на кінець 2017 року становив 3 264 004 тис. грн, що на 788 370 тис. грн більше ніж в попередньому періоді.

Нерозподілений прибуток збільшився на 306 868 тис. грн, а темп приросту становив 33%.

Слід зазначити, що найбільш суттєво змінився показник резервного капіталу. На початок року резервний капітал складав 312 882 тис. грн, а на кінець -794 384 тис. грн. Отже, протягом року показник збільшився на 154%.

На кінець 2017 року зобов'язання становили 27 681 026 тис. грн, що на 261 480 тис. грн більше ніж в попередньому періоді. Темп приросту склав 1%.

Кошти клієнтів збільшилися на 853 966 тис.грн або 3% за рік.

Значно змінився показник коштів банків. На початок 2017 року кошти банків становили 391 669 тис. грн та протягом року зменшились на 96%.

Проведемо аналіз активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2018 р. (табл.2.6)

Дані, отримані з таблиці, свідчать про те, що загалом активи АТ КБ «КредіАгрікольбанк» збільшилися на 1 792 677 тис. грн. порівняно з попереднім періодом, а темп приросту склав 6%.

Таблиця 2.6

Аналіз активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2018 рік

Показник	Станом на 01.01.18		Станом на 31.12.18		Відхилення, грн	Відхилення, %	Темп росту	Темп приросту
	грн.	%	грн.	%				
Первинні резерви	8708812	28,15	8217346	25,11	-491466	-3,04	94,36%	-6%
Вторинні резерви	1108974	3,59	1090865	3,33	-18109	-0,25	98,37%	-2%
Кредитний портфель	19393162	62,69	21686097	66,27	2292935	3,57	111,82%	12%
Інвестиційний портфель	1071223	3,46	1004857	3,07	-66366	-0,39	93,80%	-6%
Основні засоби та нематеріальні активи	560222	1,81	623606	1,91	63384	0,09	111,31%	11%
Інші активи	90241	0,29	102540	0,31	12299	0,02	113,63%	14%
Усього активів	30932634	100	32725311	100	1792677		105,80%	6%

Первинні резерви на початок 2018 становили 8 708 812 тис. грн та протягом року зменшилися на 491 466 тис. грн або на -6%.

Вторинні резерви зменшилися на 18 109 тис. грн. порівняно з попереднім періодом.

Інвестиційний портфель АТ КБ «КредіАгрікоольбанк» також зменшився на 66 366 тис. грн., темп приросту склав -6%.

Суттєво змінився показник кредитного портфелю. На початок року кредитний портфель складав 19 393 162 тис. грн, а на кінець - 21 686 097 тис. грн. Отже, протягом року показник збільшився на 12%.

Проведемо аналіз пасивів досліджуваного комерційного банку за 2018 рік (табл.2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз пасивів АТ КБ «КредіАгрікоольбанк»

Показник	Станом на 01.01.18		Станом на 31.12.18		Відхилення, грн	Відхилення, %	Темп росту	Темп приросту
	грн.	%	грн.	%				
Статутний капітал	1222929	37,47	1222929	42,30	0	4,83	100%	0%
Нерозподілений прибуток	1246691	38,20	149321	5,16	-1097370	-33,03	12%	-88%
Резервний капітал	794384	24,34	1518998	52,54	724614	28,20	191%	91%
Усього власного капіталу	3264004	10,55	2891248	9,18	-372756	-1,36	89%	-11%
Кошти банків	14448	0,05	6142	0,02	-8306	-0,03	43%	-57%
Кошти клієнтів	26064290	94,16	27054046	94,64	989756	0,48	104%	4%
Боргові цінні папери	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зобов'язання	1602288	5,79	1527260	5,34	-75028	-0,45	95%	-5%
Усього зобов'язань	27681026	89,45	28587448	90,82	906422	1,36	103%	3%
Усього пасивів	30945030	100	31478696	100	533666		102%	2%

Згідно з даними таблиці 2.7., пасиви АТ КБ «КредіАгрікоольбанк» на початок 2018 року становили 30 945 030 тис. грн, а на кінець 2017 року - 31 478 969 тис. грн. Отже, протягом досліджуваного періоду загалом пасиви збільшились на 2%.

Власний капітал банку зменшився на 11%, та на кінець 2018 року становив 2 891 248 тис. грн, що на 372 756 тис. грн менше ніж в попередньому періоді.

Протягом 2018 року значно зменшився нерозподілений прибуток, на 1 097 370 тис. грн, а темп приросту становив -88%.

Слід зазначити, що найбільш суттєво змінився показник резервного капіталу. На початок року резервний капітал складав 794 384 тис. грн, а на кінець - 1 518 998 тис. грн. Отже, протягом року показник збільшився на 91%.

На кінець 2018 року зобов'язання становили 28 587 448 тис. грн, що на 906 422 тис. грн більше ніж в попередньому періоді. Темп приросту склав 3%.

Кошти клієнтів збільшилися на 989 756 тис.грн або 4% за рік. Коштів банків. на початок 2018 року кошти банків становили 14 448 тис. грн та протягом року зменшились на 57%.

Проведемо аналіз структури активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 роки.

На рисунках 2.1. та 2.2. представлена структура активів банку на початок та на кінець 2016 року відповідно.

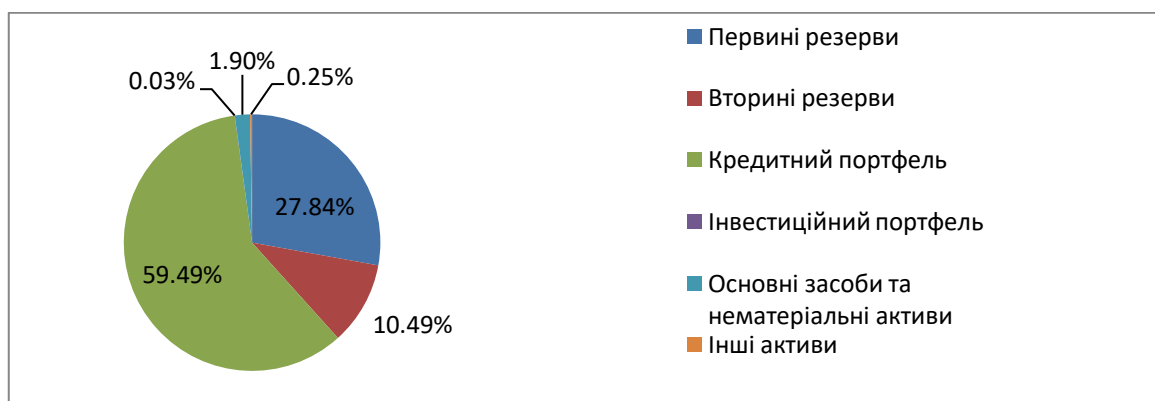

Рис. 2.1. Структура активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 01.01.16р.

Так найбільш питому вагу у структурі активів займав кредитний портфель – 59,49%. Частка первинних та вторинних резервів становила 27,84%

та 10,49% відповідно. Основні засоби та нематеріальні активи – 1,90%. Найменшу питому вагу мали інвестиційний портфель (0,03%) та інші активи (0,25%).

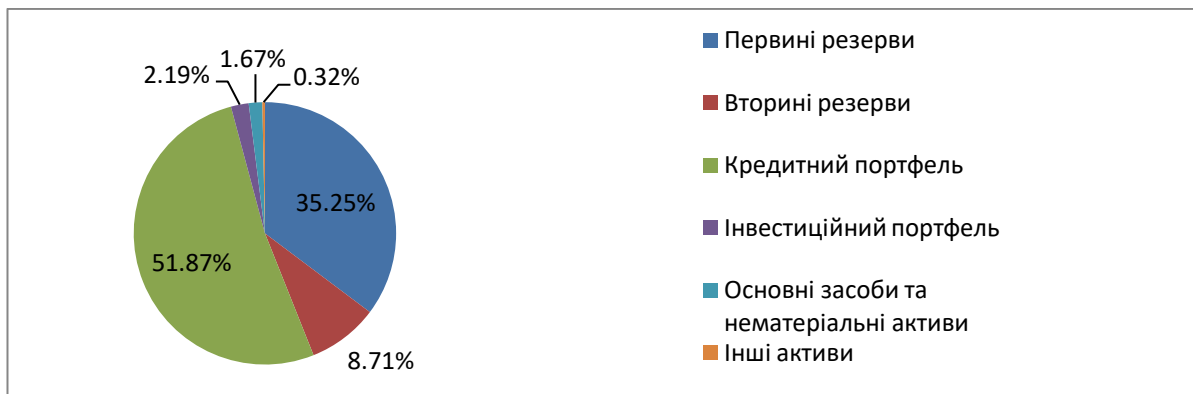

Рис. 2.2. Структура активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.16р.

Протягом року структура показників змінилася таким чином: питома вага кредитного портфелю зменшилась до 51,87%, вторинних резервів до 8,71%, основних засобів та нематеріальних активів до 1,67%. Помітно зросла частка первинних резервів та склала 35,25%. Також збільшилась частка інвестиційного портфелю (2,19%) та інших активів (0,32%).

На рисунках 2.3. та 2.4. представлена структура активів банку на кінець 2017 та 2018 року відповідно.

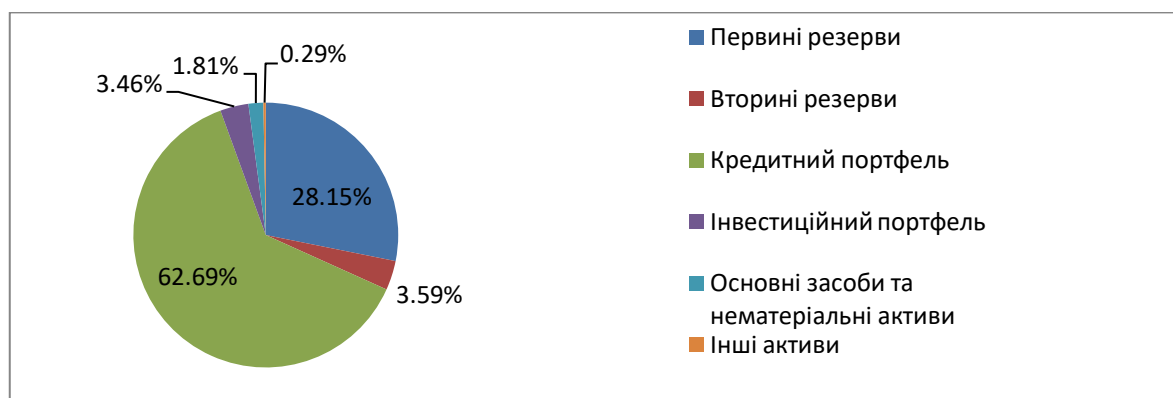

Рис.2.3. Структура активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.17 р.

Протягом 2017 року значно збільшилась питома вага кредитного портфелю. На кінець року вона становила 62,69%. Також збільшилась частка інвестиційного портфелю й основних засобів та нематеріальних активів у загальній структурі – 3,46% та 1,81% відповідно. Суттєво зменшилась питома вага втомних резервів – до 3,59%. Також зменшились первинні резерви до 28,15%.

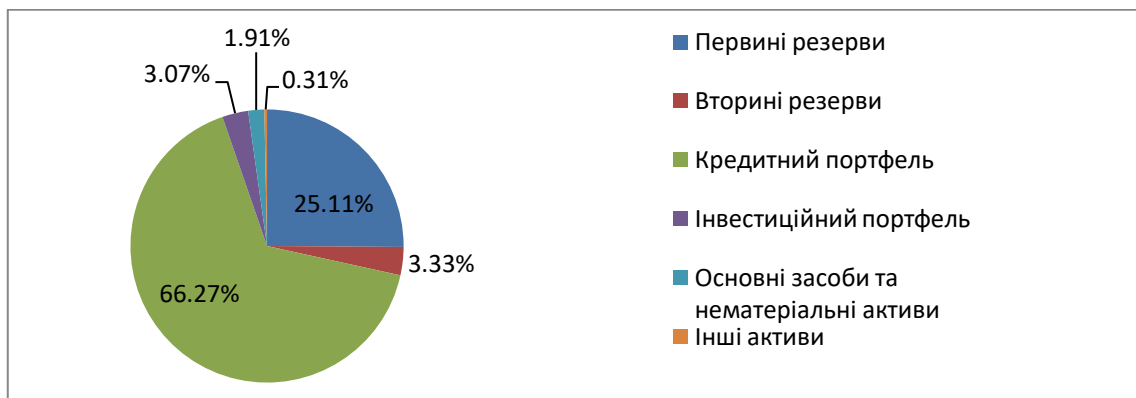

Рис. 2.4. Структура активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.18 р.

В 2018 році кредитний портфель складав дві тритини (66,26%) усіх активів банку. Питома вага первинних та вторинних резервів зменшилася до 25,11% та 3,33% відповідно. Інвестиційний портфель зменшився до 3,07%. Основні засоби та нематеріальні активи збільшилися до 1,91%.

Розглянемо динаміку активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 роки (Рис.2.5.).

Протягом усього досліджуваного періоду кредитний портфель банку мав загальну тенденцію до збільшення. За три роки він збільшився на 39,86%.

Інвестиційний портфель також зростав протягом 2016-2018 років. Протягом всього періоду показник збільшився більш ніж в два рази або на 53,43%. Основні засоби та нематеріальні активи збільшилися на 24,99%.

Первинні та вторинні резерви навпаки, зменшувались починаючи з 2016 року, на 22,02% та 58,10% відповідно. Показник інших активів суттєво не змінився.

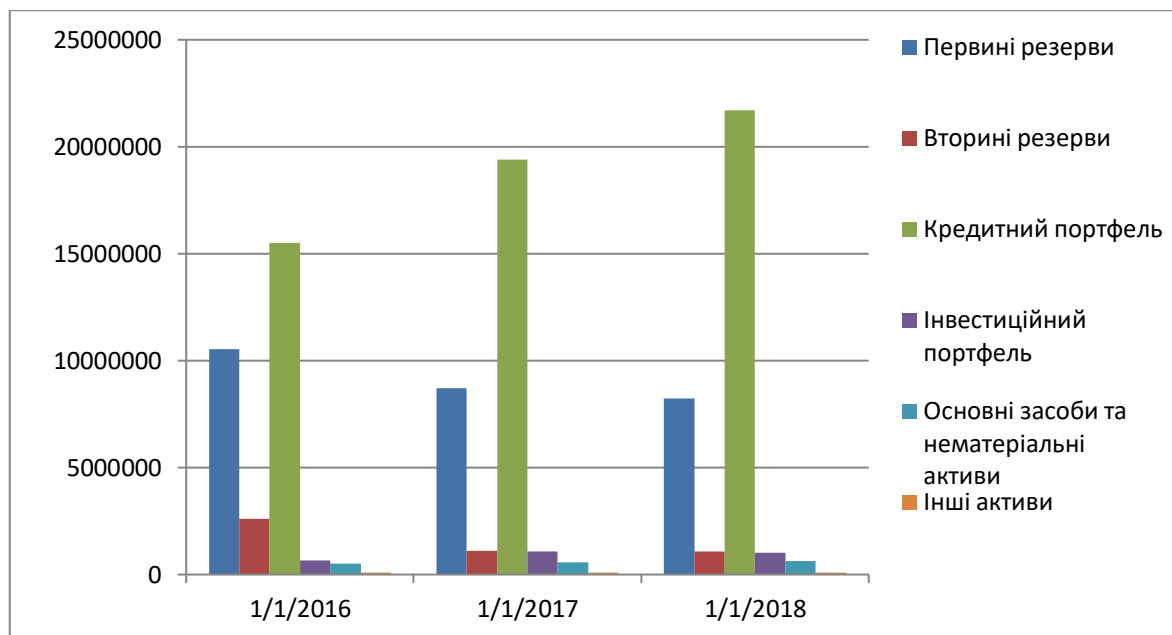

Рис.2.5. Динаміка активів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 роки

Проведемо аналіз структури пасивів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 роки.

На рисунках 2.6. та 2.7. представлена структура пасивів банку на початок та на кінець 2016 року відповідно.

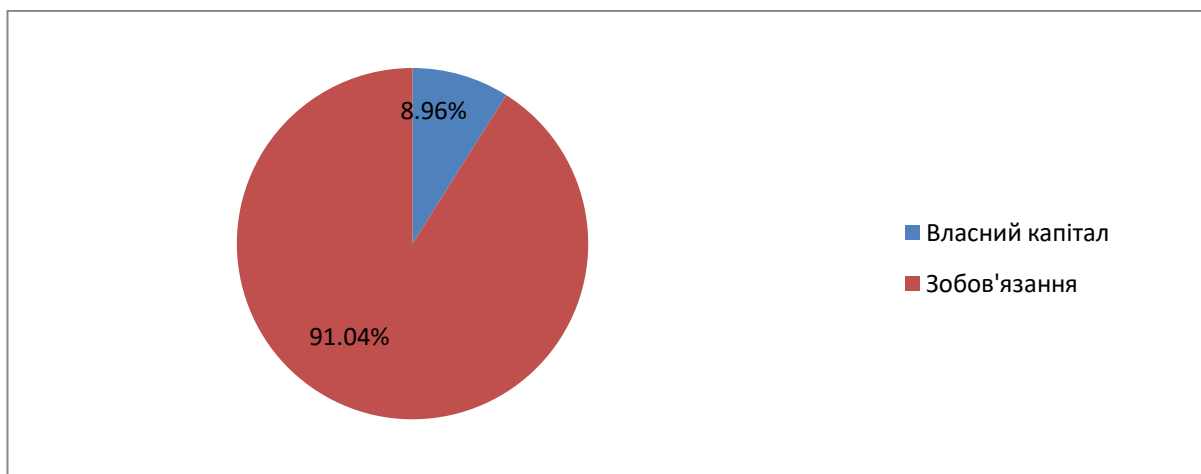

Рис. 2.6. Структура пасивів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 01.01.16 р.

Так більшу питому вагу у структурі пасивів займали зобов'язання банку – 91,04%, а меншу – власний капітал – 8,96%.

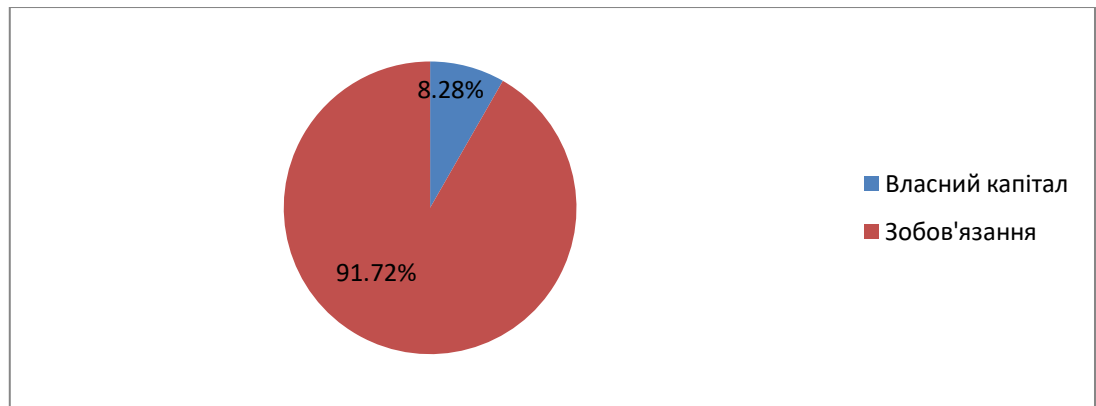

Рис. 2.7. Структура пасивів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.16 р.

На кінець 2016 року частка зобов'язання у структурі пасивів банку збільшилися до 91,72%, а власного капіталу зменшилася до 8,28%.

На рисунку 2.8. зображено структуру власного капіталу банку на початок 2016 року. Так найбільш питому вагу у структурі займав статутний капітал – 58,73%. Частка нерозподіленого прибутку становила 27,37%, резервного капіталу – 13,91%.

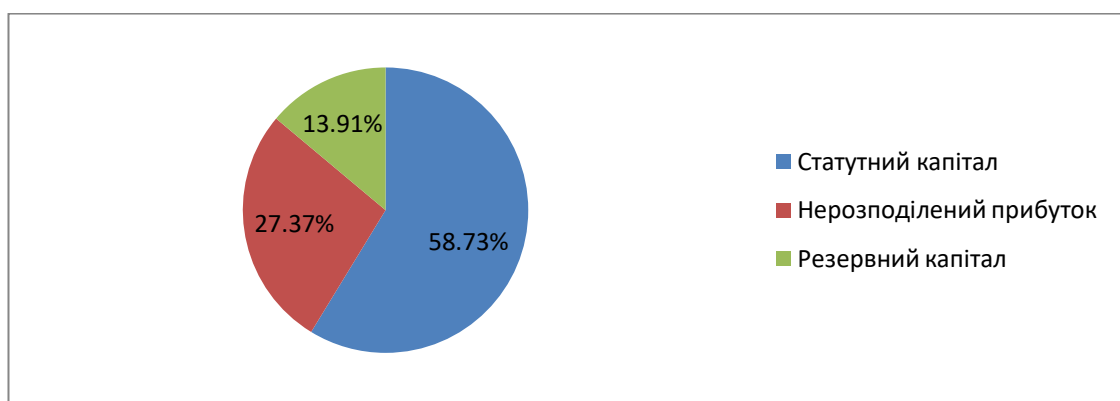

Рис. 2.8. Структура власного капіталу АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 01.01.16 р.

На рисунку 2.9. зображено структуру власного капіталу банку на кінець 2016 року.

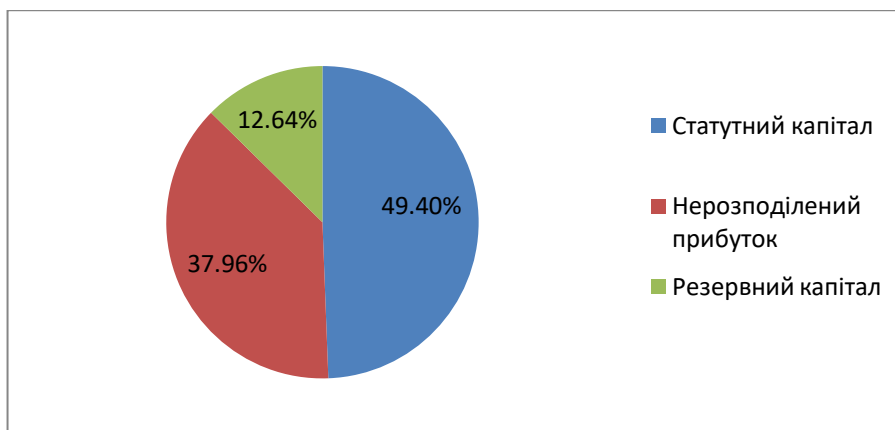

Рис. 2.9. Структура власного капіталу АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.16 р.

Найбільшу питому вагу у структурі займав статутний капітал, але протягом року вона зменшилася до 49,40%. Значно зросла частка нерозподіленого прибутку – до 37,96%. Частка резервного капіталу зменшилася до 12,64%.

На рисунку 2.10. зображено структуру зобов'язань банку на початок 2016 року. Так найбільш питому вагу у структурі займали кошти клієнтів – 88,93%. Частка коштів банків та інших зобов'язань становила 7,03% та 4,04% відповідно. Найменшу питому вагу мали боргові цінні папери – 0,0005%.

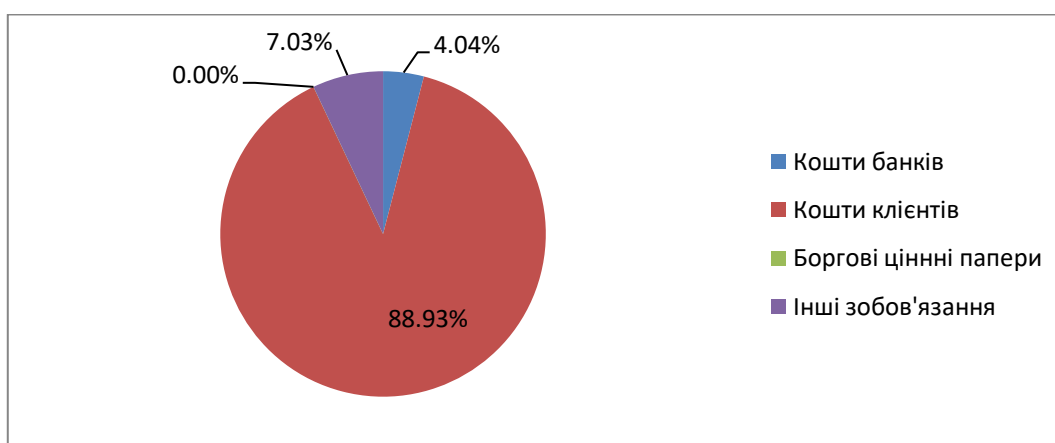

Рис. 2.10. Структура зобов'язань АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 01.01.16р.

На рисунку 2.11. зображено структуру власного капіталу банку на кінець 2016 року. Порівняно з початком року частка коштів клієнтів зросла до 91,94%. Також зросла частка інших зобов'язань банку – до 6,63%. Найменшу питому вагу мали кошти банків – 1,43%.

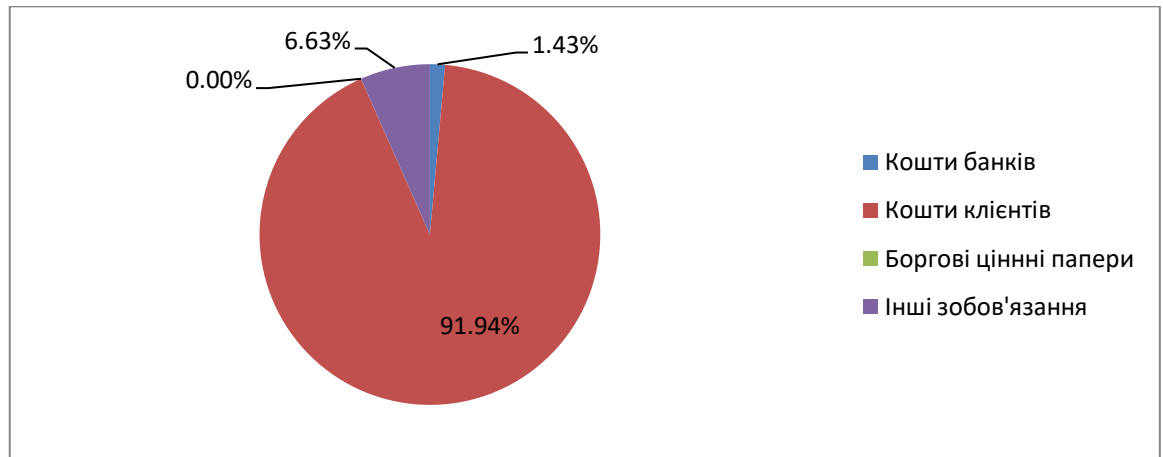

Рис. 2.11. Структура зобов'язань АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.16 р.

На рисунках 2.12. – 2.14. представлена структура пасивів банку на кінець 2017 року.

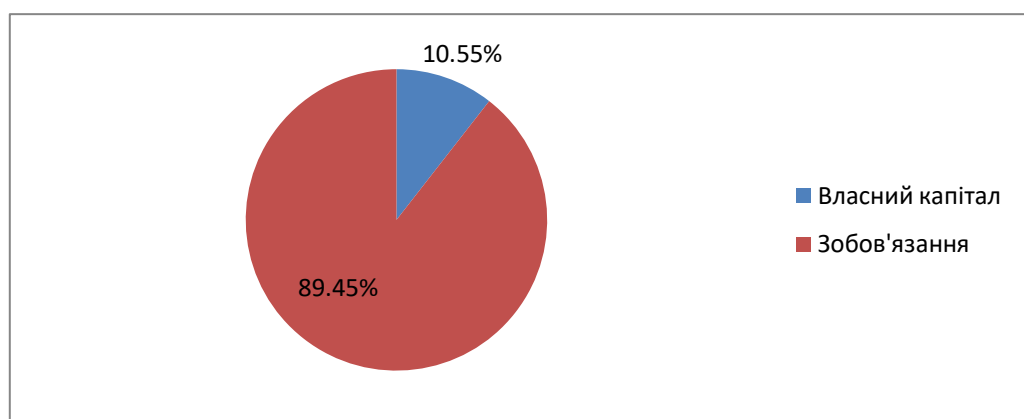

Рис. 2.12. Структура пасивів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.17

Протягом 2017 року структура пасивів банку змінилася наступним чином: частка зобов'язань зменшилася до 89,45%, а власного капіталу збільшилася до 10,55%.

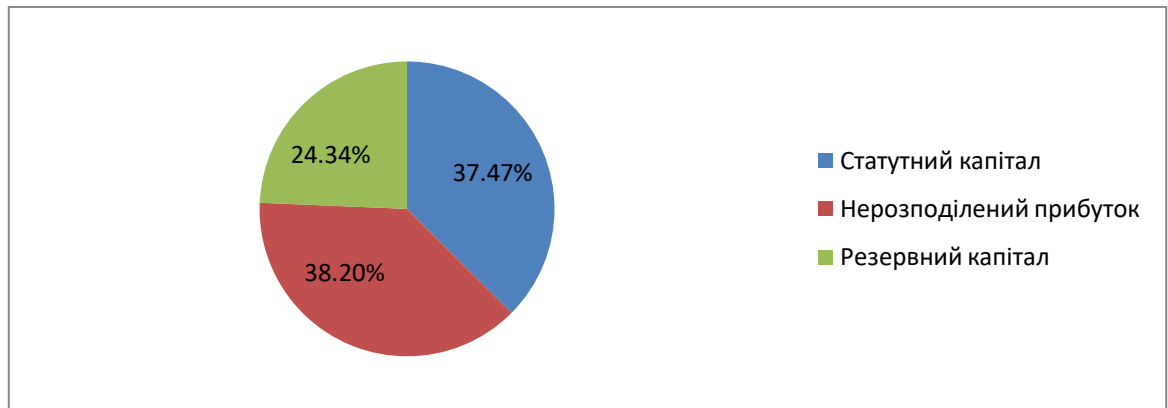

Рис. 2.13. Структура власного капіталу АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.17 р.

Протягом 2017 року значно збільшилась питома вага резервного капіталу. На кінець року вона становила 24,34%. Також збільшилась частка нерозподіленого прибутку – до 38,20%. Суттєво зменшилась питома вага статутного капіталу – до 37,47%.

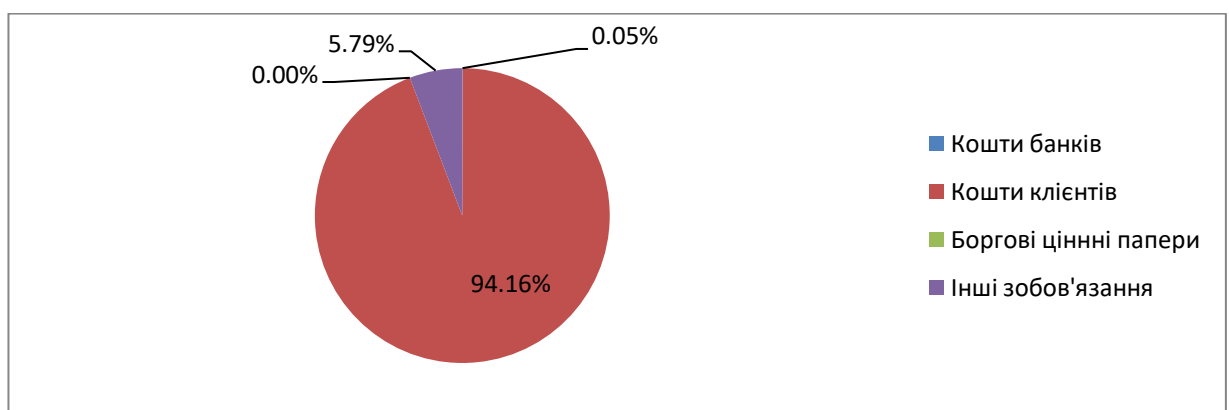

Рис. 2.14. Структура зобов'язань АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.17 р.

Протягом 2017 року значно збільшилась питома вага коштів клієнтів – до 94,16%. Частка інших зобов'язань зменшилася до 5,79%. Також суттєво зменшилась питома вага коштів банків – до 0,05%. В 2017 році банк припинив випуск боргових цінних паперів.

На рисунках 2.15. – 2.17. представлена структура пасивів банку на кінець 2018 року.

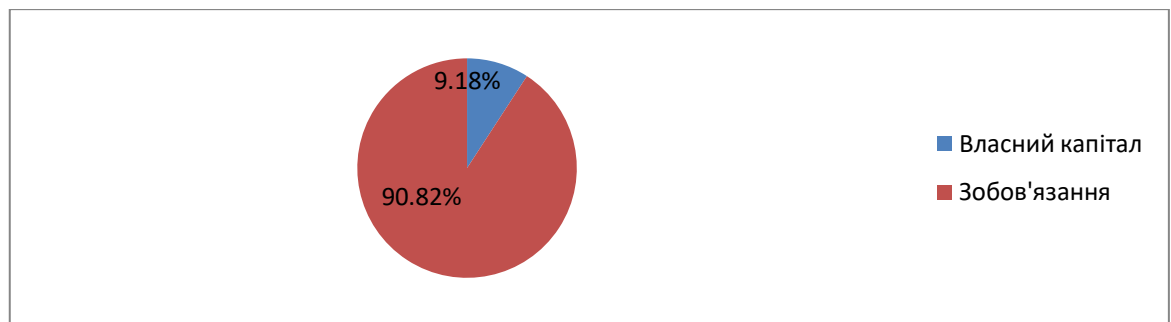

Рис. 2.15. Структура пасивів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.18 р.

Протягом 2018 року структура пасивів банку змінилася наступним чином: частка зобов'язань збільшилася до 90,82%, а власного капіталу зменшилася до 9,18%.

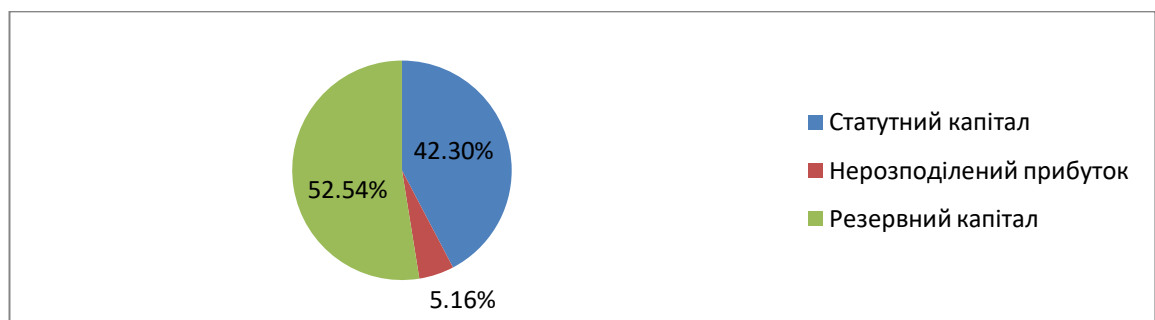

Рис. 2.16. Структура власного капіталу АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.18 р.

Протягом 2018 року значно збільшилась питома вага резервного капіталу. На кінець року вона становила 52,54%. Також збільшилась частка статутного капіталу – до 42,30%. Суттєво зменшилась питома вага нерозподіленого прибутку – до 5,16%.

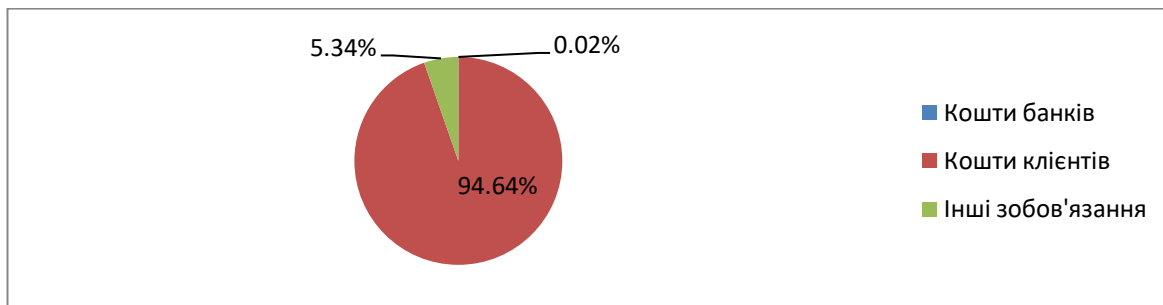

Рис. 2.17. Структура зобов'язань АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.2018 р.

Протягом 2018 року збільшилась питома вага коштів клієнтів – до 94,64%. Частка інших зобов'язань зменшилася до 5,34%. Також зменшилась питома вага коштів банків – до 0,02%.

Проведемо аналіз динаміки пасивів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 роки.

На рисунку 2.18. представлена динаміка власного капіталу АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК" за 2016-2018 роки. Протягом трьох років резервний капітал банку значно збільшився - 385,49%.

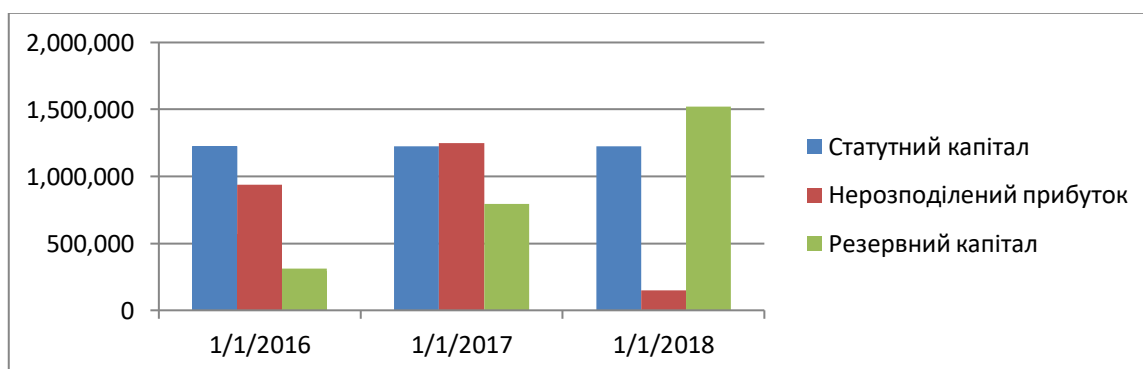

Рис. 2.18. Динаміка власного капіталу АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 роки

Нерозподілений прибуток мав загальну тенденцію до збільшення протягом 2016 та 2017 років. Проте в 2018 році він різко зменшився - на 84,11% порівняно з 2016 роком.

Показник статутного капіталу залишався незмінним протягом усього досліджуваного періоду.

На рисунку 2.19. представлена динаміка зобов'язань АТ КБ «КредіАгрокольбанк» за 2016-2018 роки.

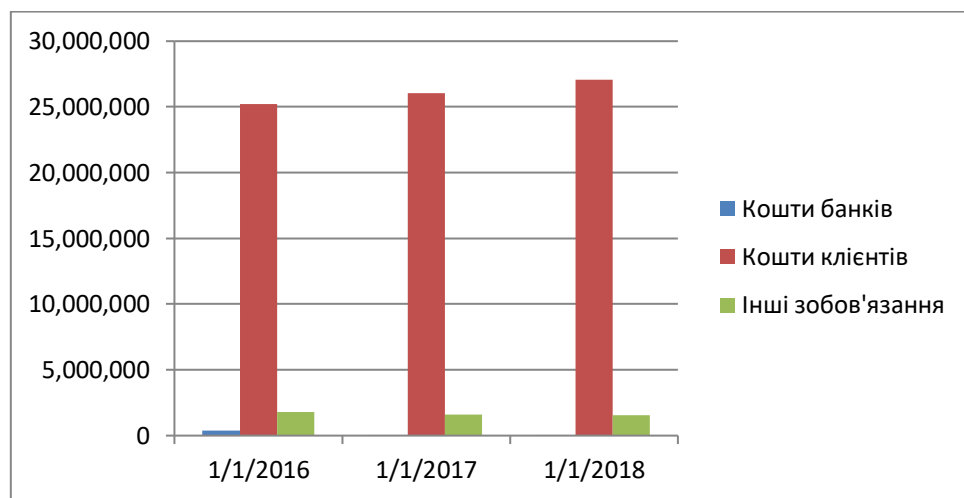

Рис.2.19. Динаміка зобов'язань АТ КБ «КредіАгрокольбанк» за 2016-2018 роки

Протягом усього досліджуваного періоду кошти клієнтів банку мали загальну тенденцію до збільшення. За три роки показник збільшився на 7,31%.

Кошти банків протягом 2016-2018 років суттєво зменшилися – на 98,43%. Інші зобов'язання банку також зменшилися за цей період – на 15,97%.

Найбільш суттєвим і важливим джерелом формування та збільшення ресурсної бази комерційних банків виступають депозитні операції. Здійснення депозитних операцій – одна з найважливіших економічних передумов для організації діяльності комерційного банку, оскільки за рахунок залученого капіталу покривається до 90% всіх потреб для здійснення активних банківських операцій – надання кредитів за всіма напрямками, що формують прибуток комерційних банків. Потреба в ефективному управлінні банківськими

ресурсами вимагає проведення комплексного аналізу залучення депозитних засобів [25].

Як було зазначено раніше, найбільшу питому вагу в структурі зобов'язань банку мають кошти клієнтів.

Проведемо аналіз структури коштів клієнтів АТ КБ «КредіАгрікоольбанк».

Таблиця 2.8.

Аналіз коштів клієнтів АТ КБ «КредіАгрікоольбанк»

Показники	01.01.16	31.12.16	Відхилення, грн	31.12.17	Відхилення, грн	31.12.18	Відхилення, грн
Державні та громадські організації	13	59	46	68	9	31	-37
Поточні рахунки	13	59	46	68	9	31	-37
Інші юридичні особи	13337615	19044746	5707131	19310291	265545	20106818	796527
Поточні рахунки	8402444	10843909	2441465	11042309	198400	12096287	1053978
Строкові кошти	4935171	8200837	3265666	8267982	67145	8010531	-257451
Фізичні особи	5476177	6165519	689342	6753931	588412	6947197	193266
Поточні рахунки	1354314	2104332	750018	2947224	842892	3395050	447826
Строкові кошти	4121863	4061187	-60676	3806707	-254480	3552147	-254560
Усього коштів клієнтів	18813805	25210324	6396519	26064290	853966	27054046	989756

Згідно з даними таблиці, кошти клієнтів АТ КБ «КредіАгрікоольбанк» на початок 2016 року становили 18 813 805 тис. грн, а на кінець 2016 року - 25 210 324 тис. грн. Отже, протягом року кошти клієнтів збільшилися на 6 396 519 тис. грн. Протягом 2017-2018 років показник постійно збільшувався і на кінець 2018 року становив 27 054 046 тис. грн.

Кошти держаних та громадських організацій зростали протягом 2016-2017 року, проте в 2018 році показник зменшився майже вдвічі.

Кошти інших юридичних осіб мали загальну тенденцію до збільшення як на поточних, так і на строкових рахунках. Так, на початок 2016 року кошти інших юридичних осіб становили 13 337 615 тис. грн, а на кінець 2018 року - 20 106 818 тис. грн.

Протягом досліджуваного періоду кошти фізичних осіб збільшувалися на поточних рахунка, а на строкових – зменшувались. Станом на кінець 2018 року показник коштів фізичних осіб становив 6 947 197 тис. грн.

Проведемо аналіз коштів банків АТ КБ «КредіАгрікольбанк» .

Таблиця 2.9.

Аналіз коштів банків АТ КБ «КредіАгрікольбанк»

Показник	01.01.16	31.12.16	Відхилення, грн	31.12.17	Відхилення, грн	31.12.18	Відхилення, грн
Коресподентські рахунки та депозити «овернайт» інших банків	1621	253620	251999	14448	-239172	6142	-8306
Отримані кредити:							
довгострокові	853371	138049	-715322	-	-	-	-
Усього коштів інших банків	854992	391669	-463323	14448	-377221	6142	-8306

Станом на 31 грудня 2016 року банк мав залишок кредитних коштів, наданих материнським банком Credit Agricole S.A., на суму 135 954 тис. грн, що становило 0,5% зобов'язань банку. В 2017 році відповідно до умов договору було повернено довгострокові кредитні кошти.

Станом на кінець 2016 року кореспонденські рахунки та депозити «овернайт» інших банків включали дивіденди у сумі 250 487 тис. грн. Кошти були фактично сплачені у 2017 році [30].

Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів комерційного банку проводиться в декілька етапів. Спочатку необхідно провести аналіз ефективності використання банком АТ КБ «КредіАгрікольбанк» [29, с. 125].

Для оцінювання ефективності та повноти використання банком своїх зобов'язань застосовуються такі показники:

- ступінь використання платних пасивів;
- ступінь використання сукупних зобов'язань.

Проведемо аналіз ефективності та повноти використання ресурсної бази банку АТ КБ «КредіАгрікольбанк».

За даними таблиці 2.10. видно, що дохідні активи протягом періоду, що аналізується мають постійне зростання – в 2016 році сума даного показника перевищує суму попереднього періоду на 2 494 982 тис. грн. або на 15,34%, 2017 року зростання порівняно із попереднім періодом, що аналізується, становило 14,98%, або 2 810 159 тис. грн, за в 2018 році, порівняно із 2017 роком зростання менш суттєве – 2 208 936 тис. грн., або 10,24%. Таке постійне зростання протягом всього періоду свідчить про те, що банк ефективно використовує свої ресурси.

Таблиця 2.10.

Аналіз ефективності та повноти використання ресурсної бази АТ КБ
«КредіАгрікоольбанк» за 2016-2018 роки

Показники	2016	Відхилення		2017		Відхилення		2018		Відхилення	
		грн	%	грн	%	грн	%	грн	%		
Дохідні активи	18757403	2494982	15,3	21567562	2810159	14,9	23776498	2208936	10,24		
Платні пасиви	25601993	5933196	30,1	26078738	476745	1,8	27060188	981450	3,76		
Сукупні зобов'язання	27419546	6263462	29,6	27681026	261480	0,9	28587448	906422	3,27		
Коефіцієнт використання платних пасивів	0,73	-0,09	-11,3	0,83	0,09	12,8	0,88	0,05	6,24		
Коефіцієнт використання зобов'язань	0,68	-0,08	-11,0	0,78	0,10	13,9	0,83	0,05	6,75		

Платні пасиви також вказують на тенденцію до зростання – за період, що аналізується, вони зросли, відповідно, на 5 933 196 тис. грн (30,17 %), 476 745 тис. грн. (1,86%) та 981 450 тис. грн. (3,76%).

Показник ступеня використання платних пасивів знаходився вище нормативного значення протягом всього періоду дослідження (більше 0,9)

Зазначене зростання також вплинуло на значення коефіцієнту використання зобов'язань, адже з 2016 по 2018 рік воно постійно зростало, що

свідчить про ефективне використання банком в господарському обороті сукупних зобов'язань.

За результатами досліджень було встановлено що впродовж трьох років в АТ КБ «КредіАгрікольбанк» відбувалось зростання рівня ефективності використання банком фінансових ресурсів та визначена позитивна тенденція щодо стану основних критеріїв та показників.

2.3 Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікольбанк»

Кредити є одним із найприбутковіших банківських активів, створюючи, як правило, більшу частину доходів банку. Дохідність, прибутковість і рентабельність кредитних операцій повинні бути вивчені і оцінені економістами як складові вивчення фінансового стану банку. Постійний аналіз кредитного портфеля в системі управління банком дає змогу вибрати варіант раціонального розміщення ресурсів, напрямів кредитної політики, знизити ризик за рахунок диверсифікації, прийняти рішення щодо доцільності надання позики.

Найбільш показовим з точки зору ефективності кредитної діяльності є дослідження структури та обсягів кредитного портфелю банку. Динаміку кредитного портфеля зображено на рисунку 2.20.

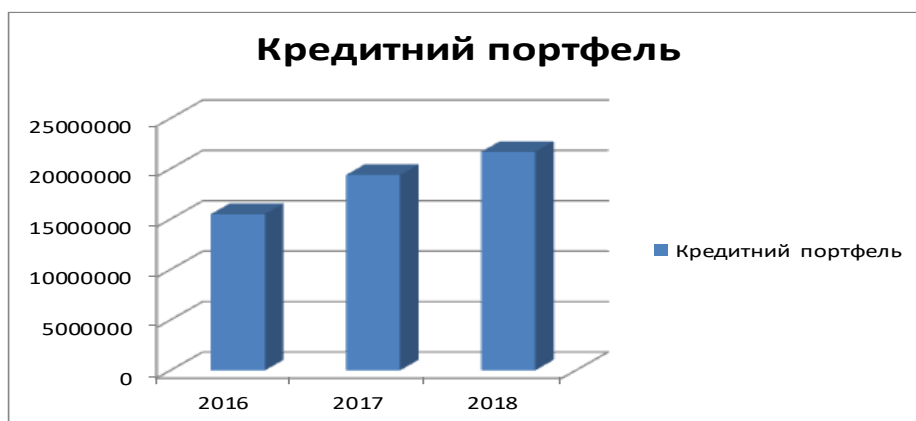

Рис.2.20. Динаміка зростання кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 р.р.

Як бачимо рис. 2.20 протягом трьох років, що досліджувалися, кредитний портфель банку поступово зростає.

Наступним кроком аналізу кредитної діяльності банку є визначення місця, яке посідають кредитні операції в загальному обсязі активів банку. Для цього ми розрахували коефіцієнт частки кредитів у загальних активах банку. Результати розрахунку наведено у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Розрахунок показників масштабів кредитної діяльності банку

Показник	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	Абсолютне відхилення 2017/2016	Абсолютне відхилення 2018/2017
1.Кредити клієнтам	15505337	19393162	21686097	3887825	2292935
2. Загальні активи	29895180	29895180	32788696	104985	1843666
3.Питома вага кредитів у загальних активах, %	51,87	62,69	66,27	10,83	3,57

Станом на 31.12.2016 р. кредити банку склали 15505337 тис.грн, їх питома вага в структурі активів – 51,87%. Протягом 2017 р. кредитний портфель збільшився на 388782 тис. грн., структурна частка також зросла майже на 11% та становила 62,69%. Станом на кінець аналізованого періоду кредитний портфель банку становить 21686097 тис.грн., доля у структурі активів – 66,27%. Отримавши результати, можна зробити висновок про підтримання кредитної активності банку на достатньо високому рівні.

Структура кредитного портфелю банку залежить від суб'єктів кредитування (юридичні та фізичні особи); стану обслуговування боргу (високий, добрий, задовільний, слабкий, незадовільний); класу боржника (клас боржника – юридичної особи (від 1 до 9) визначається в залежності від отриманого значення інтегрального показника фінансового стану боржника з урахуванням величини підприємства); категорії якості кредиту (від I до V, з урахуванням стану обслуговування боргу та класу боржника – юридичної

особи); показника ризику кредиту, який залежить від фактичних значень інтегрального показника фінансового стану боржника-юридичної особи, коефіцієнта покриття боргу, якості менеджменту боржника – юридичної особи, ринків збуту продукції, наявності бізнес-планів, рейтингів боржника – юридичної особи та інших подій та обставин, що можуть вплинути на своєчасність та повноту погашення боргу; видів економічної діяльності; валюти кредитування; строків кредитування тощо. Аналіз кредитного портфелю продовжимо дослідженням динаміки та структури у розрізі забезпечення, видів економічної діяльності, позичальників, а також доходності. У табл. 2.12 наведено аналіз структури сукупного кредитного портфелю.

Таблиця 2.12

Аналіз структури кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрокопльбанк» за
2016-2018 р.р.(тис.грн.)

Показники	2016		2017		2018		Відхилення 2017/2016		Відхилення 2018/2017		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кредити юридичним особам	16851269	89	18277448	85	20095628	84	1426179	-4	1818180	-1	
Іпотечні кредити фізичних осіб	232322	1	91312	0	97782	0	-141010	-1	6470	0	
Споживчі кредити, що надані фізичним особам	1957424	10	3070749	14	3759154	16	1113325	4	688405	1	
Резерви під знецінення кредитів	3535678	(18,6)	2046347	(10)	2266447	(9)	1489331	8	220100	1	
Сукупний кредитний портфель	19041015	100	21439509	100	23952564	100	2398494		2513055		
Усього чистий кредитний портфель (за мінусом резервів)	15505337		19393162		21686097		3887825		2292935		

Банком до кредитів, що надані юридичним особам, згідно з внутрішньою політикою, віднесені всі кредити бізнес-сегменту «Суб'єкти малого та

середнього бізнесу і корпорації», незалежно від мети отримання кредиту та враховуючи те, чи є позичальник суб'єктом господарської діяльності, згідно з його правостановлюючими документами. До іпотечних кредитів фізичних осіб відносяться кредити, які надані на купівлю нерухомості на первинному або вторинному ринку. До споживчих кредитів фізичних осіб відносяться переважно автокредити та готівкові незабезпечені кредити. Максимальний рівень ризику на десять найбільших контрагентів станом на 31 грудня 2018 року становить 5 616 845 тис. грн (станом на 31 грудня 2017 року: 6 759 726 тис. грн). Максимальний рівень кредитного ризику на одного контрагента / групу пов'язаних контрагентів (враховуючи потенційні зобов'язання) станом на 31 грудня 2018 року становить 718 669 тис. грн. Порівняно з 31 грудня 2017 року кредитний ризик зменшився на 506 24

З 1 січня 2018 року банк здійснює класифікацію кредитів, виданих юридичним та фізичним особам, за кредитною якістю відповідно до їх характеристик кредитного ризику та внутрішньої класифікації наступним чином:

Мінімальний кредитний ризик – ризик невиконання зобов'язань боржника оцінюється як малоймовірний або дуже низький, для юридичних осіб: внутрішній рейтинг А+; А; В+; В; для фізичних осіб: діапазон значень PD - $PD \leq 0,5 \%$.

Низький кредитний ризик – ризик невиконання зобов'язань боржника оцінюється як невеликий, для юридичних осіб: внутрішній рейтинг С+; С; С-; для фізичних осіб: діапазон значень PD - $0,5 \% < PD \leq 2 \%$.

Середній кредитний ризик – боржники мають достатню вірогідність в майбутньому стикнутися з труднощами в обслуговуванні боргу, для юридичних осіб: внутрішній рейтинг D+; D; D-; для фізичних осіб: діапазон значень PD - $2 \% < PD \leq 20 \%$.

Високий кредитний ризик – сигналізує про велику вірогідність банкрутства боржника (переддефолтний стан), для юридичних осіб: внутрішній рейтинг E+; E; E-; для фізичних осіб: діапазон значень PD - $20 \% < PD < 100 \%$.

Дефолтні клієнти – боржники з ознаками дефолту, непрацюючі кредити, внутрішній рейтинг для юридичних осіб: F/Z; F; Z; для фізичних осіб: діапазон значень PB - PD = 100 %.

До 1 січня 2018 року банк здійснював класифікацію кредитів, виданих фізичним особам, за кредитною якістю відповідно до їх характеристик кредитного ризику та внутрішньої класифікації:

Клас А – фінансовий стан позичальника високий, фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом перевищують їх оптимальні значення.

Клас Б – фінансовий стан позичальника добрий, наявні підстави вважати, що надалі стан виконання зобов'язань боржником не погіршиться. Клас В – фінансовий стан позичальника задовільний, наявні підстави очікувати надалі погіршення стану виконання боржником зобов'язань.

Клас Г – фінансовий стан позичальника незадовільний, висока ймовірність несвоєчасного та/або в неповній сумі погашення боргу.

Клас Д – фінансовий стан критичний, фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом нижчі, ніж їх оптимальні значення.

Структуру сукупного кредитного портфеля банку зображено на рис. 2.21.

Рис. 2.21. Структура сукупного кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.2016 р.

Як бачимо з рисунку 2.21 питома вага у кредитному портфелі банку належить кредитам юридичним особам -89%. Споживчі кредити мають 10%, іпотечне кредитування – 1%.

На рис. 2.22 зображено структуру кредитного портфелю банку станом на 31.12.2018 р.

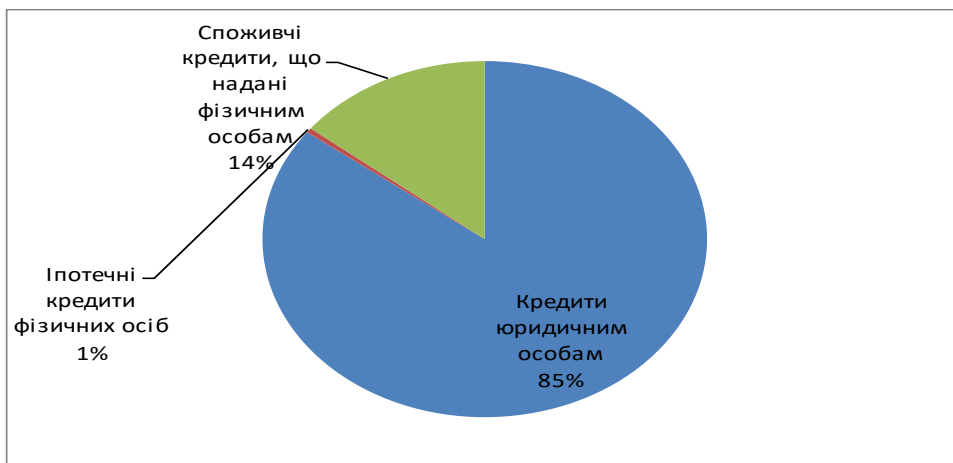

Рис. 2.22. Структура сукупного кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.2017р.

За 2017 р. структура кредитного портфелю банку суттєво не змінилася. Частка кредитів юридичним особам зменшилася на 4% та становить 85%, доля споживчих кредитів зросла до 14%, доля іпотечного кредитування залишилася без змін н рівні 1%.

На рис. 2.23 зображено структуру кредитного портфелю банку станом на 31.12.2018 р.

Рис. 2.23. Структура сукупного кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.2018 р.

Як бачимо структура за 2018 р. також майже не змінилася.

Динаміку сукупного кредитного портфелю, резервів під знецінення кредитів та чистий кредитний портфель зображено на рис. 2.24.

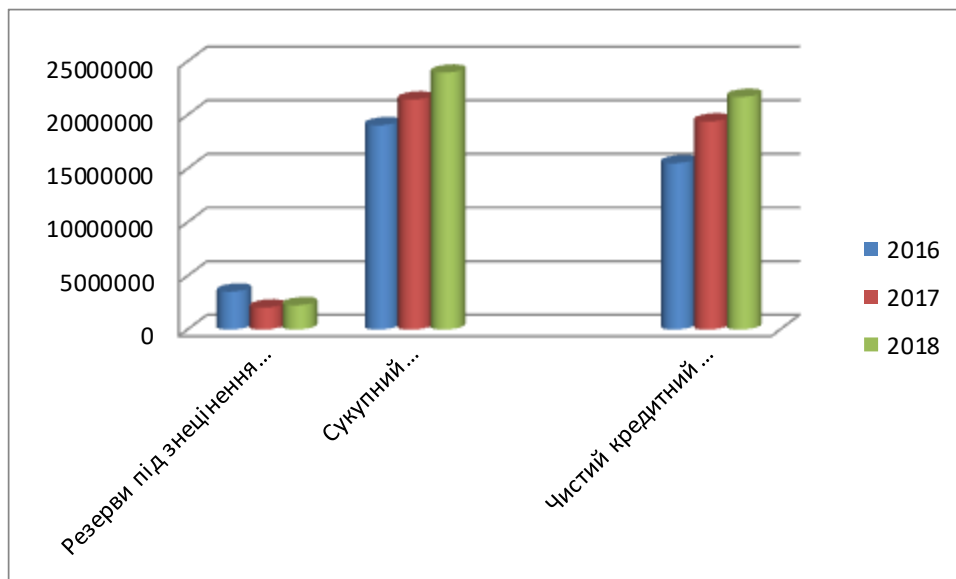

Рис.2.24. Динаміка показників кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 р.р.

Як бачимо, у банку зростає сукупний кредитний портфель на тлі зменшення резервів під кредитну заборгованість. Станом на 31.12.2016 сукупний кредитний портфель банку складав 19041015 тис.грн. та був сформований резерв під кредитну заборгованість у обсязі 19041015 тис. грн. або 18,5%. Враховуючи, що 2016 р. для банківської системи України був найзбитковішим, і саме внаслідок сформованих сукупних резервів, то досліджуваний банк мав досить непогані показники якості кредитного портфелю. У 2017 р. сукупний кредитний портфель зріс, а резерви зменшилися до 9,5%, що свідчить про поліпшення якості кредитного портфелю. У 2018 р. ця динаміка зберіглася. Станом на кінець аналізованого періоду сукупний кредитний портфель становив вже 23952564 тис. грн., а резерви зменшилися до 9,4%. Це є позитивним фактором.

Згідно отриманих результатів аналізу, в кредитному портфелі банку переважають кредити юридичним особам. Проаналізуємо цей сегмент (табл.2.13).

Таблиця 2.13

Структура кредитів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за видами економічної діяльності

Показник	2016		2017		2018	
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Оптова та роздрібна торгівля	7867604	41,32	6819263	31,81	7454276	31,12
Переробна промисловість	4565087	23,98	6465464	30,16	5069873	21,17
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	3874735	20,35	4178850	19,49	6216464	25,95
Фізичні особи	2187361	10,49	3162061	14,75	3856916	16,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	314611	1,65	57427	2,68	370538	1,55
Інші	123192	0,64	239596	1,11	26341	0,1
Операції з нерухомим майном	102547	0,54	-	-	109899	0,46
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	5878	0,03	-	-	166571	0,7
Тимчасове розміщення та організація харчування	-	-	-	-	380307	1,59
Інформація та комунікації					301359	1,26
Усього кредитів до вирахування резервів	19041015	100	21439509	100	23952544	100

В структурі кредитів АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 31.12.2016 р. найбільшу питому вагу займає оптова та роздрібна торгівля, її вага складає 41,3% в загальній сумі активів, в грошовому вимірі це 7867604 тис. грн. Друге місце займали кредити в переробну промисловість, їх вага складає 24%, що в грошовому вимірі складає 4565087 тис. грн. Третє місце посідають кредити у сільське господарство, мисливство, лісове господарство -20,4%, у грошовому вимірі 3874735 тис. грн. Структуру кредитного портфелю станом на 31.12.2016р. за видами економічної діяльності зображено на рис.2.25

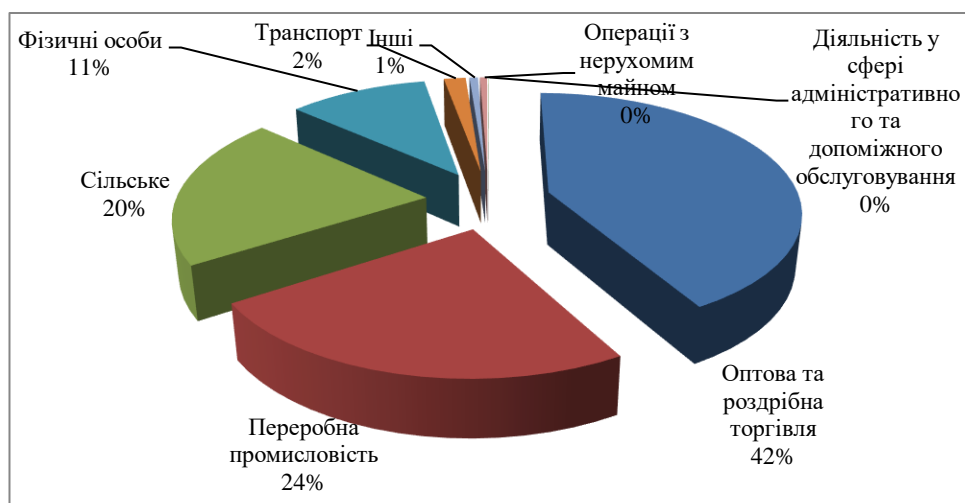

Рис. 2.25. Структура кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за сферами економічної діяльності станом на 31.12.2016р.

За 2017 р. кредити в оптову та роздрібну торгівлю зменшилися на 10% та становили 6819263 тис. грн. Кредити в переробну промисловість зросли та станом на 31.12.2017 р. становили 6465464 тис. грн., питома вага 30,2%. Кредит в сільське господарство, мисливств та лісове господарство в грошовому вимірі збільшилися до 4178850 тис. грн., а структурне значення не змінилося.

За 2018 р. структура кредитних вкладень не зазнала значних змін (рис.2.26)

Станом на 31.12.2018р. кредити в оптову та роздрібну торгівлю займають 31%, сільське господарство, мисливство – 26%, переробна промисловість – 21%.

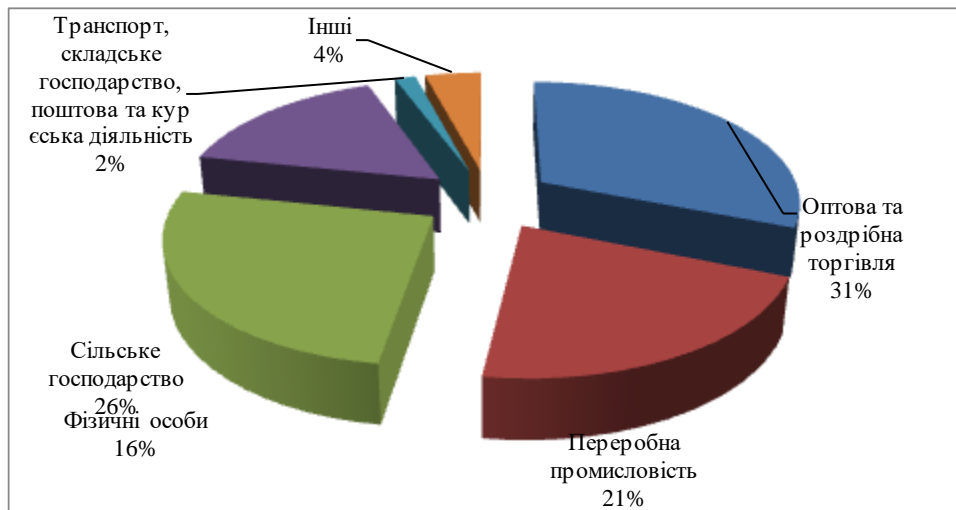

Рис. 2.26. Структура кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгріко́льбанк» за сферами економічної діяльності станом на 31.12.2018р.

Отримавши результати, можна зробити висновок про підтримання кредитної активності банку на достатньо високому рівні, і це на тлі загальної банківської кризи. Отже досліджуваний банк здійснює зважену кредитну політику. Кредитний портфель складають більшою мірою короткострокові кредити, але мають місце і довгострокові кредити, що були видані раніше.

Управління кредитним портфелем банку здійснюється з метою найбільш ефективного використання кредитних ресурсів, що можна оцінити, дослідивши показники прибутковості кредитного портфеля, його якості та захищеності від можливих втрат.

У таблиці 2.14 відображена динаміка показників прибутковості кредитної діяльності АТ КБ «КредіАгріко́льбанк».

В сучасних умовах можна виокремити два підходи до визначення ефективності кредитної діяльності банків: визначення ефективності шляхом співвідношення таких параметрів, як рівень резервів під нестандартну заборгованість, обсяг кредитування, середня процентна ставка за наданими кредитами та ставка без ризику [1, с. 180]; або орієнтація на отриманий прибуток (абсолютний показник). Ми зосередилися на другому підході.

Як бачимо усі показники дохідності операцій протягом аналізованого періоду знаходяться у зоні так званого «комфорту» та мають задовільний рівень.

Таблиця 2.14

Динаміка показників прибутковості кредитної діяльності АТ КБ
«КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Абсолютний приріст	
				2017/2016	2018/2017
Дохідність кредитних вкладень, %	18,3	14,75	17,27	-3,55	2,52
Дохідність активів за рахунок кредитних операцій, %	9,53	9,24	11,42	-0,29	2,18
Частка доходів від кредитної діяльності у загальних доходах, %	78,48	77,1	79,9	-1,38	2,8
Рентабельність кредитних операцій (%доходи/%витрати)	2,88	3,12	2,64	0,24	-0,48

Дохідність кредитних вкладень знаходиться у діапазоні 15-18%. Частка доходів від кредитної діяльності «класична» - близько 80%. Процентні доходи перевищують процент витрати протягом аналізованого періоду майже втричі.

Також ми вирішили розрахувати інтегральний показник ефективності управління кредитним портфелем. У таблиці 2.15 відображено аналіз ефективності управління кредитним портфелем.

Із даних таблиці ми бачимо, що доходи від кредитних операцій зростають пропорційно наданим кредитам. Дохідність кредитного портфелю також майже на однаковому рівні. Усереднена безризикова ставка у попередні роки складала 14%. А отже перевищення дохідності кредитного портфеля над безризиковою ставкою суттєво зменшилося із 4,3% у 2016 р, до 0,21% у 2018 р. Разом із тим сума резерву під заборгованість за кредитами -зменшувала. Підтвердженням цього є результати розрахунку ризику кредитного портфеля: станом на 2016 р. цей показник становив 22,8%, у 2017 р – 10,5%, а у 2018 р – 10,4%.

Таблиця 2.15

Аналіз ефективності управління кредитним портфелем АТ КБ
«КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 рр.

№	Показник	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	Абсолютне відхилення 2017/2016	Абсолютне відхилення 2018/2017
1	Доходи від кредитних операцій, тис. грн.	2851788	2861566	3747025	9778	885459
2	Надані кредити, тис. грн.	15505337	19393162	21686097	3887825	2292935
3	Дохідність портфеля dr %	18,3	14,75	17,27	-3,55	2,52
4	Безризикова ставка ro %	14	14	17	0	3
5	Перевищення доходності кредитного портфеля над без ризиковою ставкою α , %	4,3	0,75	0,21	-3,55	-0,54
6	Сума резерву під заборгованість за кредитами R , тис. грн.	3535678	2046347	2266447	-1489331	220100
7	Показник ризику кредитного портфеля банку IR , %	22,8	10,5	10,4	-12,3	-0,1
8	Коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем банку k	0,18	0,07	0,02	-0,11	-0,05

Цей показник свідчить про те, що 10% кредитів, що складають кредитний портфель, мають підвищений рівень ризику («під контролем», «субстандартні», «сумнівні», «безнадійні»). Коефіцієнт ефективності управління кредитним

портфелем банку станом на попередні роки складав 0,18 та 0,07, станом на кінець аналізованого періоду впав до 0,02 (рис. 2.27).

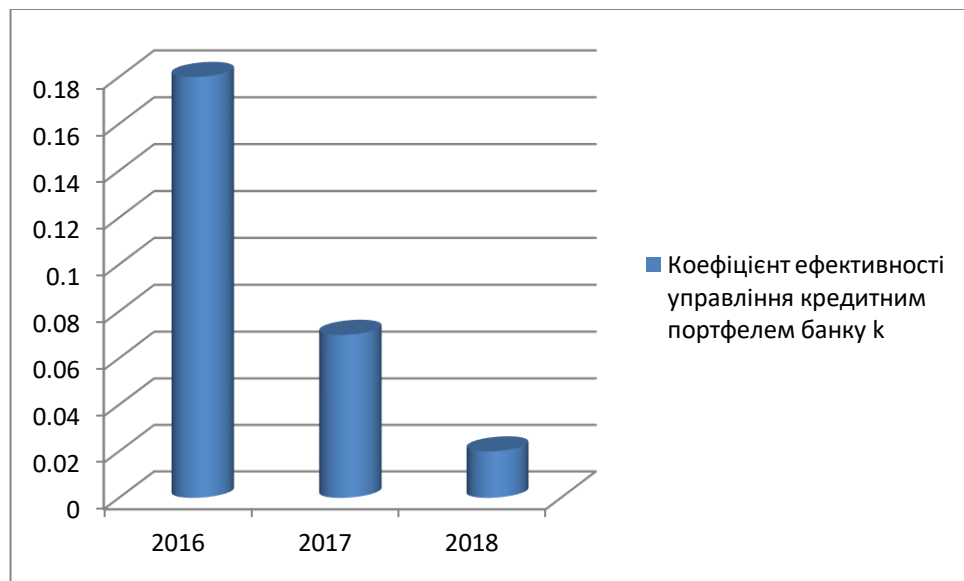

Рис. 2.27. Динаміка коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем банку АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 р.р.

Це свідчить про зниження ефективності управління кредитним портфелем, внаслідок суттєвого зниження показника перевищення дохідності кредитного портфеля над без ризиковою ставкою.

Висновки до 2 розділу

Для дослідження було обрано АТ КБ «КредіАгрікольбанк». Креді Агріколь Банк – це сучасний універсальний банк та найстарший іноземний банк в Україні. Власником банку є одна з найбільших фінансових груп світу – Credit Agricole (Франція). Креді Агріколь Банк працює на фінансовому ринку України з 1993 року та пропонує повний спектр банківських послуг корпоративним клієнтам та фізичним особам, включаючи преміум-клієнтів.

Згідно з класифікацією Національного банку України, Креді Агріколь Банк належить до групи найбільших банків і займає 9 місце за обсягом активів серед банків України.

В роботі ми провели вертикальний та горизонтальний аналіз активів та пасивів банку, дослідили основні показники діяльності. Зокрема отримали такі висновки: діяльність банку була найбільш ефективною в 2016 році. Протягом 2017-2018 років спостерігається загальна тенденція уповільнення темпів росту показників. Активи АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК" на кінець 2016 року становили 29 895 180 грн. Загалом активи за 2016 рік зросли на 29% або на 6 656 664 грн. В 2017 то 2018 роках відбувалось незначне зростання показників - 1 049 850 грн (4%) та 1 843 666 грн (6%) відповідно. Протягом 2016 року високоліквідні активи збільшилися на 63% порівнянно з попереднім періодом та склали 10 537 519 грн. А в 2017 та 2018 роках навпаки відбулося зменшення показника на 17% (-1 828 707 грн) та 6% (-491 466 грн) відповідно. Статутний капітал залишався незмінним (1 222 929 грн) протягом досліджуваного періоду. Власний та резервний капітали мали однакову тенденцію до зростання, а саме те, що найбільше підвищення відбулося в 2017 році.

Загалом зміна показника зобов'язань АТ КБ «КредіАгрікольбанк» відповідає тенденції активів. В 2016 році зобов'язання склали 27 419 546 грн., що на 6 263 462 грн (30%) більше ніж в попередньому періоді. В 2017 та 2018 роках показники зросли на 261 480 грн (1%) та 906 422 грн (3%). Показники коштів клієнтів збільшувалися, а кошти банків навпаки зменшувались протягом аналізованого періоду. АТ КБ «КредіАгрікольбанк» мав прибуток протягом усього досліджуваного періоду.

Також ми провели аналіз кредитного портфелю банку та визначили, що кредитна діяльність банку зростає. Масштаби кредитної діяльності збільшуються: із 51% на початку 2016 р. до 66% а кінець 2018 р. Загалом банк має диверсифікований кредитний портфель, але має місце погіршення інтегрального показника ефективності діяльності внаслідок зменшення перевищення ефективної кредитної ставки над безризиковою.

РОЗДІЛ 3

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ АТ КБ «КРЕДІАГРІКОЛЬБАНК» В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

3.1. Моделювання оптимальної структури кредитного портфеля АТ КБ «КредіАрікольбанк»

В теорії та практиці банківської діяльності, особливо в умовах безпрецедентної фінансової кризи, на перший план виходять питання, пов'язані із використанням принципово нових підходів до оцінки якості кредитного портфеля, мінімізації ризику збитків тощо. Проблема оптимізації кредитного портфеля банку є порівняно новою і недостатньо вивченою. Слід відзначити, що сьогодні немає єдиної методики побудови оптимального портфеля, яка могла б бути рекомендована регулятором для практичного застосування в банківській системі України.

Перший період розвитку теорії «портфельних фінансів» починається з виходу наукової праці Л. Башельє «Теорія спекуляцій» (1950 р.), а також основоположні роботи І. Фішера з теорії процентної ставки.

Другий період починається у 1951 р. після появи статті Г. Марковіца «Вибір портфеля», в якій вперше було запропоновано математичну модель вибору оптимального портфеля цінних паперів та наведено методи побудови таких портфелів за певних умов.

Кредити – головне джерело доходів банку та одночасно основне джерело ризику, через те від структури і якості кредитного портфеля залежать стійкість та перспективи розвитку банку. Оцінка кредитного портфеля дозволяє банку більш ефективно управляти кредитними ризиками та формувати адекватні резерви. У світовій практиці найбільш розповсюдженою при аналізі портфеля цінних паперів вважається портфельна теорія Марковіца. Проте її застосування для аналізу кредитних портфелів ускладнюється цілою низкою особливостей у

формуванні ринкової ціни кредитних продуктів, а також обмеженістю вільних кредитних ресурсів банку.

У більшості відомих моделей портфельної оптимізації вихідними даними виступають дохідності активів. Ризик, зазвичай, вважають функцією дохідності, причому види цієї функції можуть бути різними. Іншим факторам в цих моделях не знаходиться місця, через високу складність та велику розмірність таких задач. Бажання отримати найбільш прибутковий портфель завжди вступає в суперечність з бажанням забезпечити вкладення з найменшим ризиком. Очевидно, що ризик портфеля зростає із збільшенням запланованої дохідності або ефективності. Банк повинен турбуватись про характеристики портфеля загалом, а не про деякі окремі його компоненти чи окремі активи.

Під час моделювання кредитного портфеля банку здебільшого в ролі активів виступають кредити, а не цінні папери. Це можна пояснити тим, що аналіз кредитного портфеля дещо відрізняється від аналізу портфеля цінних паперів. Аналіз властивостей кредитного портфеля та їх порівняння з портфелем цінних паперів дає змогу виділити два найбільш важливих фактори, які визначають відмінності в управлінні ними. Насамперед, банківські позики не мають визначеної ринкової ціни, на відміну від цінних паперів, а, по-друге, інвестор, тобто банк, не може придбати позики в наперед визначеному розмірі.

Створення моделі кредитного портфеля має дві складові: метод оцінки кредитного ризику позичальника та спосіб побудови портфельної моделі. Важливим етапом в оцінці кредитного ризику є оцінка ступеня взаємозв'язку різних позичальників кредитного портфеля. В більшості моделей оцінки сукупного кредитного ризику оцінка такого взаємозв'язку позичальників ґрунтується на матриці коваріацій дохідностей активів позичальників, які складають кредитний портфель. При цьому оцінка коваріацій здійснюється на основі економетричної моделі регресії, де в ролі залежної змінної виступає дохідність активів компанії (r_i) , а в ролі незалежних змінних – вектор макроекономічних факторів (F):

$$r_i = \alpha_i + F'\beta_i + \varepsilon_i \quad 3.1$$

де i – індекс компанії;

α_i – індивідуальна складова дохідності;

β_i – вектор параметрів, який відповідає вектору факторів F ;

ε_i – незалежна помилка моделі.

В якості макроекономічних факторів фахівці виділяють географічну та індустріальну приналежність компанії [1]. Відносно легко взаємозв'язок можна оцінити через коефіцієнти попарної кореляції дохідності активів компанії, які складають кредитний портфель:

$$\rho_{ij} = \frac{\sigma_{ij}}{\sigma_i \sigma_j} \quad 3.2$$

де $\sigma_{ij} = \beta_i' \sigma_{FF} \beta_j$, $i, j = 1, \dots, N$

де i, j – довільні індекси компаній-позичальників;

N – загальна кількість позичальників банку;

σ_{FF} – коваріаційна матриця факторів моделі.

Слід відзначити, що оцінка кредитного ризику може бути проведена як для кредитних портфелів, сформованих випадковим чином, так і для портфелів, що формуються цілеспрямовано, відповідно до стратегії банку. Питання про те, яким чином сформувати кредитний портфель з врахуванням дохідності та диверсифікації а також обмежень на рівень кредитного ризику, відноситься до сфери нормативного аналізу та є другим важливим етапом в управлінні кредитним ризиком на портфельному рівні.

Розглянемо випадок суто кредитного портфеля, коли в ролі активів виступають лише надані позичальникам кредити. Нехай потрібно сформувати

кредитний портфель на основі поданих позичальником кредитних заявок $i=1, \dots, N$ об'ємом $V_1, \dots, V_N$ грошових одиниць. Припустимо, що загальна сума кредитних ресурсів банку становить V , тоді ваговий коефіцієнт кожної позики (x_i) визначають за формулою: $x_i = V_i / V$. Позначимо n_i – бінарну змінну, що відображає рішення банку про надання позики, тобто. $n_i = 1$, якщо позичальнику i надано позику і $n_i = 0$ якщо відмовлено. Оскільки сума наданих банком позик не повинна перевищувати загальний об'єм кредитних ресурсів банку, тоді ми можемо записати:

$$\sum_{i=1}^N V_i n_i \leq V \rightarrow \sum_{i=1}^N x_i n_i \leq 1 \quad (3.3)$$

Позначимо y_i – дохідність по позиці i і σ_i^2 – дисперсія дохідності по позиці i . Припустимо також, що коефіцієнт кореляції між двома довільними дохідностями i та j однаковий для усіх позик і позначимо його ρ . Тоді формально економіко-математичну модель класичної моделі Марковіца можна подати у вигляді такої двокритеріальної задачі вибору оптимального рішення:

$$L = \sum_{i=1}^N \sigma_i^2 n_i^2 x_i^2 + 2 \sum_{i=1}^N (\sigma_i \sigma_j \rho) \cdot (n_i x_i) \cdot (n_j x_j) \rightarrow \min \quad (3.4)$$

$$\sum_{i=1}^N y_i n_i x_i \rightarrow \max \quad (3.5)$$

за обмежень

$$\sum_{i=1}^N x_i n_i \leq 1 \quad (3.6)$$

$$x_i \in \{0,1\}, i = 1, \dots, N \quad 3.7$$

Внаслідок ми одержали задачу (4-7) мінімізації дисперсії дохідності L за наявності обмеження на мінімальну дохідність кредитного портфеля. Дохідність портфеля розраховують як суму дохідностей окремих позик y_i , зважених зі врахуванням вагових коефіцієнтів x_i та бінарних індикаторів надання позики x_i . Бінарні змінні x_i є шуканими змінними моделі.

Перш ніж розв'язувати задачу (4-7), необхідно обчислити дисперсії дохідностей кредитів σ_i^2 . Для цього скористаємось методом оцінки асимптотичної дисперсії функції від випадкової величини. Тоді вартість кредиту P_i розглядається як випадкова величина, що характеризується математичним сподіванням та дисперсією. Отже, дохідність операції за позикою y_i , яка є функцією від вартості позики P_i , також буде випадковою величиною:

$$1 + y_i = \frac{V_i}{P_i} \quad 3.8$$

Тоді дисперсія дохідності відповідно σ_i^2 до методу оцінки асимптотичної дисперсії функції від випадкової величини [3; 4] знаходиться за такою формулою:

$$\sigma_i^2 = \left(\frac{\partial y_i}{\partial P_i} \right)^2 D(P_i) \quad 3.9$$

де $\partial y_i / \partial P_i$ – частинна похідна дохідності позикової операції по ціні;

$D(P_i)$ – дисперсія ціни.

До моменту погашення позика може бути повернена у повному обсязі V_i із ймовірністю $1 - D(P_i)$, а у випадку дефолту – в обсязі $(1 - LGD)V_i$ з ймовірністю PD_i . Тоді дисперсія ціни знаходиться за такою формулою:

$$D(P_i) = \frac{1}{(1+r_f)^2} \left[(V_i - P_i(1+r_f))^2 (1 - PD_i) + ((1 - LGD)V_i - P_i(1+r_f))^2 PD_i \right] \quad 3.10$$

Враховуючи те, що частинна похідна дохідності по ціні $\partial y_i / \partial P_i$ дорівнює $\left(-\frac{V_i}{P_i^2} \right)$, вираз для дисперсії дохідності представимо у такому вигляді:

$$\sigma_i^2 = \left(-\frac{V_i}{P_i^2} \right)^2 D(P_i) = (1+r_f)^2 \frac{[(LGD \cdot PD_i)^2 (1 - PD_i) + (LGD \cdot (PD_i - 1))^2 PD_i]}{[(1 - LGD \cdot PD_i)]^2} \quad 3.11$$

Застосовувати саме цю модель є доцільним, оскільки вона дає можливість вибрати найбільш ефективну (прибуткову) кредитну стратегію

Треба мати на увазі, що під час формування обмежень задачі (4-7) потрібно враховувати чинні нормативи НБУ [6] щодо максимального розміру кредитного ризику на одного позичальника, який не повинен перевищувати 25% та нормативу великих" кредитів, який не повинен перевищувати 8 кратного розміру капіталу банку.[5]

Основною трудностю при застосуванні відомої портфельної теорії Марковіца при моделюванні кредитного портфеля банку є той факт, що банківські позики, не мають чітко визначеної ринкової ціни. Крім того, інвестор, тобто банк, не може наперед визначити розмір позики. А ціну позики можна знайти як дисконтовану вартість потоку платежів за позикою з врахуванням ймовірності дефолту та величини втрат у випадку дефолту.

Удосконалення управління кредитного портфелю може здійснюватися такими методами:

- оптимізація структури кредитного портфелю;
- використання автоматизованого керування кредитним портфелем банку;
- ризик-менеджмент кредитного портфелю.

Оптимізацію вже сформованого кредитного портфелю можна проводити лише шляхом зміни його структури. Змінити структуру кредитного портфелю можна, застосувавши коректувальні дії на окремих боржників: профілактичний контакт з боржником з метою підтвердити добросовісні наміри і платоспроможність (може включати також запит у бюро кредитних історій), робота з поточною заборгованістю («софт-коллекшн») – нагадування по телефон і т.п., позасудове стягнення («хард-коллекшн») – вимоги по телефону, особисті зустрічі з боржником, робота з родичами, реструктуризація заборгованості (продлонгація терміну, зниження розміру щомісячних платежів, списання штрафних санкцій, зміна валюти кредитного договору) [3]. Використання автоматизованого керування кредитним портфелем банку передбачає впровадження певного програмного продукту («Collect Advantage»), розроблений для умов національної економіки фірмою ООО "МДЦ-консалтинг". Програма «Collect Advantage» орієнтована на роботу з портфелями простроченої заборгованості, включаючи їх оцінку. Вказаний програмний продукт розв'язує весь комплекс завдань з підготовки даних для аналізу, виявлення поведінкових характеристик позичальників, прогнозування грошових потоків з погашення кредитів і оптимізація дій на боржників. Також ця програма надає інтерфейс для аналізу, прогнозування, сегментації портфелів й оптимізації сумарної цінності портфеля) [2]. Однією із складових вдосконалення управління кредитним портфелем є ризик-менеджмент кредитного портфелю, який проводиться за допомогою методів диверсифікації, встановлення внутрішньобанківських лімітів, формування резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями комерційних банків, а також сек'юритизації активів. Оптимізувати управління кредитним портфелем

можна при коректному оцінюванні ефективності [16]. Отже, управління кредитним портфелем можна оптимізувати шляхом використання одного із запропонованих методів, які підходять в даній вітчизняній фінансово-економічній ситуації.

Проведений аналіз кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікольбанк» показав, про зміни та зрушення, що відбулися в кредитному портфелі протягом 2016–2018 років, призвели до падіння прибутку від кредитних операцій. З огляду на це, пропонується оптимізувати структуру кредитного портфеля банку з метою зниження кредитного ризику та одночасної максимізації прибутку банку від кредитних операцій, що позитивно відіб'ється на показниках ефективності банку. Математичною моделлю цієї задачі є лінійна оптимізаційна модель, цільовою функцією якої є прибуток банку від кредитних операцій. Функцію прибутку в роботі позначено Z . Вона залежить від часток ресурсів, вкладених у різні кредитні операції. Припускається, що банк пропонує кредитну програму, котра, залежно від умов кредитування і типу позичальників, складається з n видів кредиту. Тоді x_j ($j = 1, \dots, n$) – це частка ресурсів, спрямованих банком на надання кредиту j -го виду. Дохідність кожного виду кредиту виражена його річною ефективною кредитною ставкою r_j . Витрати банку на здійснення кредитної діяльності в роботі позначено як C . Вони складаються з процентних витрат (плати за залучені та запозичені ресурси), комісійних, операційних витрат і відрахувань до резервів. Тоді цільова функція моделі набуває вигляду:

$$Z = (\sum_{j=1}^n x_j r_j) - C \rightarrow \max \quad 3.12.$$

Далі необхідно сформулювати систему обмежень, яка передбачає поєднання різних умов для кредитного портфеля. Однією з вимог є ризик-менеджмент банку щодо структури кредитного портфеля. Ці вимоги ґрунтуються на таких основних методах зниження кредитного ризику портфеля, як диверсифікація, лімітування та створення резервів. З метою забезпечення достатнього рівня

диверсифікації можуть бути встановлені обмеження, згідно з якими частка кожного виду кредиту не повинна бути меншою від певної частки ($d\%$) сукупного кредитного портфеля. Певні види кредитів є більш ризикованими для банку, наприклад, ті, строк повернення яких більше 5 років, бланкові кредити, а також кредити готівкою, цільове використання яких не може бути проконтрольоване банком. До цих видів кредитів застосовується лімітування шляхом обмеження їхньої суми певною часткою $h\%$ сукупного кредитного портфеля. Надмірна обережність у кредитній діяльності може призвести до недостатніх або навіть від'ємних фінансових результатів, тому частка низько ефективних кредитів не повинна бути більшою від $g\%$ кредитного портфеля банку. Припускається, що ризикменеджментом банку встановлено середні по банкам значення часток: $d\% = 2\%$; $h\% = 50\%$; $g\% = 33\%$. Кредитами з підвищеним ризиком вважаються кредити готівкою, надані за допомогою кредитної картки, автокредити, іпотечні кредити, споживчі до 10 років, бланкові овердрафти й експрес-кредити без застави. До низькоефективних кредитів відносяться ті, ефективні ставки за якими нижчі за 10% . Також до системи обмежень в роботі включено вимогу про максимальний розмір кредитного портфеля. Загальна сума ресурсів банку на останню звітну дату (сума зобов'язань та власного капіталу) становить 32788696 тис. грн. Для збільшення точності розрахунків бажано враховувати лише ту частку ресурсів, яку АТ КБ «КредіАгрікольбанк» має намір вкласти саме в кредитні операції. За період дослідження кредитний портфель займав приблизно 60% суми активів, тож на початковому етапі в роботі приймається, що сума всіх кредитів не перевищує 60% наявних ресурсів банку (P):

$$\sum_{j=1}^n x_j \leq 0,6 \times P, \quad 3.13$$

Також ми пропонуємо в ввести додаткове обмеження до суми кредитування фізичних та юридичних осіб. Проведений аналіз показав, що найліпший інтегральний показник ефективності фінансової діяльності АТ КБ

«КредіАгрікольбанк » досяг в 2016 році, а кредитний портфель було сформовано у співвідношенні 10% – кредитування фізичних осіб та 89% – кредитування юридичних осіб. Тож пропонується обрати дане співвідношення, як ефективно для формування прибутку банку. Банк, станом на 31.12.2018 року пропонує кредити 28 видів, які різняться за позичальниками, термінами, граничними сумами, забезпеченням, характером цільового використання [8]. Тому інструментальними змінними запропонованої моделі будуть x_j ($j = 1, \dots, 28$) – обсяги коштів, які банк може надати в кредит кожного виду. При розрахунку необхідно використати дані про витрати банку. Отже, за підсумками 2018 року $C = 1417410$ тис. грн. Звісно, що для отримання точніших результатів бажано взяти до розрахунку лише ту частину витрат, які пов'язані саме з кредитною діяльністю, адже банк проводить й інші активні операції, що потребують видатків. Але оприлюднена фінансова звітність не містить таких даних [7]. Таким чином, з урахуванням всіх вище наданих обмежень, математична модель оптимальної структури кредитного портфеля комерційного банку буде виглядати наступним чином:

$$Z = 0.18x_1 + 0.239x_2 + 0.179x_3 + 0.20x_4 + 0.348x_5 + 0.36x_6 + 0.19x_7 + 0.19x_8 + 0.20x_9 + 0.21x_{10} + 0.34x_{11} + 0.02x_{12} + 0.01x_{13} + 0.10x_{14} + 0.19x_{15} + 0.01x_{16} + 0.10x_{17} + 0.19x_{18} + 0.19x_{19} + 0.20x_{20} + 0.18x_{21} + 0.18x_{22} + 0.65x_{23} - 1417410 \rightarrow \max$$

Розв'язується дана функція за допомогою функції програми Ексел «Пошук розв'язку».

В результаті ми отримали оптимальну структуру кредитного портфелю з урахуванням зміни частки кредитного портфеля в загальній сумі активів до 70% . Розрахунки показали, що при поточних кредитних ставках й при будь-якій частці кредитного портфеля в загальних активах банку оптимальна структура з урахуванням обмежень буде постійною. Наочно запропонована структура представлена на рисунку 3.1.

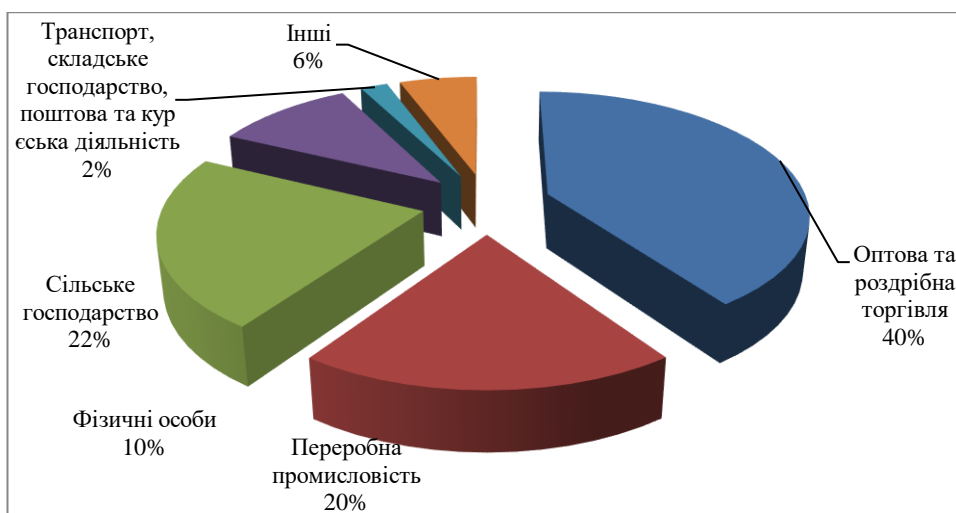

Рис.3.1. Пропонована оптимальна структура кредитного портфеля АТ КБ «КредіАгрікольбанк» станом на 2019 р.

Кредитна політика банку із часом може трансформуватися залежно від кон'юнктури ринку або зміни стратегічних цілей банку. У цьому випадку система обмежень моделі може бути скоригована, тому в результаті дасть інший оптимальний розподіл кредитного портфеля

3.2. Вдосконалення моделі оцінювання ризику кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгркольбанк»

В умовах кризи підвищення ефективності кредитної діяльності банків є неможливим без упровадження таких інструментів управління кредитним портфелем, які дозволять не лише зменшити загальний кредитний ризик портфеля боргових зобов'язань та збільшити його прибутковість, але й підтримати фінансову стійкість і ринкову позицію банку.

Як було з'ясовано в попередніх дослідженнях, головними параметрами кредитного портфеля банку виступають дохідність та ризик. За співвідношенням цих показників визначається ефективність кредитної стратегії

й загальної кредитної діяльності банку. Основна мета процесу управління кредитним портфелем полягає в забезпеченні максимальної дохідності за допустимого рівня ризику.

Процес оцінювання ризику кредитного портфеля банку запропонуємо здійснювати в три етапи. З метою оцінювання ризику кредитного портфеля банку на першому етапі рекомендовано використовувати певні індикатори рівня кредитного ризику – показники, котрі теоретично або емпірично пов’язані з виникненням кредитного ризику. Як індикатори рівня ризику кредитного портфеля в процесі оцінювання кредитного ризику запропоновано використовувати такі показники:

1. K_1 – коефіцієнт кредитної активності, що відображає частку кредитного портфеля банку в загальних активах і розраховується за формулою:

$$K_1 = \frac{KP}{A} \times 100\%, \quad 3.14$$

де КП – кредитний портфель банку;

у – загальні активи банку.

Банк самостійно встановлює межі такого показника залежно від обраного ним типу кредитної стратегії. Однак з точки зору збалансованості дохідності та ризику кредитного портфеля оптимальним вважається значення цього показника у межах 65 – 75%. Відомо, якщо обсяг кредитування менший ніж 65%, то кредитна політика банку є пасивною, якщо ж частка перевищує 75% – агресивною.

2. K_2 – коефіцієнт достатності резервів. Свідчить про ступінь достатності резервів банку в разі непогашення кредитів, розраховується за формулою:

$$K_2 = \frac{P}{KP} \times 100\%, \quad 3.15$$

де Р – резерв, створений на відшкодування збитків за кредитними операціями.

Оптимальне значення цього показника – 0,9 – 5%.

3. K_3 – коефіцієнт якості кредитів, що характеризує питому вагу безнадійних кредитів у загальному обсязі кредитів і розраховується за формулою

$$K_3 = \frac{BK}{KП} \times 100\%, \quad 3.16$$

де BK – кредити, класифіковані як безнадійні.

Чим нижче значення цього показника, тим якіснішим вважається кредитний портфель.

Значення коефіцієнта не повинно перевищувати 5%.

4. K_4 – коефіцієнт прострочених кредитів, що характеризує частку прострочених кредитів у загальному обсязі кредитів. Розраховується за формулою

$$K_4 = \frac{ПК}{КП} \times 100\%, \quad 3.17$$

де ПК – кредити, прострочені понад 30 календарних днів, згідно нормативними актами НБУ.

Питома вага прострочених кредитів у загальній сумі кредитного портфеля не повинна перевищувати 10% .

5. K_5 – максимальний розмір ризику на одного позичальника (або групу пов'язаних позичальників). Визначається в порядку, установленому для розрахунку обов'язкового нормативу Н7 «Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента». Нормативне значення Н7 не має перевищувати 25% [8].

6. K_6 – рівень концентрації великих кредитних ризиків, визначається в порядку, встановленому для розрахунку обов'язкового нормативу Н8

«Норматив великих кредитних ризиків». Нормативне значення Н8 не повинне перевищувати 8-кратний розмір регулятивного капіталу банку [8].

7. K_7 – рівень концентрації кредитних ризиків на одного інсайдера, визначається в порядку, установленому для розрахунку обов'язкового нормативу Н9 «Норматив максимального розміру кредитів, гарантій і поручительств, наданих одному інсайдеру». Нормативне значення Н9 не має перевищувати 5% [8].

8. K_8 – рівень концентрації кредитних ризиків серед інсайдерів, визначається в порядку, установленому для розрахунку обов'язкового нормативу Н10 «Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій і поручительств, наданих інсайдерам». Нормативне значення Н10 не повинне перевищувати 30% [8].

9. K_9 – коефіцієнт кредитів, списаних із резерву. Характеризує питому вагу списаних збиткових кредитів, фактично втрачених для банку. Розраховується за формулою:

10.

$$K_9 = \frac{CP}{КП} \times 100\%, \quad 3.18$$

де CP – списання з резерву, створеного для відшкодування втрат за кредитними операціями банку.

Оптимальне значення для цього показника становить 0,25 – 1,5% .

11. K_{10} – коефіцієнт прибутковості кредитних операцій. Дає можливість оцінити прибутковість кредитного портфеля банку. Розраховується за формулою:

$$K_{10} = \frac{ПД - ПВ}{КП} \times 100\% \quad 3.19$$

де ПД – процентні доходи банку;

ПВ – процентні витрати банку.

Оптимальне значення цього показника має бути не нижчим ніж 1,4% [9]. За верхнє граничне значення такого показника приймаємо максимальне його значення за останні п'ять років у цілому по банківській системі України, що становить 7,4%.

Для кожного індикатора встановлюються ліміти (граничні значення), що дозволить забезпечити виявлення значущих для банку кредитних ризиків і своєчасний адекватний вплив на них. Отже, оскільки кожний з показників K_i ($i = 1, 2, \dots, 10$) має верхнє та нижнє граничні значення, то позначимо нижнє значення показника K_i як LB_i , а верхнє – як UB_i .

Таким чином, ми виділили 10 індикаторів, на підставі яких доцільно здійснювати перший етап оцінювання показників кредитного ризику. На цьому етапі виконуємо розрахунок значень основних (об'єктивних) показників, які характеризують кредитний ризик.

Чим вище значення коефіцієнтів $K_1, K_3 - K_8$, тим більш високим рівнем ризику вирізняється кредитний портфель банку. Показники K_2, K_9 і K_{10} мають певне оптимальне значення, яке вказане у відповідних наукових працях.

Згідно з моделлю, котру запропоновано, для коефіцієнтів K_1, K_2, K_9 та K_{10} оптимальне значення знаходиться в межах від $LB > 0$ до UB . Для коефіцієнтів $K_3 - K_8$ нижня межа (LB) дорівнює 0, а верхня (UB) – максимально допустимому значенню. Передбачається, що для спрощення розрахунків банком значення показників LB і UB обираються з відповідної бази даних. Крім того, це дасть можливість змінювати набір показників та додавати інші, якщо економічна, політична чи правова ситуація вимагатиме таких змін. Показники K_i будуть вибиратися з відповідної бази даних кожного банку або документів (у тому числі електронних сайтів банків). За потреби останнє може бути використане для перевірки кредитного ризику інших банків.

На другому етапі оцінювання кредитного ризику виконується бальне оцінювання ризику, необхідне для визначення надалі інтегрального показника кредитного ризику. Максимальна кількість балів (100) присвоюється

критичному значенню показника, а у випадку проміжку критичних значень – крайнім значенням проміжку.

Бали за фактичним значенням показника пропонуємо розрахувати на підставі відсоткового співвідношення в бік зменшення (збільшення) балів, тобто, якщо коефіцієнт нижчий (вищий) від критичного значення, ми додаємо (віднімаємо) бали. Якщо маємо випадок, коли критичне значення знаходиться на проміжку значень, до нього додається частка (у відсотках), яку відсікає розраховане значення від проміжку, і віднімається – у випадку потрапляння за межі проміжку.

На рис. 3.2 подано блок-схему для розрахунку балів за вищевказаним алгоритмом. За допомогою алгоритму розраховується кількість балів окремо для кожного індикатора ризику.

Після цього переходимо до третього етапу оцінювання ризику, на якому визначається інтегральний показник ризику та ступінь кредитного ризику.

Інтегральний показник кредитного ризику ($I_{кр}$) визначається як сума балів, зважених на вагові коефіцієнти,

$$I_{кр} = \sum_{i=1}^n R_i \times I_i, \quad 3.20$$

де $R_1, R_2, \dots, R_n$ – показники розрахованої кількості балів; $I_1, I_2, \dots, I_n$ – вага показників;

n – кількість показників.

Вага кожного показника визначається ступенем його впливу на сукупний кредитний ризик. Виявити ступінь впливу показника та його важливість серед сукупності інших індикаторів за допомогою аналізу статистичних даних практично неможливо, оскільки має місце вплив багатьох факторів, як відомих, так і невизначених, тобто для аналізу бракує інформації. Тому, на нашу думку, для встановлення ваги індикаторів кредитного ризику доцільним буде використання методу експертних оцінок, головною перевагою якого є можливість застосування у випадках дефіциту інформації.

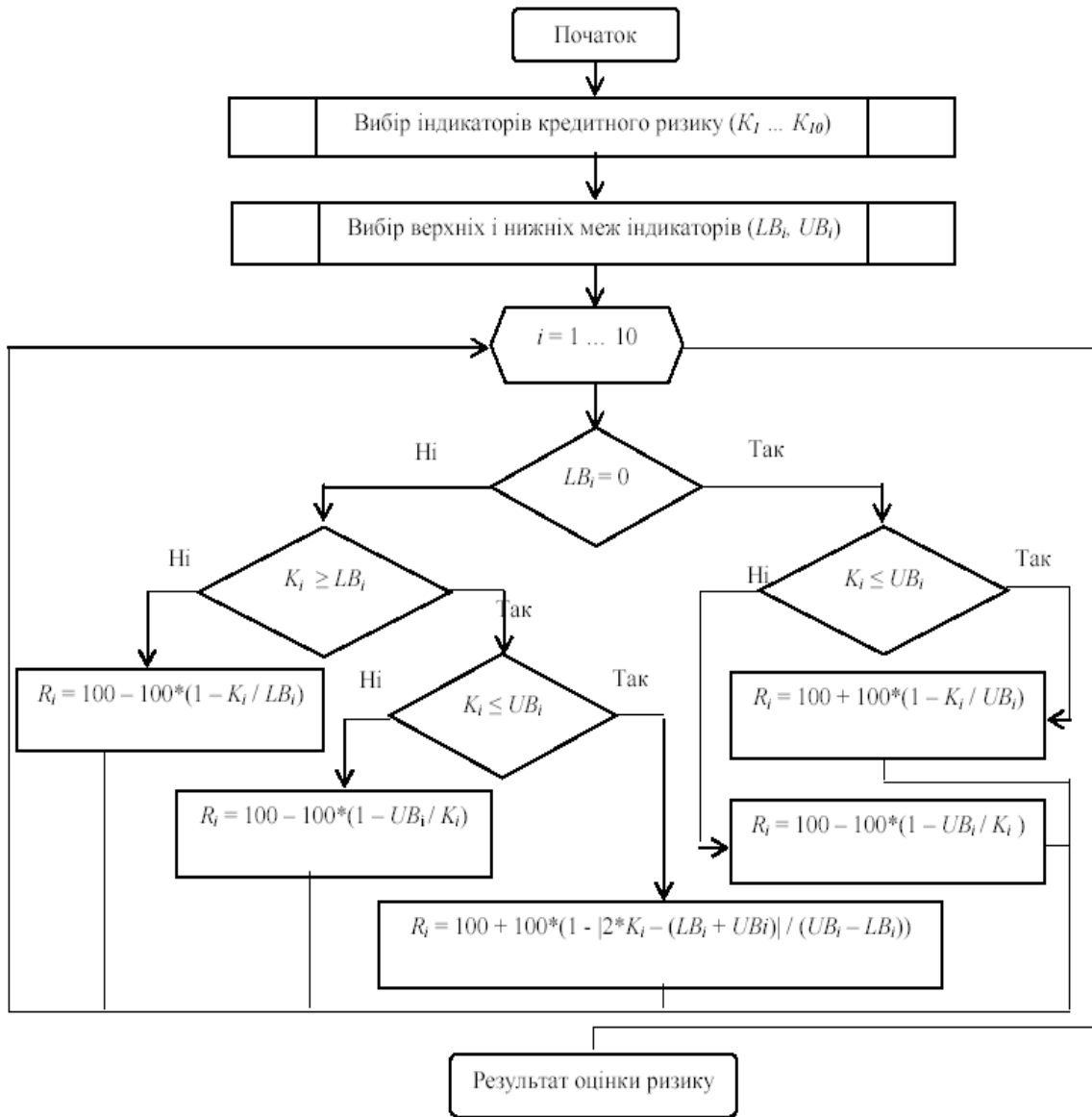

Рис. 3.2. Блок-схема алгоритму оцінювання кредитного ризику банку

Необхідною умовою якісного експертного оцінювання є залучення фахівців, що мають високий професійний рівень та значний досвід роботи у сфері банківської діяльності [10].

Для визначення ваги показників певній групі експертів пропонується здійснити ранжування десяти факторів, які визначають вагу показників, за принципом: показник, що найбільше впливає на сукупний ризик кредитного портфеля дорівнює 10; показник, який впливає найменше, дорівнює 1, ранги не

повторюються. За нульову гіпотезу приймається: $H_0 =$ «думки експертів погоджені», як альтернативна: $H_1 =$ «думки експертів суттєво різняться».

Вагові коефіцієнти (1) обчислюються за формулою:

$$l_j = \frac{S_j^{(R)}}{S_{\text{повн}}} = \frac{\sum_{i=1}^m d_{ij}}{\sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n d_{ij}} \quad 3.21$$

де d_{ij} – оцінка, надана i -м експертом j -му показникові ($i = 1, m ; j = 1, n$); m – число ранжированих рядів, тобто кількість експертів;

n – число об'єктів ранжування, тобто кількість показників; $S_j^{(R)}$ – сума рангів для j -го показника;

$S_{\text{повн}}$ – повна сума рангів.

Для оцінювання міри узгодженості думок експертів використовують коефіцієнт конкордації (W). Цей коефіцієнт вводиться як відношення «реального» до «ідеального». Під «реальним» розуміють значення варіації у матриці рангів, а під «ідеальним» – можливо максимальне значення варіації (повна узгодженість ранжувань). Коефіцієнт конкордації розраховується за формулою:

$$W = \frac{S}{S_{\text{max}}} \quad 3.22$$

де S – варіація відносно середнього рангу;

S_{max} – максимальне значення варіації.

Максимальне значення варіації обчислюється за формулою:

$$S_{\text{max}} = \frac{1}{12} m^2 (n^3 - n) \quad 3.23$$

Коефіцієнт варіації відносно середнього рангу розраховується за формулою:

$$S = \sum_{j=1}^n (S_j^{(R)} - a)^2 \quad 3.24$$

де a – показник середньої суми рангів.

Показник середньої суми рангів (a) обчислюється за формулою:

$$a = \frac{1}{2} m \times (n + 1) \quad 3.25$$

Коефіцієнт конкордації приймає значення від 0 до 1. Чим більше значення коефіцієнта конкордації, тим вищий ступінь узгодженості думок експертів. При $W=1$ має місце повна узгодженість думок експертів; якщо $W=0$, то узгодженість практично відсутня. Ступінь узгодженості думок експертів вважається прийнятним, якщо $W > 0,5$ [11].

Для наочності впровадження моделі оцінювання кредитного ризику на основі визначення інтегрального показника для АТ КБ «КредіАгрікольбанк» ми розраховали інтегральний показник ризику кредитного портфелю за три роки та спрогнозували його на наступний рік (Табл.3.1).

Критичний огляд літератури та виконаний розрахунок інтегрального показника дозволяє зробити висновок щодо ступеня ризику кредитного портфеля банку. Інтегральний показник кредитного ризику $I_{кр} = 100$ відповідає показникам діяльності банку, які дорівнюють установленим критичним межах граничних значень. Чим більше значення інтегрального показника кредитного ризику перевищує межу в 100 балів, тим менший ступінь ризику спостерігається у банку. І навпаки, якщо показник значно менший ніж 100 балів, це свідчить про високий рівень кредитного ризику.

Таблиця 3.1

Модель оцінювання кредитного ризику АТ КБ «КредіАгрікольбанк»

Показник	Алгоритм розрахунку	Нормативне значення	2016 р.	2017 р.	2018р.	2019 р. (прогноз)
K_1 – коефіцієнт кредитної активності	$K_1 = \frac{КП}{A} \times 100\%$,	65 – 75%	52	62	66	70
K_2 – коефіцієнт достатності резервів	$K_2 = \frac{P}{КП} \times 100\%$,	0,9 – 5%.	1,2	1,1	1,1	0,9
K_3 – коефіцієнт якості кредитів	$K_3 = \frac{БК}{КП} \times 100\%$,	< 5%.	8,3	14,1	10,6	7,1
K_4 – коефіцієнт прострочених кредитів	$K_4 = \frac{ПК}{КП} \times 100\%$,	< 10%	11,4	9,1	9,8	9,1
K_5 – максимальний розмір ризику на одного позичальника	$K_5 = \frac{3c}{PK} \times 100\%$	< 25 %	22,49	22,64	23,13	23,1
K_6 – рівень концентрації великих кредитних ризиків	$K_6 = \frac{3в}{PK} \times 100\%$	< 800% PK	190,58	306,58	551,47	355,4
K_7 – рівень концентрації кредитних ризиків на одного інсайдера	$K_7 = \frac{3ін}{PK} \times 100\%$	< 5 %	0,40	0,21	0,2	0,2
K_8 – рівень концентрації кредитних ризиків серед інсайдерів	$K = \frac{3ін.с}{PK} \times 100\%$	< 30 %	1,82	1,42	1,08	1,5
K_9 – коефіцієнт кредитів, списаних із резерву	$K_9 = \frac{CP}{КП} \times 100\%$,	0,25 – 1,5%	1,4	0,88	1,2	1,1
K_{10} – коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	$K_{10} = \frac{ПД - ПВ}{КП} \times 100\%$	1,4%	2,88	3,12	2,64	2,88
Інтегральний показник	$I_{кр} = \sum_{i=1}^n R_i \times l_i$	Більше 100	98	101	100	102

Розрахунок інтегрального показника доцільно використовувати для оцінювання кредитного ризику в динаміці. На основі зіставлення результатів оцінювання цього показника впродовж кількох періодів можна зробити висновок про тенденцію до зміни рівня кредитного ризику банку.

Розрахувавши інтегральний показник ризику кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк» за 2016-2018 р. та спрогнозувавши його значення на наступний період, ми дійшли висновку, що наразі банк працює в умовах занадто високого ступеня кредитного ризику, але він успішно його оцінює та мінімізує. В прогнозованому періоді ризик зменшиться.

3.3 Напрямки удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем

Кредитна діяльність банків характеризується підвищеною ризикованістю порівняно з іншими видами діяльності. Недостатність надійних, платоспроможних позичальників і відсутність стабільної правової бази забезпечення прав кредитора є тими негативними факторами, що зумовлюють підвищений рівень ризиків банків при формуванні ними своїх кредитних портфелів. Кредитний портфель комерційного банку слід розглядати у двох значеннях – широкому та вузькому. В широкому – як комплексний інструмент управління (активами і пасивами) банку; у вузькому – як набір кредитних інструментів для досягнення основних цілей. У зв'язку з тим, особливо під час фінансово-економічної кризи, обсяг проблемних кредитів у банківському секторі України постійно зростає. Тому гостро постала проблема вдосконалення управління кредитним портфелем. Економічна і фінансова кризи почалися практично одночасно. Фінансова та економічна кризи в Україні поглибилися також і через кризу довіри населення і реального сектору економіки до банківської системи [2, с.18]. На підставі вимог діючих нормативно-правових актів та внутрішніх

нормативних документів, щомісяця Банк здійснює класифікацію кредитних операцій шляхом проведення інвентаризації кредитного портфелю.

Для контролю за станом кредитної заборгованості банк здійснює регламентовані процедури використання кредитних продуктів, оцінку кредитоспроможності позичальника згідно з внутрішніми документами щодо кредитування та оцінки фінансового стану позичальника, перевірки застави тощо.

Не сприятливими чинниками, які впливають на кредитний портфель банку можуть бути наступні:

- відсутність розробленої або документально оформленої кредитної політики, яка б створювала надійну основу управління кредитами;
- відсутність обмежень по відношенню до концентрації кредитного портфеля;
- надмірна диверсифікація, яка призводить до погіршення якості управління за відсутності достатньої кількості висококваліфікованих фахівців зі знаннями особливостей багатьох галузей економіки;
- надлишкова централізація або децентралізація управління кредитними операціями;
- недостатній аналіз галузі, особливостей виробництва та фінансового стану боржників;
- значна концентрація кредитних операцій банку у галузях із високим рівнем чутливості до змін макроекономічного середовища і політичної ситуації в країні;
- значна питома вага нових і недавно залучених клієнтів у складі одержувачів банківських позичок;
- нездатність до збільшення вартості застави під час погіршення якості кредитів, тобто затримки їх погашення;
- неповна кредитна документація, що не дає достовірної інформації про поточний стан клієнта та перспективи його розвитку;

- відсутність дієвого контролю за використанням кредитів і недостатність контактів з позичальниками та відсутність перевірок цільового використання позички;

- значна частка кредитів, що припадають на клієнтів, які відчують певні труднощі фінансово-господарської діяльності;

- зосередження кредитної діяльності банку у нових або мало вивчених для нього сегментах ринку і галузях економіки;

- недостатні навички персоналу банку із роботи щодо ефективного контролю та аудитування кредитного процесу;

- нераціональна управлінська структура банку, що зумовлює недостатній (неадекватний) аналіз ризиків за кредитною угодою. У світовій практиці виділяють аналітичні кредитні відділи, які безпосередньо займаються оцінкою кредитного ризику і відділи, які безпосередньо займаються технологією кредитування, тобто видачею і погашенням позики, оформленням договорів, контролем за їх виконанням, за станом застави і поточних станом справ боржника. У вітчизняній банківській практиці аналізом індивідуальних ризиків в різних формах займаються в основному підрозділи, які виконують функцію технології кредитування. Очевидно, це пов'язано з різним ступенем розвитку методів оцінки кредитних ризиків і різним підходом до них;

- структура портфеля, якщо він сформований лише з урахуванням потреб клієнта, а не самого банку;

- внесення частих змін у кредитну політику банку та невизначеність її пріоритетів.

Механізм управління кредитним ризиком портфеля банківських позичок має на меті передусім зменшення впливу зазначених чинників на кредитну діяльність банку, більшість яких можна нівелювати шляхом розробки і реалізації адекватної кредитної політики та раціоналізації відносин комерційного банку із позичальниками на всіх етапах організації

кредитного процесу шляхом посилення контролю у процесі здійснення позичкових операцій.

Слід зауважити, що у більшості комерційних банків України недосконала технологічна схема організації кредитного процесу і в першу чергу – аналітичної роботи з оцінки кредитоспроможності клієнта, що часто має формальний характер, а використовувані системи показників недостатньою мірою охоплюють ці різноманітні аспекти діяльності позичальника.

Систематичний моніторинг стану кредитного процесу поєднується з постійним аналізом якості кредитного портфеля. Утім заходи щодо посилення контролю й раціональної організації кредитних взаємин банку із окремо взятими позичальниками навряд чи будуть ефективні самі по собі, якщо йдеться про кредитний портфель банку в цілому. Адже тут потрібні специфічні прийоми і методи управління кредитним ризиком, які б вже охоплювали усю сукупність здійснюваних комерційним банком кредитних операцій.

У цьому зв'язку потрібно наголосити, що вказані прийоми і методи мають бути спрямовані передусім на оптимізацію рівня ризику кредитного портфеля. Річ утім, що цілком уникнути ризику імовірного несвоєчасного повернення чи неповернення позичок практично неможливо. Адже надмірна обережність та уникнення кредитних операцій в свою чергу веде до ризику невикористаних можливостей і втрати доходів банку. Відтак оптимізація ризику кредитного портфеля не завжди передбачає власне його мінімізацію, так як ризик безпосередньо пов'язаний із дохідністю і при його мінімізації банк може позбавити себе більшої частини доходів. Тому з позицій обґрунтування шляхів удосконалення методів управління банківським кредитним портфелем мову слід вести не так про мінімізацію, як про ефективне управління ризиком кредитного портфеля банку.

Потрібно відзначити, що у вітчизняній банківській практиці при оцінці основних методів управління кредитним ризиком на рівні портфеля

банківських позичок в цілому головним чином виділяється три основні методи: 1) лімітування, 2) диверсифікація та 3) формування резервів [5, с. 87; 2, с. 320; 1, с. 516]. І якщо формування резервів є обов'язковим засобом управління кредитним ризиком, регламентованим відповідними нормативними актами Національного банку України, то решта методів можуть розглядатися з точки зору їхнього використання чи невикористання відповідно до тих пріоритетів і цілей кредитної політики, котра розробляється вітчизняними банківськими установами згідно того, як саме вони позиціонують себе на кредитному ринку та наскільки ризиковою їм видається обрана стратегія організації кредитних відносин із клієнтами.

На сьогодні домінуючу роль у вітчизняній банківській практиці управління ризиком кредитного портфеля відіграє лімітування. Завдяки встановленню лімітів кредитування банки можуть уникнути критичних втрат внаслідок необдуманого концентрування будь-якого виду ризику.

Ліміти можуть встановлюватись за видами кредитів, категоріями позичальників або групами взаємопов'язаних позичальників, за кредитами в окремі галузі, географічні території, за найбільш ризиковими напрямками кредитування, такими як надання довгострокових позичок, кредитування в іноземній валюті. Лімітування використовується також для визначення повноважень кредитних працівників різних рангів щодо розмірів наданих позичок. Кредитний ризик банку обмежується встановленням ліміту загального розміру кредитного портфеля, обмеженням величини кредитних ресурсів філій банку та іншими обмеженнями.

Разом із тим, комерційні банки, розробляючи власну кредитну політику і стратегію управління кредитним портфелем, можуть встановлювати і свої ліміти, що виражаються як в абсолютних (граничних) величинах (сума кредиту у грошовому вираженні), так і у відносних показниках: коефіцієнтів, індексів, нормативних співвідношень. Найбільш гнучким і тому найоптимальнішим при реалізації практичних заходів із встановлення лімітів є визначення питомої ваги кредитів, наданих різним групам позичальників в

загальній величині кредитного портфеля. За базу під час розрахунків лімітів, крім розміру кредитного портфеля, можна брати обсяг капіталу банку, валюту балансу та інші показники. Наприклад, ліміт кредитування позичальників певної галузі може бути визначений як максимальний сукупний розмір коштів або як відношення суми кредитів у галузь до загальної величини кредитного портфеля. Перш ніж визначати ліміти кредитування потрібно ідентифікувати основні сфери та фактори ризику. З огляду на виявлені особливості керівництво банку має встановлювати ліміти кредитного портфеля. Потрібно зазначити, що вітчизняна банківська практика має достатньо відпрацьований механізм лімітування як один із засобів управління кредитним портфелем. У той же час лімітування як один із найбільш важливих методів управління кредитним портфелем банку потребує подальшого удосконалення відповідно до умов функціонування вітчизняних банківських установ на кредитному ринку. Насамперед потрібно відзначити, що система лімітування у процесі управління кредитним портфелем банку має будуватися на наступних основних принципах: по-перше, механізм лімітування повинен охоплювати всі види банківської діяльності, пов'язаної із відкриттям ризикових кредитних позицій; по-друге, обов'язкове поєднання усіх можливих втрат при розрахунку лімітів: ліміти встановлюються, виходячи із внутрішнього кредитного рейтингування конкретних позичальників або їхніх груп; по-третє, ліміти не підлягають перегляду на вимогу клієнтів банку; по-четверте, лімітування має базуватися на результатах комплексної оцінки кредитоспроможності позичальників з урахуванням ризику дефолту потенційних контрагентів; по-п'яте, лімітування має враховувати обмеження за термінами, забезпеченню і валюті кредиту. Робота банку по управлінню і аналізу кредитного портфеля є високо ефективним засобом, що дає можливість банку оперативно використовувати дані про стан кредитного портфеля для ухвалення управлінських рішень з питання координації кредитної діяльності. Мною представлена модель (рис. 3.3), яку може використовувати в управлінні кредитним портфелем.

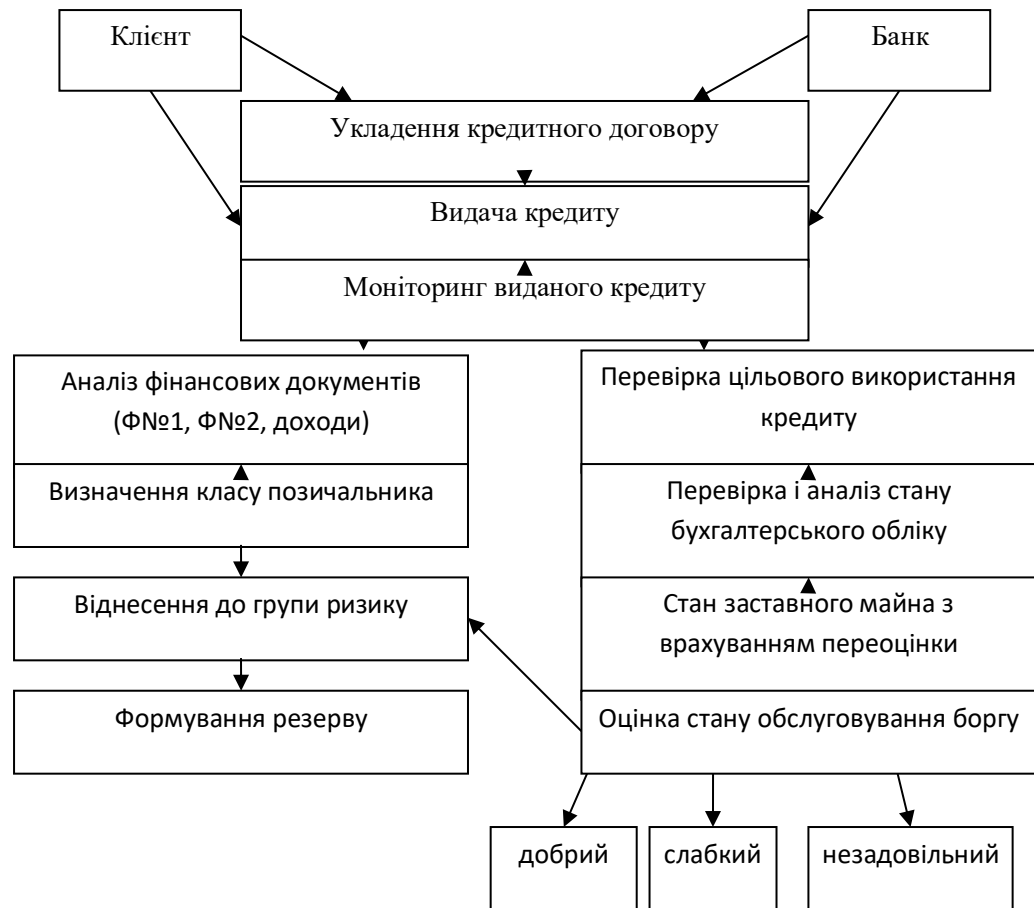

Рис. 3.3. Модель управління кредитним портфелем

Отже, потрібно відзначити необхідність забезпечення комплексного управління процесом здійснення позичкових операцій, а також оптимізації організаційних можливостей управління кредитним портфелем з точки зору розподілу функціональних обов'язків між відповідними підрозділами банку. Використання основних методів управління кредитним портфелем комерційного банку може надати можливості суттєво підвищити ефективність функціонування банківських установ та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

Для оптимізації діяльності АТ КБ «КредіАгрікольбанк» щодо управління кредитним ризиком, на наш погляд, слід звернути увагу на вирішення таких завдань:

- вивчення загальних аспектів організації банками та практичної реалізації управління кредитним ризиком;
- обґрунтування необхідності вдосконалення діючої системи оцінки кредитоспроможності позичальників;
- формування якісно нового алгоритму діагностики позичальників як способу оптимізації кредитного ризику.

У Методичних вказівках НБУ з інспектування банків “Система оцінки ризиків”, кредитний ризик визначається як “наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов’язання, виконати умови будь – якої фінансової угоди із банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов’язання [26,с.143].

Слід зазначити, що характеризуючи кредитні ризики, перш за все, значну увагу потрібно зосередити саме на особливостях їх виникнення, які безпосередньо пов’язані із послідовною реалізацією етапів кредитного процесу. Саме основою організації даного процесу як з економічної, так і з юридичної точки зору, є дотримання умов та принципів укладення кредитної угоди. Тому, досліджуючи природу виникнення кредитних ризиків та ймовірності втрат у банківській діяльності, ми вважаємо, що такі втрати, насамперед, пов’язані із недотриманням параметрів та етапів заключення кредитної угоди. Таким чином, під кредитними ризиками, на наш погляд, слід розуміти ймовірність виникнення збитків внаслідок недотримання суб’єктами кредитних відносин параметрів кредитної угоди, що в цілому може призвести до неповернення основного боргу та сплати відсотків за ним.

В сучасних умовах при формуванні АТ КБ «КредіАгрікольбанк» стратегії управління ризиками доцільним є не тільки врахування впливу ризиків на капітал банку, але й визначення обсягів реальних витрат на застосування методів регулювання, а також втрат та втраченої вигоди при здійсненні кредитних операцій.

Незалежно від своєї структури, кожна система управління ризиками має включати такі етапи:

- виявлення ризику;
- вимірювання ризику;
- контроль ризику;
- моніторинг ризику.

Втім цілком очевидно, що організація діяльності АТ КБ «КредіАгрікольбанк» щодо забезпечення повернення позичок є досить складним та багатограним процесом, оскільки потребує безперервного аналізу конкретної ситуації, прийняття оптимальних управлінських рішень з точки зору заходів впливу на сам ризик та на рівень уразливості (експозиції) банку до такого ризику. За таких обставин банк повинен намагатися створити комплексну систему управління ризиками, яка б належним чином забезпечувала надійний процес виявлення, оцінки, контролю та моніторингу на всіх щаблях організаційної структури, в тому числі з урахуванням взаємного впливу різних видів ризиків, а також вирішувала питання конфлікту завдань між необхідністю отримання доходу та мінімізації ризиків. В цілому управління кредитним ризиком можна розглядати як сукупність заходів, спрямованих на мінімізацію витрат з метою встановлення оптимального співвідношення доходності та ризику. Метою такої діяльності є створення умов захисту кредитора шляхом встановлення лімітів та диверсифікації строків позик, провадження належної аналітичної діагностики фінансового стану позичальника, яка повинна передбачати аналіз грошових потоків клієнта та комплексний аналіз його кредитоспроможності, вибір оптимальної форми забезпечення кредиту.

Головним завданням комплексної системи управління кредитними ризиками є визначення ступеня допустимості та виправданості того чи іншого ризику і прийняття практичного рішення, спрямованого або на використання ризикових ситуацій, або на вироблення системи заходів, що зменшують небезпеку виникнення збитків банку від проведення тієї чи іншої операції. Як і будь-який інший процес, система управління кредитними ризиками повинна базуватися на загальних принципах, серед яких, з нашої

точки зору, необхідно виокремити: виявлення і оцінка зон кредитного ризику із прогнозуванням можливих збитків та їх обсягів; розрахунок та резервування коштів, передбачених для покриття можливих втрат, пов'язаних із кредитною діяльністю; визначення обов'язків банківських фахівців і відповідальності за дотримання ними внутрішньобанківської стратегії управління ризиками; здійснення поточного контролю за операціями ризикового характеру з метою координації дій структурних підрозділів банку.

Ми переконані, що позитивний результат у питанні реалізації діяльності АТ КБ «КредіАгрікольбанк» щодо повернення позичок має забезпечувати певна організаційна структура, позаяк даний процес повинен охоплювати всі структурні шаблі банку – від вищого керівництва банку до рівня, на якому безпосередньо приймається ризик. Відтак даний алгоритм повинен детально регламентуватися у відповідних внутрішньобанківських документах, а саме – у Положенні про кредитну політику та Регламенті роботи банку щодо кредитного забезпечення підприємницької діяльності, які в цілому повинні бути затверджені у відповідності до обраної банком стратегії корпоративного управління з урахуванням спектру та складності здійснюваних ним операцій.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній магістерській роботі наведено теоретичні узагальнення, що виявляються у визначенні концептуальних підходів до оптимізації організаційно-економічного механізму формування та управління кредитним портфелем комерційного банку. Це дало можливість сформулювати наступні висновки теоретичного, методологічного та науково-практичного характеру, що відображає вирішення основних завдань роботи відповідно до поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра.

Визначено сутність кредитного портфеля комерційного банку, його характеристику та класифікацію. Кредитний портфель являє собою сукупність кредитів, що має певну структуру, що відповідає цілям і вимогам банку до прибутковості, ризику, ступеня ліквідності та напрямкам кредитування. Запропоновано визначення кредитного портфеля, яке відтворює три ключові взаємопов'язані між собою аспекти банківської діяльності – дохідність, ліквідність і ризик.

Проаналізувавши теоретичні засади управління кредитним портфелем визначили що головною метою управління є забезпечення максимальної прибутковості по припустимому рівню ризику. Прибутковість і ризик - основні параметри керування кредитним портфелем банку. По співвідношенню цих показників визначається ефективність кредитної діяльності банку. Управління кредитним портфелем базується на результатах аналізу. Аналіз кредитного портфеля потребує дослідження його структури в розрізі груп ризику, ступеня забезпеченості, галузевої структури, форм власності позичальників і т.п., а також вивчення динаміки кожної групи, сегментації кредитного портфеля. Вважаємо за доцільне використання вертикального, горизонтального та коефіцієнтного аналізу. Повний аналіз кредитної діяльності має наступний алгоритм: аналіз стану кредитних ресурсів; аналіз захищеності кредитного портфеля від втрат; аналіз формування кредитних процентних ставок; аналіз оборотності кредитної

маси; аналіз доходів банку від кредитних операцій; аналіз ефективності кредитної діяльності та впливу факторів, що її обумовлюють; аналіз кредитного і відсоткового ризику.

Дослідивши сучасний стан, проблеми та перспективи здійснення кредитних операцій комерційними банками в Україні дійшли висновку, що банківська система України пережила масштабну кризу 2014-2017 р.р. Обсяг кредитів, наданих протягом цих років скоротився через зміну платоспроможного попиту на кредити та зниження ресурсної бази банків. Ситуація в банківському секторі стабілізувалася лише у 2018 р. У тому ж році БСУ відновила прибуткову діяльність.

Для дослідження було обрано АТ КБ «КредіАгрікольбанк». Креді Агріколь Банк – це сучасний універсальний банк та найстарший іноземний банк в Україні. Власником банку є одна з найбільших фінансових груп світу – Credit Agricole (Франція). Креді Агріколь Банк працює на фінансовому ринку України з 1993 року та пропонує повний спектр банківських послуг корпоративним клієнтам та фізичним особам, включаючи преміум-клієнтів.

Згідно з класифікацією Національного банку України, Креді Агріколь Банк належить до групи найбільших банків і займає 9 місце за обсягом активів серед банків України.

В роботі ми провели вертикальний та горизонтальний аналіз активів та пасивів банку, дослідили основні показники діяльності. Зокрема отримали такі висновки: діяльність банку була найбільш ефективною в 2016 році. Протягом 2017-2018 років спостерігається загальна тенденція уповільнення темпів росту показників. Активи АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК" на кінець 2016 року становили 29 895 180 грн. Загалом активи за 2016 рік зросли на 29% або на 6 656 664 грн. В 2017 то 2018 роках відбувалось незначне зростання показників - 1 049 850 грн (4%) та 1 843 666 грн (6%) відповідно. Протягом 2016 року високоліквідні активи збільшились на 63% порівнянно з попереднім періодом та склали 10 537 519 грн. А в 2017 та 2018 роках навпаки відбулося зменшення показника на 17% (-1 828 707 грн) та 6% (-

491 466 грн) відповідно. Статутний капітал залишався незмінним (1 222 929 грн) протягом досліджуваного періоду. Власний та резервний капітали мали однакову тенденцію до зростання, а саме те, що найбільше підвищення відбулося в 2017 році.

Загалом зміна показника зобов'язань АТ КБ «КредіАгрікольбанк» відповідає тенденції активів. В 2016 році зобов'язання склали 27 419 546 грн., що на 6 263 462 грн (30%) більше ніж в попередньому періоді. В 2017 та 2018 роках показники зросли на 261 480 грн (1%) та 906 422 грн (3%). Показники коштів клієнтів збільшувалися, а кошти банків навпаки зменшувались протягом аналізованого періоду. АТ КБ «КредіАгрікольбанк» мав прибуток протягом усього досліджуваного періоду.

Також ми провели аналіз кредитного портфелю банку та визначили, що кредитна діяльність банку зростає. Масштаби кредитної діяльності збільшуються: із 51% на початку 2016 р. до 66% а кінець 2018 р. Загалом банк має диверсифікований кредитний портфель, але має місце погіршення інтегрального показника ефективності діяльності внаслідок зменшення перевищення ефективної кредитної ставки над безризиковою.

В третьому розділі ми запропонували загальні засади процесу оптимізації банку. Оптимізація кредитного процесу в комерційних банках має включати оптимізацію: кредитної інфраструктури; кредитного потенціалу банківських установ; кредитної, портфельної і відсоткової політики комерційного банку; питомої ваги кредитного портфеля в структурі активів банківських установ; переліку кредитних послуг; розподілу кредитних ресурсів, кредитного адміністрування; організаційної структури банку; технологічної і інформаційної бази кредитного бізнес-процесу; інституту кредитної застави; механізмів страхування відповідальності за кредитним договором; формату розв'язання спорів з питань порушення прав кредиторів і позичальників.

Запропоновано моделювання оптимальної структури кредитного портфелю банку АТ КБ «КредіАгрікольбанк». Створення моделі кредитного

портфеля має дві складові: метод оцінки кредитного ризику позичальника та спосіб побудови портфельної моделі. Розробка цієї моделі сприятиме підвищенню якості кредитного портфелю банку, дозволить ефективно оптимізувати його структуру.

Також запропоновано вдосконалення моделі оцінювання кредитного ризику, за результатами застосування якої, можна отримати прогностичний інтегральний показник кредитного ризику. Додатково ми розрахували показники «дохідність-ризик» а також інтегральний показник ризику кредитного портфелю АТ КБ «КредіАгрікольбанк» та спрогнозували їх на 2019 р. Також запропонували напрями оптимізації роботи досліджуваного банку щодо управління кредитним ризиком. Наведена сукупність методологічних прийомів і технологій дозволяє ефективно оцінити кредитний ризик банку як в умовах зростаючого ринку, так і в умовах кризи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності: Сучасні концепції, методи та моделі. Л.О.Примостка; Київ. нац. екон. ун-т., 2012. 313 с.
2. Белова І. Впровадження нових вимог щодо оцінки кредитного ризику у банках України. URL: <http://www.inter-nauka.com/issues/>(дата звернення 26.10.2019).
3. Бобиль В. В. Облік у банках навч. посібник: В. В. Бобиль; Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. Дніпропетровськ, 2015. Акцент ПП. – 328 с.
4. Богданюк В.Д. Кредитна політика як основний інструмент досягнення стратегічних цілей комерційного банку [Електронний ресурс]. URL: <http://www.science-community.org> (дата звернення 15.09.2019 р.)
5. Болгар Т. М. Проблемні кредити банків як результат реалізації кредитного ризику /Економічний нобелівський вісник. 2014. № 1 (7). С. 50 – 58.
6. Бондаренко Л. А. Оцінка портфеля проблемних кредитів комерційних банків України в контексті забезпечення стабільності банківської системи / Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2014. № 2 (20). С. 169–172.
7. Бровко Л. І.. Аналіз кредитного портфеля комерційних банків України в сучасних умовах URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2018/18.pdf (дата звернення 29.10.2019).
8. Бугель Ю. В. Удосконалення методики оцінки ефективності кредитного процесу банку /Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2015. №3. С. 681 – 686.
9. Бугель Ю. В. Поняття кредитного портфеля комерційного банку та необхідність ефективного управління ним / Світ фінансів. 2011. Вип. 2. С. 98-107.

10. Бурлаєнко Т. І. Особливості управління кредитним портфелем банку / Миколаївський національний університет ім.В. О. Сухомлинського. 2016. №14. С. 744–748
11. Вовк В.Я., Хмеленко О.В. Кредитування і контроль: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 463 с.
12. Вовчак О. Д Кредит і банківська справа: підруч. Вовчак О. Д., Руцишин Н. М., Андрейків Т. Я. К.: Знання, 2008. 564 с.
- 13.. Ганзюк С. М. Особливості функціонування проблемних банків в Україні / «Молодий вчений» № 8 (35). серпень 2016 р. С. 11-14.
14. Грушко В. Оптимізація структури кредитного портфелю комерційного банку / Вісник НБУ. 2014. №2. С. 28–32
15. Демчук Н.І. Загальний підхід до концепції та процесу управління банківськими ризиками / Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. № 2. С. 1049–1052.
16. Жукова Н.К., Зражевська Н.В. Сучасний стан та проблеми управління кредитним портфелем комерційних банків / Економічний часопис-XXI. 2013. № 1—2 (1). 71 с.
17. Золотарьова О.В. Концепція кредитної політики комерційного банку та можливості підвищення її ефективності // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2014. № 9. С. 108–112.
18. Концепція управління кредитним ризиком в сучасних умовах розвитку економіки України . Т.О. Журавльова, Л.І. Назаркіна // Економічні інновації: Зб. наук. пр. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2015. Вип. 60, т. I. С. 121-129.
19. Кошель Г. М., Вядрова І. М. Ефективність управління кредитним портфелем в умовах економічної нестабільності
URL:<https://modecon.mnau.edu.ua/efektyvnist-upravlinnia-kredytnym-portfelem/>(дата звернення 26.10.2019).

20. Крючко Л.С., Сидоренко А.В. Управління кредитним портфелем комерційного банку /Економіка і суспільство. 2017. №13. С.139-1142.
21. Лисенок О. В. Оцінка ефективності кредитної діяльності вітчизняних банків / Вісник ЖДТУ. 2013. №3. С. 101–107.
22. Онищенко В. О. Методи управління кредитним портфелем банку / Економіка і регіон. 2014. № 5. С. 3-9.
23. Офіційний сайт АТ КБ «КредіАгрікольбанк» URL: <https://credit-agricole.ua/ru/o-banke/dokumenty-ta-zvity> (дата звернення 27.12.2019)
24. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: Режим <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 16.10.2019).
25. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення 25.12.2019)
26. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб «Динаміка кількості банків – учасників ФГВФО» URL: <http://www.fg.gov.ua/statystyka> (дата звернення 11.10.2019 р.)
27. Пірог В.В. Оцінювання якості кредитного портфеля банків з урахуванням виконання економічних нормативів НБУ /Науковий вісник НЛТУ України. 2011. № 2. С. 228–235.
28. Показники фінансової звітності банків України URL: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat> (дата звернення 25.10.2019)
29. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи № 615 від 17.09.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15> (дата звернення 25.10.2019)
30. Постанова від 04 лютого 2016 р. N 58 Про збільшення капіталу банків України URL: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=27072754> (дата звернення 18.09.2019)

31. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник К.: КНЕУ, 2004. 468 с.
32. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2740 від 20.09.2001р. Дата оновлення 15.06.2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення 05.09.2019)
33. Ребрик Ю. С. Експрес-діагностування фінансової стійкості банків на основі застосування методів непараметричної статистики Ефективна економіка. 2016. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=478133> (дата звернення 26.10.2019)
34. Рогожнікова Н.В. Аналіз стану та динаміки кредитної діяльності банків України /Фінансовий простір. 2012.– № 1(15). С. 30–34.
35. Русіна Ю. О. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. 2015. №2. С. 87–90.
36. Русіна Ю. О. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. 2015. №2. С. 87–90.
37. Руснак Ю. І. Правове регулювання ліквідності та платоспроможності банків. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2016. Вип. 36(2). С. 58–61.
38. Руснак Ю. І. Правове регулювання ліквідності та платоспроможності банків. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2016. Вип. 36(2). С. 58–61.
39. Рясних Є.Г. Система управління кредитним портфелем у комерційному банку / Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 2. С. 146–149.
40. Сайт інформаційного агентства «Ваш банкір» «Банківський сектор України: реалії та перспективи» URL: [<http://vashbankir.com/financial-literacy/articles/bankovskiy-sektor-ukrainy-realii-iperspektivy>]. (дата звернення 10.10.2019 р.)

41. Сєрик Ю.В. Управління кредитним портфелем банку / Економіка і управління. 2012. № 4. С. 70–75.
42. Статистика індикаторів фінансової стійкості НБУ. URL: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish> (дата звернення 25.12.2019)
43. Степаненко К.Р. Особливості формування кредитного портфеля банку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 7. С. 169.
44. Стратегічний аналіз кредитно-інвестиційної діяльності комерційних банків України . Н.Г. Рогальська // Економічні інновації: Зб. наук. пр. Одеса: ІПРЕД НАН України, 2013. Вип. 54. С. 282-293.
45. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій. А.О. Єпіфанов, Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін. за ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої. «УАБС НБУ», 2012. 283 с.
46. Шелудько Н. М. До визначення фінансової стійкості комерційного банку Вісник Національного банку України. 2017. № 3. С. 40–43.
47. Юрків М.Т. Управління проблемними кредитами банків в Україні: сучасні законодавчі аспекти / Інноваційна економіка. 2015. № 11. С. 184–188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2015_11_29 (дата звернення 25.11.2019).
48. Яременко О. Р. Проблемні кредити банків: сутність, сучасний стан та методи їх регулювання / Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Випуск 8. С. 1080 – 1085.

ДОДАТКИ

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН НА 31 ГРУДНЯ 2017 РОКУ

(тис. грн)

Найменування статті	Примітки	На 31 грудня 2017 року	На 31 грудня 2016 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	8 708 812	10 537 519
Кошти в інших банках та НБУ	7	1 108 974	2 603 671
Кредити та заборгованість клієнтів	8	19 393 162	15 506 337
Цінні папери в портфелі банку на продаж	9	1 065 426	648 395
Інвестиційна нерухомість	10	5 797	6 504
Відстрочений податковий актив	27	12 396	-
Основні засоби та нематеріальні активи	11	580 222	498 935
Інші фінансові та нефінансові активи	12	88 644	86 138
Необоротні активи, утримувані для продажу	13	1 597	9 691
Усього активів		30 945 030	29 695 180
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	14	14 448	391 689
Кошти клієнтів	15	26 064 290	25 210 324
Інші залучені кошти	16	2 770	6 588
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток		47 552	17 758
Відстрочені податкові зобов'язання	27	-	7 891
Резерви за зобов'язаннями	17	106 582	119 522
Інші фінансові та нефінансові зобов'язання	18	368 624	296 177
Субординований борг	20	1 076 750	1 389 649
Усього зобов'язань		27 681 026	27 419 548
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	21	1 222 929	1 222 929
Нерозподілений прибуток		1 246 991	939 823
Резерви та інші фонди банку		796 342	311 670
Резерви переоцінки	19	(1 958)	1 212
Усього власного капіталу		3 264 004	2 475 634
Усього зобов'язань та власного капіталу		30 945 030	29 695 180

Затверджено до випуску та підписано
28 березня 2018 року
Голова Правління
Головний бухгалтер

Ж.-П. Пьотровскі
Т.С. Солоп

Додаток Б

ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
ЗА 2017 РІК

(тис. грн)			
Найменування статті	Примітки	2017 рік	2016 рік
Процентні доходи	23	2 790 404	2 851 788
Процентні витрати	23	(914 888)	(988 115)
Чистий процентний дохід		1 875 515	1 862 673
Комісійні доходи	24	820 702	781 781
Комісійні витрати	24	(202 068)	(171 520)
Результат від операцій з фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибуток або збиток		20 868	174 598
Результат від торговельних операцій з іноземною валютою		231 618	186 080
Результат від переоцінки іноземної валюти		26 361	88 277
Витрати, які виникають під час первісного виконання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		-	(25 402)
Відрахування до резерву під знецінення кредитів та коштів в інших банках	8	(275 371)	(784 544)
Відрахування до резерву під знецінення дебіторської заборгованості та інших фінансових активів	12	(12 886)	(4 357)
Відрахування до резервів за зобов'язаннями	17	13 008	(54 671)
Інші операційні доходи	25	14 280	30 257
Інші операційні витрати	25	(95 794)	(75 410)
Адміністративні витрати	26	(1 163 880)	(1 009 612)
Прибуток до оподаткування		1 352 332	898 130
Витрати на податок на прибуток	27	(242 831)	(190 344)
Прибуток за рік		1 109 501	707 786
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:			
Статті, які згодом можуть бути перекласифіковані до складу прибутків або збитків:			
Переоцінка цінних паперів у портфелі банку на продаж		(3 866)	1 478
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		886	(283)
Інший сукупний (збиток)/дохід після оподаткування за рік		(3 170)	1 212
Усього сукупного доходу після оподаткування за рік		1 106 331	708 998
Прибуток на акцію від діяльності, що триває:	28		
чистий прибуток на одну просту акцію за рік, грн		0,91	0,86
скоригований чистий прибуток на одну просту акцію		0,91	0,86

Затверджено до випуску та підписано
28 березня 2018 року
Голова Правління
Головний бухгалтер

Ж.-П. Пьотровскі
Т.С. Солоп

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН НА 31 ГРУДНЯ 2018 РОКУ

(тис. грн)

Найменування статті	Примітки	На 31 грудня 2018 року	На 31 грудня 2017 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	8 217 346	8 708 812
Кредити та заборгованість банків	7	1 090 966	1 108 974
Кредити та заборгованість клієнтів	8	21 696 097	19 393 162
Інвестиції в цінні папери	9	999 536	1 065 426
Покідні фінансові активи	34	47 243	-
Інвестиційна нерухомість	10	5 321	5 797
Відстрочений податковий актив	27	16 142	12 396
Основні засоби та нематеріальні активи	11	623 806	560 222
Інші фінансові та нефінансові активи	12	94 017	88 644
Необоротні активи, утримувані для продажу	13	8 523	1 597
Усього активів		32 788 896	30 945 030
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	14	6 142	14 448
Кошти клієнтів	15	27 054 048	26 064 290
Покідні фінансові зобов'язання	34	346	7 566
Інші залучені кошти	16	1 166	2 770
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток		30 115	47 562
Резерви за зобов'язаннями	17	94 094	106 592
Інші фінансові та нефінансові зобов'язання	18	336 909	361 069
Субординований борг	19	1 064 641	1 076 760
Усього зобов'язань		28 587 448	27 681 028
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	20	1 222 929	1 222 929
Нерозподілений прибуток		1 459 321	1 246 891
Резерви та інші фонди банку		1 511 817	796 342
Резерви переоцінки		7 181	(1 958)
Усього власного капіталу		4 201 248	3 264 004
Усього зобов'язань та власного капіталу		32 788 896	30 945 030

ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД ЗА 2018 РІК

(тис. грн)

Найменування статті	Примітки	2018 рік	2017 рік
Процентні доходи	22	3 747 025	2 861 566
Процентні витрати	22	(1 417 410)	(914 889)
Чистий процентний дохід		2 329 615	1 946 677
Комісійні доходи	23	942 586	849 540
Комісійні витрати	23	(239 214)	(206 745)
Чистий прибуток від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		54 461	20 869
Чистий прибуток від операцій із іноземною валютою		272 908	231 618
Чистий прибуток від переоцінки іноземної валюти		79 046	26 361
Чистий збиток від зменшення корисності фінансових активів	24	(277 562)	(282 935)
Чистий прибуток від зменшення резервів за зобов'язаннями з кредитування	17	42 044	13 302
Чистий збиток від збільшення резервів за іншими зобов'язаннями та іншими нефінансовими активами	12, 17	(33 889)	(5 616)
Інші операційні доходи	25	75 095	14 260
Витрати на виплати працівникам	26	(905 734)	(876 659)
Витрати зносу та амортизація	26	(139 751)	(103 945)
Інші адміністративні витрати	26	(437 795)	(378 600)
Інші операційні витрати	25	(87 252)	(95 794)
Прибуток до оподаткування		1 774 528	1 352 332
Витрати на податок на прибуток	27	(311 879)	(242 831)
Прибуток за рік		1 462 649	1 109 501
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:			
Статті, які згодом можуть бути перекласифіковані до складу прибутків або збитків:			
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за СЕВСД		10 757	-
Переоцінка цінних паперів у портфелі банку на продаж		-	(3 866)
Зміна у кредитних збитках за цінними паперами, які обліковуються за СЕВСД		(9 495)	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		(227)	696
Інший сукупний дохід/(збиток) за рік		1 035	(3 170)
Усього сукупного доходу за рік		1 463 684	1 106 331
Прибуток на акцію від діяльності, що триває:	28		
чистий прибуток на одну просту акцію за рік, грн		1.20	0.91
скоригований чистий прибуток на одну просту акцію		1.20	0.91

